

T.C.
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

ÇOCUK TESLİMİ VE KİŞİSEL İLİŞKİ KURULMASINDA KAMU YÖNETİMİ POLİTİKALARININ İNCELENMESİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Sena YILDIRIM

Danışman
Doç. Dr. Emrah ATAR

RİZE
2026

KABUL VE ONAY

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalında, Doç. Dr. Emrah ATAR danışmanlığında, Sena YILDIRIM tarafından hazırlanan *Çocuk Teslimi ve Kişisel İlişki Kurulmasında Kamu Yönetimi Politikalarının İncelenmesi: Türkiye Örneği* adlı bu tez çalışması, 25/02/2026 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliğiyle/~~oy çokluğuyla~~ başarılı bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri		**Ünvanı, Adı SOYADI**	**İmza**
Başkan	:	Doç. Dr. Muhammed Yunus BİLGİLİ	
Üye	:	Doç. Dr. Emrah ATAR	
Üye	:	Doç. Dr. Burak KOÇAK	

ETİK BEYAN

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Tezli Yüksek Lisans Programından mezun olmak üzere teslim ettiğim "Çocuk Teslimi ve Kişisel İlişki Kurulmasında Kamu Yönetimi Politikalarının İncelenmesi: Türkiye Örneği" adlı tezim, bilim ve araştırma etiği prensiplerine riayet edilerek tarafımdan yazılmıştır.

Tez çalışmamda, başka kaynaklardan aktarılan bütün bilgi ve alıntılar, Enstitünüz Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak açıkça gösterilmiştir. Kaynağı gösterilenler dışında kalan bütün bilgiler uygun araştırma yöntemi kullanılarak tarafımdan edinilmiş ve esere bu şekilde yansıtılmıştır. Şahsıma ait olmayan hiçbir bilgi, kasıt veya kusurlar, şahsıma aitmiş gibi gösterilmemiştir. İnternet kaynakları dâhil, sahibine/kaynağına atıf yapılmaksızın hiçbir bilgi kullanılmamıştır. Aksinin ortaya çıkması halinde doğacak bütün hukuki, idari, akademik ve etik sorumluluk tarafıma ait olacaktır. Eserin tesliminden sonra herhangi bir zamanda, bilim etiğine aykırılık tespit edilmesi ve / veya eserimle ilgili intihal veya intihal şeklinde anlaşılacak bir durumun ortaya çıkması halinde; Üniversiteniz ve eğitim kadronuzun hiçbir şekilde sorumlu tutulmayacağını hür irademle kabul, beyan ve taahhüt ederim.
25/02/2026

Sena YILDIRIM

ÖNSÖZ

Aile, bireyin sosyalleşme sürecinde ve toplumsal yapının devamlılığında temel bir kurumdur. Ancak boşanma ve ayrılık süreçlerinde çocukların ebeveynleriyle ilişkilerinin yeniden düzenlenmesi, çocukların psikososyal gelişimini ve toplumsal dengeyi doğrudan etkilemektedir. Bu süreçlerde çocuğun üstün yararı ilkesinin ne ölçüde gözetildiği ve kamu kurumlarının rolü, çocuk odaklı kamu politikalarının etkililiğini değerlendirmek açısından büyük önem taşımaktadır. Türkiye'de çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulmasına yönelik uygulamalar uzun yıllar icra müdürlükleri aracılığıyla yürütülmüş; bu durum çocukların adalet sistemiyle doğrudan karşı karşıya gelerek çoğu zaman travmatik deneyimler yaşamalarına neden olmuştur. 2021 yılında gerçekleştirilen yasal reformlarla birlikte bu süreçler Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüklerine devredilmiş ve daha çocuk dostu bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu reform, kamu yönetiminde çocuk merkezli bir anlayışa geçişin önemli bir göstergesidir.

Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü'nde koordinatör/memur olarak görev yapmam, çocuk teslimi sürecinin sahadaki işleyişini yakından gözlemleme imkânı sunmuştur. Kamu Yönetimi ve Sosyal Hizmet disiplinlerinde edindiğim akademik birikimi saha deneyimlerimle birleştirmek, bu çalışmaya hem teorik hem de uygulamaya dönük bütüncül bir bakış açısı kazandırmıştır. Bu tez, çocuk haklarının korunması, çocuk merkezli hizmet modellerinin geliştirilmesi ve kamu politikalarının daha etkin hâle getirilmesi amacıyla hazırlanmıştır.

Tez çalışmam süresince bilgi ve deneyimleriyle yol gösteren, değerli katkılarını esirgemeyen danışmanım Doç. Dr. Emrah ATAR'a teşekkür ederim. Ayrıca araştırmaya gönüllü katılarak deneyimlerini paylaşan tüm uzmanlara ve kurum yöneticilerine minnettarım. En büyük teşekkür ise her zaman yanımda olan, sabırları ve destekleriyle beni güçlendiren aileme aittir. Bunun yanı sıra, akademik birikimi ve yapıcı katkılarıyla sürece önemli destek sağlayan sevgili nişanlım Öğr. Gör. Önder ÇOBAN'a da teşekkür ederim.

Sena YILDIRIM
RİZE/2026

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY I
ETİK BEYAN II
ÖNSÖZ III
İÇİNDEKİLER IV
ÖZET VIII
ABSTRACT IX
KISALTMALAR X
TABLOLAR LİSTESİ XI
GİRİŞ 1
1. ÇOCUK TESLİMİ VE KİŞİSEL İLİŞKİ KURULMASINA İLİŞKİN KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE 13
1.1. Çocuk Kavramının Tanımı ve Hukuki Statüsü 14
1.2. Çocuk Kavramının Tarihsel Gelişimi ve Evrensel Normlar 15
1.2.1. Antik Dönemde Çocuk ve Çocukluk 16
1.2.2. Orta Çağ'da Çocukluk Algısı 16
1.2.3. Rönesans ve Aydınlanma Dönemlerinde Çocukluk 17
1.2.4. Sanayi Devrimi ve Çocuk İşçiliği 18
1.2.5. 20. Yüzyılda Çocuk Haklarının Tanınması 19
1.3. Çocuk Hakları ve Koruma Politikaları 20
1.4. Çocuk Koruma İlkeleri 22
1.4.1. Çocuğun Üstün Yararı İlkesi 23
1.4.2. Çocuğun Katılım İlkesi 24
1.4.3. Çocuğun Yaşama, Gelişme ve Korunma Hakkı İlkesi 25
1.4.4. Koruyucu ve Önleyici Tedbirler İlkesi 27
1.4.5. Gizlilik ve Mahremiyet İlkesi 31
1.5. Çocuk Teslimi ve Kişisel İlişki Kurulması: Kavramsal Temeller 32
1.6. Çocuk Teslimi ve Kişisel İlişkinin Psikososyal Boyutları 35
1.6.1. Boşanma Sürecinde Çocuğun Psikolojik Durumu 36
1.6.2. Boşanma Süreci Sonrası Çocukların Psikososyal Uyumu 38
1.7. Çocuk Teslimi ve Kişisel İlişki Kurulmasına Dair Kuramsal Çerçeve 40

1.7.1. Kamu Politikası Döngüsü ve Çocuk Teslimi Süreçleri.....40
1.7.2. Yeni Kamu Yönetimi ve Çocuk Teslimi Politikaları.....41
1.7.3. Kurumsal Yaklaşım ve Kamunun Rolü.....42
1.7.4. Sosyal Hizmet Yaklaşımı ve Çocuk Teslimi.....43
1.7.5. Çocuk Hakları Perspektifi ve Çocuğun Üstün Yararı İlkesi.....43
2. ÇOCUK TESLİMİ VE KİŞİSEL İLİŞKİDE HUKUKİ DÜZENLEMELER VE KAMU YÖNETİMİNDE KURUMSAL YAPILANMA.....44
2.1. Uluslararası ve Ulusal Hukuki Temeller.....46
2.1.1. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi.....46
2.1.2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatları.....47
2.1.3. Lahey Sözleşmeleri.....49
2.1.4. Türk Medeni Kanunu ve 2021 Yılı Reformları: İcra Sisteminden Uzman Temelli Yaklaşıma Geçiş.....52
2.1.4.1. Eski Uygulama: Cebri İcra ve Çocuğun Eşyaya İndirgenmesi.....53
2.1.4.2. 2021 Reformu: Uzman Temelli Sisteme Geçiş.....54
2.2. Kamu Yönetimi Yaklaşımı ve Kurumsal Yapılanma.....56
2.2.1. Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı ve Kamu Hizmetlerinde Dönüşüm.....58
2.2.2. Kamu Yönetiminin Çocuk Teslimi ve Kişisel İlişki Kurulmasına Etkisi.....61
2.2.3. Kamu Politikası Süreci ve Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlükleri'nin Rolü.....67
2.3. Karşılaştırmalı Ülke Uygulamaları.....71
3. SAHA ARAŞTIRMASI VE BULGULAR.....73
3.1. Araştırmanın Katılımcıları ve Örneklem Özellikleri.....74
3.2. Temalar ve Bulguların Sunumu.....76
3.2.1. Tema 1: Kurumsal Kapasite, Fiziksel Koşullar ve Kurumlar Arası Koordinasyon.....77
3.2.1.1. Fiziksel Mekânların Yetersizliği.....78
3.2.1.2. Personel Eksikliği, Yoğun İş Yükü ve Yetkinlik Sorunları.....79
3.2.1.3. Kolluk Desteği ve Güvenlik Sorunları.....80
3.2.1.4. Kurumlar Arası Koordinasyon Eksikliği.....81

3.2.1.5. Tema 1: Genel Değerlendirme....82
3.2.2. Tema 2: Psikososyal Destek Süreçleri, Çocuğun Duygusal Durumu ve Uzman Müdahaleleri....83
3.2.2.1. Çocuğun Teslim Sırasındaki Duygusal Tepkileri....83
3.2.2.2. Uzmanların Psikososyal Müdahale Yöntemleri....85
3.2.2.3. Tema 2: Genel Değerlendirme....87
3.2.3. Tema 3: Çocuğun Üstün Yararı, Mahremiyet ve Etik Hassasiyetler....88
3.2.3.1. Çocuğun Üstün Yararı İlkesinin Sahadaki Yorumlanışı....88
3.2.3.2. Mahremiyet ve Çocuğun Özel Alanının Korunması....89
3.2.3.3. Etik İkilemler, Suistimal ve Yaptırım Eksiklikleri....90
3.2.3.4. Tema 3: Genel Değerlendirme....91
3.2.4. Tema 4: Mevzuat-Uygulama Uyumsuzlukları, Politika Gereksinimleri ve Sistemsel İyileştirme Alanları....91
3.2.4.1. Mevzuatın Sınırlılıkları ve Uygulamaya Esneklik Sağlayamaması 92
3.2.4.2. Politika Odaklı Yaklaşım İhtiyacı ve Kurumsal Reform Önerileri 94
3.2.4.3. Eğitim, Personel Kapasitesi ve Uzmanların Politika Sürecindeki Rolü....95
3.2.4.4. Tema 4: Genel Değerlendirme....97
3.3. Araştırma Soruları, Varsayımlar ve Bulguların Karşılaştırılması....98
3.4. Tartışma....99
3.4.1. Tema 1'in Tartışılması: Kurumsal Kapasite, Fiziksel Koşullar ve Koordinasyon....99
3.4.2. Tema 2'nin Tartışılması: Psikososyal Destek ve Çocuğun Duygusal Süreci....100
3.4.3. Tema 3'ün Tartışılması: Çocuğun Üstün Yararı, Mahremiyet ve Etik Sorunlar....101
3.4.4. Tema 4'ün Tartışılması: Mevzuat-Uygulama Uyumsuzluğu ve Politika Gereksinimleri....102
3.4.5. Genel Değerlendirme....102
4. SONUÇ VE ÖNERİLER....104
KAYNAKÇA....108
EKLER....122

ETİK KURUL KARARI 124

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Anabilim Dalı : Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Tez Türü : Yüksek Lisans Tezi
Danışman : Doç. Dr. Emrah ATAR
Hazırlayan : Sena YILDIRIM
Yıl : 2026
Sayfa Sayısı : 135

ÖZET

ÇOCUK TESLİMİ VE KİŞİSEL İLİŞKİ KURULMASINDA KAMU YÖNETİMİ POLİTİKALARININ İNCELENMESİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Boşanma ve ayrılık süreçlerinde çocukların ebeveynleriyle ilişkilerinin yeniden düzenlenmesi, aile hukukunun en hassas alanlarından biridir. Çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulması süreçleri, çocukların psikososyal gelişimini doğrudan etkilemesi nedeniyle kamu yönetimi politikalarının da önemli bir konusu hâline gelmiştir. Türkiye'de uzun yıllar icra müdürlükleri aracılığıyla yürütülen çocuk teslimi uygulamaları, çocuklar açısından travmatik sonuçlar doğurmuş ve eleştirilmiştir. Bu doğrultuda 2021 yılında yapılan yasal reformlarla süreçler icra sisteminden çıkarılarak Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüklerine (ADM) devredilmiş ve çocuk dostu, uzman temelli bir yaklaşım benimsenmiştir.

Bu çalışmanın amacı, çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulmasına yönelik kamu yönetimi politikalarını analiz etmek ve yeni sistemin etkilerini değerlendirmektir. Araştırmada nitel yöntem kullanılmış; ilgili kamu görevlileriyle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler tematik analiz yöntemiyle incelenmiştir. Bulgular, yeni sistemin çocuk odaklı yaklaşımı güçlendirdiğini ve travmatik etkileri azalttığını, ancak uzman personel yetersizliği ve kurumsal kapasite sorunlarının etkinliği sınırladığını göstermektedir. Sonuç olarak çalışma, çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerinin kamu yönetimi açısından çok boyutlu bir politika alanı olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Teslimi, Kişisel İlişki, Kamu Yönetimi, Politika, Kamu Kurumları, Çocuğun Üstün Yararı

Recep Tayyip Erdogan University Graduate School of Education
Department : Political Science and Public Administration
Thesis Type : Master Thesis
Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Emrah ATAR
Author : Sena YILDIRIM
Year : 2026
Pages : 135

ABSTRACT

AN ANALYSIS OF PUBLIC ADMINISTRATION POLICIES IN CHILD HANDOVER AND CONTACT ARRANGEMENTS: THE CASE OF TÜRKİYE

The reorganization of children's relationships with their parents during divorce and separation processes constitutes one of the most sensitive areas of family law. Child handover and contact arrangements have become an important subject of public administration policies, as they directly affect children's psychosocial development. In Türkiye, child handover practices were carried out for many years through enforcement offices, leading to traumatic consequences for children and attracting widespread criticism. Accordingly, with the legal reforms introduced in 2021, these processes were removed from the enforcement system and transferred to the Judicial Support and Victim Services Directorates (JSVSD), adopting a child-friendly and expert-based approach.

The aim of this study is to analyze public administration policies regarding child handover and contact arrangements and to evaluate the effects of the new system. A qualitative research method was employed; data obtained from semi-structured interviews conducted with relevant public officials were analyzed using thematic analysis. The findings indicate that the new system strengthens the child-centered approach and reduces traumatic effects; however, insufficient expert staff and limitations in institutional capacity constrain its effectiveness. Overall, the study demonstrates that child handover and contact arrangements constitute a multidimensional policy area within the context of public administration.

Keywords: Child Handover, Contact Arrangements, Public Administration, Policy, Public Institutions, Best Interests of the Child

KISALTMALAR

ADM	:	Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü
AİHM	:	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
BM	:	Birleşmiş Milletler
ÇHS	:	Çocuk Haklarına Dair Sözleşme
KDK	:	Kamu Denetçiliği Kurumu
KESB	:	Çocuk ve Yetişkin Koruma Ofisi (İsviçre)
TCK	:	Türk Ceza Kanunu
TMK	:	Türk Medeni Kanunu
UNICEF	:	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
YKY	:	Yeni Kamu Yönetimi

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Araştırma soruları ile araştırma amacının ilişkilendirilmesi..... 6
Tablo 2. Karşılaştırmalı değerlendirme: eski ve yeni sistem 55
Tablo 3. Çocuk teslimi sürecinde görevli kamu kurumları ve rol dağılımları 66
Tablo 4. ADM müdürlüklerinin kamu politikası sürecindeki işlevleri 68
Tablo 5. Uluslararası çocuk teslimi süreçleri ile Türkiye'nin karşılaştırılması 71
Tablo 6. Katılımcıların demografik ve mesleki özellikleri 75
Tablo 7. Araştırma soruları, varsayımlar ve tematik bulguların ilişkisi 98

GİRİŞ

Aile, bireyin sosyalleşme sürecinde temel bir rol oynayan ve toplumsal yapının en önemli unsurlarından biri olarak kabul edilen bir kurumdur (Konak Özçelik, 2025: 261). Toplumsal yapının devamlılığında ve bireylerin sağlıklı bir gelişim süreci geçirmesinde ailenin işlevleri büyük önem taşımaktadır (Kağıtçıbaşı, 2019). Aile, bireyin temel değerleri öğrendiği, duygusal destek aldığı ve sosyal becerilerini geliştirdiği ilk ortamdır (Coşkun ve Aydın, 2025: 58). Çocukların sağlıklı bir şekilde gelişebilmeleri ve toplumda işlevsel bireyler olabilmeleri için aile içindeki ilişkilerin dengeli ve sağlıklı olması büyük önem taşımaktadır. Aile içi dinamiklerin sağlıklı olması, çocuğun duygusal, bilişsel ve psikososyal gelişimini doğrudan etkileyerek onun gelecekte kuracağı ilişkiler ve toplumsal rolleri açısından belirleyici bir unsur haline gelmektedir (Şahin ve Aral, 2012: 55).

Evlilik birliğinin sona ermesi, ebeveynler arasında yaşanan anlaşmazlıklar ve hukuki süreçler, çocukların ebeveynleriyle olan ilişkilerini olumsuz etkileyebilmekte ve çocukların üstün yararının korunmasını zorlaştırabilmektedir. Boşanma ve ayrılık süreçleri, çocuklar açısından yalnızca fiziksel bir ayrılığı değil, aynı zamanda psikolojik ve duygusal açıdan da karmaşık bir süreci ifade etmektedir (Geniş, Toker ve Şakiroğlu, 2019: 191). Bu dönemde çocuklar, ebeveynler arasındaki çatışmalardan etkilenebilmekte, aidiyet duygusunda azalma yaşayabilmekte ve sosyal uyum problemleriyle karşı karşıya kalabilmektedir (Öngider, 2013: 150). Yapılan araştırmalar, boşanmanın çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerini ortaya koymaktadır. Kelly ve Emery'nin (2003: 352-362) yaptığı çalışmaya göre, boşanma sürecinin çocuklarda anksiyete, depresyon ve akademik performansta düşüş gibi olumsuz sonuçlar doğurabileceği belirtilmektedir. Bu nedenle, çocukların bu süreçte psikososyal gelişimlerini destekleyecek mekanizmaların oluşturulması ve kamu politikalarının çocuk dostu bir yaklaşımla şekillendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Boşanma ya da ayrılık sonrasında çocukların ebeveynleriyle olan bağlarını sürdürmeleri, düzenli ve sağlıklı bir kişisel ilişki kurabilmeleri ve çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerinin hukuka uygun, çocuğun psikososyal gelişimini gözeten bir yaklaşımla yürütülmesi kamu yönetimi açısından önemli bir politika alanı haline gelmiştir. Çocukların üstün yararının korunması ilkesine dayalı olarak geliştirilen

politikalar, ebeveynler arası çatışmaların azaltılması ve çocuğun psikolojik sağlığının ön planda tutulması amacıyla oluşturulmaktadır (Alkan, 2019: 1-3). Bu süreçte, çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerinin yalnızca bir hukuki prosedür olmaktan çıkarılıp, çocuğun duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarını da göz önünde bulunduran bir yaklaşımla ele alınması gerekmektedir.

Boşanma ya da ayrılık sürecinde en büyük zorluklardan biri, çocuğun hangi ebeveynde kalacağı, diğer ebeveynle nasıl bir kişisel ilişki düzeninin sağlanacağı ve çocuğun tesliminin nasıl gerçekleştirileceğidir. Türkiye'de bu süreç, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK) ve ilgili mevzuat kapsamında düzenlenmiş olup, geçmişte icra müdürlükleri aracılığıyla yürütülen bir uygulama olarak dikkat çekmiştir. Ancak, çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerinin icra daireleri eliyle yürütülmesi, çocuk psikolojisi açısından ciddi eleştirilere maruz kalmış, çocukların bir eşya gibi algılanmasına neden olduğu gerekçesiyle olumsuz bir yaklaşım olarak değerlendirilmiştir (Topal, 2012: 1333). Çocukların icra memurları eşliğinde, kolluk kuvvetlerinin de dâhil olduğu bir süreçte teslim edilmesi, onların yaşına uygun olmayan bir hukuk mekanizması içerisinde yer almalarına neden olmuş ve bu durum kamuoyunda geniş yankı uyandırmıştır (Kamu Denetçiliği Kurumu, 2019).

Eleştirilerin ardından 2021 yılında yapılan yasal değişikliklerle çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulmasına yönelik işlemler icra müdürlüklerinden alınarak, Adalet Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüklerine (ADM) devredilmiştir. Bu değişikliklerle birlikte, çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerinin çocuk dostu merkezlerde, uzmanlar eşliğinde ve psikososyal destek mekanizmalarıyla yürütülmesi hedeflenmiştir (Börü ve Parlak Börü, 2022: 1232-1236). Bu düzenleme ile birlikte, çocuk teslimi ve kişisel ilişki artık icra sürecinin bir parçası olarak değil, sosyal destek ve rehabilitasyon hizmetleri çerçevesinde ele alınması sağlanmıştır. Böylelikle, çocuğun bu süreçte travmatize olmasının önüne geçilmeye çalışılmış ve onun psikososyal gelişimini destekleyen bir model oluşturulmaya çalışılmıştır.

Söz konusu reform çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerinde çocuk dostu bir yaklaşımın yerleşmesi açısından önemli bir dönüm noktasıdır. Ancak çalışma bulguları, uygulamada karşılaşılan yapısal ve işleyişe ilişkin sorunların reformun etkisini sınırladığını göstermektedir. Sürecin daha etkin yürütülebilmesi için

kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi, uzman personel sayısının artırılması ve çocuğun üstün yararı ilkesine ilişkin farkındalığın yaygınlaştırılması gerekmektedir. Ayrıca, ebeveyn çatışmalarının çocuk üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak amacıyla hukuki düzenlemelerle desteklenen psikososyal danışmanlık ve aile rehberliği hizmetlerinin sistematik biçimde yaygınlaştırılması önem taşımaktadır.

Bu çalışma toplam üç ana bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın giriş bölümünde araştırmanın amacı, önemi, özgünlüğü, araştırma soruları, varsayımları, sınırlılıkları ve yöntemi ele alınmıştır. Birinci bölümde çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin kavramsal ve kuramsal çerçeve sunulmuş; çocuk kavramının tarihsel gelişimi, çocuk hakları, koruma ilkeleri ve konuya ilişkin kuramsal yaklaşımlar incelenmiştir. İkinci bölümde çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerine ilişkin uluslararası ve ulusal hukuki düzenlemeler ile kamu yönetiminde kurumsal yapılanma ele alınmış; karşılaştırmalı ülke uygulamalarına yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise saha araştırması kapsamında elde edilen bulgular tematik analiz yöntemiyle sunulmuş, bulgular ilgili literatür çerçevesinde tartışılmıştır. Çalışma, elde edilen bulgular doğrultusunda geliştirilen sonuç ve politika önerileriyle tamamlanmıştır.

Araştırmanın Özgünlüğü

Türkiye'de çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulmasına yönelik süreçler üzerine yapılan çalışmalar genellikle hukuki düzenlemeler, çocuk psikolojisi, boşanma sonrası aile ilişkileri ve uygulamadaki travmatik etkiler gibi sınırlı tema kapsamında ele alınmıştır (Selçuk, 2024; Topal, 2022; Albayrak ve Bulut, 2025; Gayretli Aydın, 2022). Ancak bu alana ilişkin politikaların devlet tarafından nasıl tasarlandığı, kurumlar arasında nasıl uygulandığı ve kamu yönetimi disiplininin temel kavramları olan kurumsal kapasite, yönetişim, kamu politikası döngüsü ve hizmet sunum modelleri bağlamında nasıl işlediğine yönelik araştırmalar oldukça sınırlıdır. Oysa çocuk teslimi süreçleri yalnızca hukuki bir infaz mekanizması değil, aynı zamanda kamu yönetimi için çok aktörlü, insan odaklı ve yüksek hassasiyet gerektiren bir hizmet alanıdır. Bu nedenle konuya kamu yönetimi bakış açısıyla yaklaşmak, alana yeni bir perspektif kazandırmakta ve literatürde önemli bir boşluğu doldurmaktadır.

Bu çalışmayı özgün kılan temel unsur, çocuk teslimi süreçlerini dar bir uygulama değerlendirmesinden çıkararak, kamu yönetimindeki dönüşüm, kurumsal yapılanma, politika etkinliği, hizmet kalitesi ve kurumlar arası eşgüdüm bağlamında kapsamlı bir analiz sunmasıdır. Araştırma, özellikle 2021 reformu ile icra sisteminden uzman temelli modele geçilmesi sonrasında ortaya çıkan yapısal değişikliklerin kamu politikası perspektifiyle incelenmesini sağlamaktadır. Böylece çalışma, mevcut literatürde eksik kalan yönetimsel bakış açısını ortaya koyarak, çocuk teslimi sürecinin sadece sosyal ve hukuki değil, aynı zamanda yönetimsel bir problem alanı olduğuna dikkat çekmekte ve özgün bir akademik katkı sunmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, Türkiye'de çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulmasına yönelik kamu yönetimi politikalarının etkinliğini değerlendirmek ve mevcut uygulamaların analiz edilmesi yoluyla daha etkili, sürdürülebilir ve çocuk odaklı bir politika modeli geliştirilmesine katkı sağlamaktır. Çalışma, reform sonrası oluşturulan yeni teslim sisteminin sahadaki işleyişini, politika hedefleri ile uygulama arasındaki uyumu ve uygulamada karşılaşılan güçlükleri kamu yönetimi disiplininin analitik araçlarıyla incelemeyi amaçlamaktadır. Bu yönüyle araştırma, kamu politikası döngüsünün tasarım, uygulama, izleme ve değerlendirme aşamalarını çocuk teslimi özelinde bütüncül bir şekilde ele alarak kapsamlı bir değerlendirme sunmaktadır.

Araştırmanın bir diğer amacı, çocuk teslimi süreçlerinde görev yapan kamu kurumlarının rollerini, kurumsal sorumluluklarını ve birbirleriyle olan koordinasyon düzeylerini ortaya koymaktır. Sosyal hizmet uzmanları, psikologlar, pedagoglar, memurlar ve yöneticilerden elde edilen nitel veriler doğrultusunda, uygulamadaki aksaklıkların ve iyileştirme alanlarının belirlenmesi hedeflenmektedir. Bu analizlerden hareketle çalışma, çocukların üstün yararını önceleyen, kurumsal kapasitesi güçlü, standartlaşmış ve kamu yönetimi ilkeleriyle uyumlu bir model için politika önerileri geliştirmeyi amaçlamaktadır. Böylece araştırma hem akademik literatüre katkı sunmakta hem de kamu yönetimi uygulamalarının geliştirilmesine yönelik pratik sonuçlar üretmeyi hedeflemektedir.

Araştırmanın Önemi

Türkiye'de çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulması süreçleri, uzun yıllar boyunca icra sistemi içinde yürütülmesi nedeniyle hem çocuklar hem ebeveynler hem de uygulayıcı kurumlar açısından çeşitli yapısal sorunlar doğurmuştur (Topal, 2022: 1359). 2021 yılında hayata geçirilen reform ile bu süreçlerin ADM'ye devredilmesi, yalnızca hukuki bir değişiklik değil, aynı zamanda kamu yönetimi açısından çocuk odaklı hizmet anlayışına geçişi temsil eden önemli bir politika dönüşümüdür. Ancak reform sonrası ortaya çıkan yeni modelin uygulamadaki karşılığı, sahada yaşanan güçlükler, kurumsal kapasitenin yeterliliği ve çocuğun üstün yararı ilkesinin ne ölçüde hayata geçirildiği konusunda yeterli bilimsel çalışma bulunmamaktadır. Bu yönüyle araştırma, mevcut kamu politikalarının işleyişini analiz ederek, Türkiye'de çocuk teslimi uygulamalarının yönetimsel boyutunu ortaya koymakta ve literatürdeki önemli bir boşluğu doldurmaktadır.

Ayrıca çalışma, yalnızca teorik çerçeveyi değerlendirmekle kalmayıp, uygulamada görev yapan uzmanların ve diğer kamu çalışanlarının deneyimlerini merkeze alarak sahadaki gerçek sorunların görünür hale getirilmesine katkı sağlamaktadır. Çocuğun üstün yararını esas alan, sürdürülebilir ve etkin bir kamu yönetimi modelinin oluşturulması için gerekli politika önerilerinin geliştirilmesi, bu araştırmayı uygulayıcı kurumlar, politika yapıcılar ve akademik çevreler için değerli hale getirmektedir. Elde edilen bulguların hem çocuk haklarının korunmasına hem de kamu hizmetlerinin niteliğinin artırılmasına katkı sunması beklenmekte; bu yönüyle çalışma, Türkiye'de çocuk teslimi süreçlerinin geleceğine yönelik karar mekanizmalarına ışık tutma potansiyeli taşımaktadır.

Araştırmanın Soruları

Bu çalışmadaki araştırma soruları, Türkiye'de çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulmasına yönelik kamu yönetimi politikalarının hem kuramsal çerçeve hem de uygulama boyutundaki etkililiğini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda araştırma, mevcut politikaların sahadaki karşılığını inceleyerek sistemin ne ölçüde işlevsel olduğunu ortaya koymayı; uygulayıcıların deneyimlerinden hareketle çocuk teslimi süreçlerinde karşılaşılan temel sorunları belirlemeyi; süreçte görev alan kamu kurumlarının rol, sorumluluk ve koordinasyon mekanizmalarını analiz ederek çok aktörlü yapının nasıl işlediğini açıklamayı hedeflemektedir. Bunun yanında

araştırma, elde edilen bulgular ışığında çocuk merkezli, sürdürülebilir ve daha etkili bir kamu yönetimi modeli geliştirilmesine katkı sunmayı amaçlamaktadır. Belirlenen araştırma soruları hem mevcut durumu değerlendirmeyi hem de sistemin geleceğine yönelik politika geliştirme süreçlerine yön vermeyi mümkün kılan bütüncül bir çerçevede yapılandırılmıştır. Çalışmanın ana araştırma soruları şunlardır:

- Çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulmasına yönelik mevcut kamu politikaları ne kadar etkilidir?
- Uygulamada hangi temel sorunlar ortaya çıkmaktadır?
- Çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerinde kamu kurumlarının rolü nedir?
- Kamu yönetimi açısından çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerine yönelik nasıl daha iyi bir model oluşturulabilir?

Aşağıdaki tablo, araştırmada belirlenen dört temel sorunun çalışmanın amaçlarıyla nasıl örtüştüğünü göstermektedir.

Tablo 1. Araştırma soruları ile araştırma amacının ilişkilendirilmesi

Araştırma Sorusu	Araştırmanın İlgili Amacı
S1. Çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulmasına yönelik mevcut kamu politikaları ne kadar etkilidir?	Yeni çocuk teslimi sisteminin (ADM modeli) etkinliğini değerlendirmek; politika hedefleriyle uygulama arasındaki uyumu analiz etmek.
S2. Uygulamada hangi temel sorunlar ortaya çıkmaktadır?	Sahadaki yapısal güçlükleri, kurumsal kapasite eksikliklerini ve uygulama aksaklıklarını belirlemek.
S3. Çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerinde kamu kurumlarının rolü nedir?	Kamu kurumlarının görev ve sorumluluklarını, koordinasyon düzeyini ve yönetişim yapısını ortaya koymak.
S4. Kamu yönetimi açısından süreçlere yönelik nasıl daha iyi bir model oluşturulabilir?	Çocuğun üstün yararını merkeze alan, sürdürülebilir, standartlaşmış ve etkili bir kamu politikası modeli geliştirmek.

Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur (2025).

Bu tablo, araştırmada belirlenen temel sorular ile çalışmanın amaçları arasındaki ilişkiyi göstermekte; her araştırma sorusunun hangi amaca hizmet ettiğini sistematik biçimde ortaya koymaktadır.

Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırmada varsayımlar, nicel araştırmalarda olduğu gibi istatistiksel olarak test edilmek amacıyla değil; araştırma sürecini yönlendiren ve veri analizine analitik bir çerçeve sunan ön kabuller olarak kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda varsayımlar, araştırmacının sahaya tamamen yönsüz girmesini engelleyen, veri toplama ve analiz sürecini belirli tematik eksenler etrafında yapılandıran rehber

araçlar olarak değerlendirilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 72; Subaşı ve Okumuş, 2017: 421). Öte yandan nitel araştırmalarda varsayımların kullanımı, elde edilen bulguların sistematik biçimde yorumlanmasına katkı sağlamakta ve araştırma soruları ile sonuçlar arasında bütünlük kurulmasını kolaylaştırmaktadır. Bu yönüyle varsayımlar, kesin yargılar değil; araştırmanın derinliğini artıran yöntemsel araçlar niteliği taşımaktadır (Akman Dömbekci ve Erişen, 2022: 146).

Bu araştırmada aşağıdaki varsayımlar analitik bir kılavuz olarak ele alınmıştır:

- Mevcut kamu politikaları uygulamada hedeflenen etkinliğe tam olarak ulaşamamaktadır.

Bu varsayım, 2021 reformu ile icra sisteminden uzman temelli modele geçişin önemli bir gelişme olmasına rağmen, sahadaki uygulamalarda kurumsal kapasite sınırlılıkları, personel yetersizliği ve iller arası uygulama farklılıklarının sürecin etkinliğini azalttığını öngörmektedir. Politikaların teorik düzeyde güçlü bir çerçeve sunmasına karşın uygulama boyutunda istenen sonuçlara tam olarak ulaşılamadığı varsayılmaktadır.

- Uygulamada ortaya çıkan temel sorunlar, yalnızca teknik düzenlemelerden değil; kurumlar arası koordinasyon eksikliğinden ve politika-uygulama uyumsuzluğundan kaynaklanmaktadır.

Bu varsayım, yaşanan güçlüklerin sadece mevzuat veya prosedür eksikliklerileyle açıklanamayacağını; farklı kurumlar arasında yeterli iş birliğinin sağlanamaması ve politika hedeflerinin sahaya tam olarak yansımaması nedeniyle gecikmeler, uygulama farklılıkları ve hizmet kalitesinde düşüş yaşandığını ileri sürmektedir.

- Kamu kurumları mevzuatta tanımlanan rol ve sorumluluklarını uygulamada tam olarak yerine getirememektedir.

Bu varsayım özellikle ADM'nin süreçteki rolüne odaklanmakta; çok aktörlü yapının gerektirdiği iş birliği ve eşgüdüm mekanizmalarının her zaman etkili şekilde işletilemediğini varsaymaktadır. Bu durumun çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerinin bütüncül bir şekilde yürütülmesini zorlaştırdığı öne sürülmektedir.

- Daha etkin, sürdürülebilir ve çocuk merkezli bir sistem için mevcut modelde yönetsel ve kurumsal iyileştirmelere ihtiyaç vardır.

Bu varsayım, sürecin gelecek açısından güçlendirilebilmesi için yeni politika düzenlemelerinin yapılması, kurumsal kapasitenin artırılması ve uygulama standartlarının geliştirilmesi gerektiğini öngörmektedir. Sahadan elde edilen bulguların politika geliştirme süreçlerine entegre edilmesiyle daha etkili bir model oluşturulabileceği varsayılmaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın temel sınırlılıklarından ilki, veri toplama sürecinin çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulması süreçlerinde doğrudan uygulayıcı konumunda bulunan ADM ile ilçe adliyelerinin yazı işleri müdürlüklerinde görev yapan personel ile yürütülmüş olmasıdır. Çocuk teslimi uygulamalarının 7343 sayılı Kanun sonrasında büyük ölçüde ADM uzmanları tarafından yürütülmesi, örneklemin bu birimlerde yoğunlaşmasını gerekli kılmıştır. Ancak bu durum, sürece dolaylı katkı sunan diğer aktörlerin (kolluk birimleri, aile mahkemesi kalemleri, sosyal hizmet birimleri gibi) görüşlerinin araştırma kapsamı dışında kalmasına yol açmış ve bulguların, uygulamanın merkezinde yer alan personelin deneyimleriyle sınırlı olmasına neden olmuştur.

Araştırmanın bir diğer sınırlılığı, çalışmanın Türkiye örneğini esas almakla birlikte tüm illere erişim imkânının bulunmamasıdır. Farklı coğrafi bölgelerden katılımcılarla görüşmeler gerçekleştirilmiş olsa da iş yoğunluğu ve erişilebilirlik gibi nedenlerle veri toplama belirli illerle sınırlı kalmıştır. Bu nedenle bulgular, Türkiye genelinde yürütülen çocuk teslimi uygulamalarına ilişkin bütünsel bir tablo sunmak yerine, araştırmaya dahil edilebilen illerde görev yapan kamu görevlilerinin deneyimlerine dayanmaktadır.

Buna ek olarak nitel veri toplama tekniği olarak kullanılan yarı yapılandırılmış görüşmeler, elde edilen bulguların katılımcıların bireysel deneyimleri, mesleki rollerinden kaynaklanan bakış açıları ve kurumlarının özgün koşullarıyla sınırlı olmasına neden olmuştur. Fiziksel mekân yapıları, iş yükü, personel sayısı ve kurumlar arası koordinasyon düzeyi iller arasında farklılık gösterdiği için katılımcı ifadeleri bu değişkenlerden etkilenmiş olabilir. Bu durum, bulguların derinliğini artırmakla birlikte, genellenebilirliğini sınırlamaktadır.

Araştırma ayrıca belirli bir zaman aralığında yürütülmüş olup, görüşmelerin gerçekleştirildiği dönemdeki uygulama koşullarını yansıtmaktadır. Çocuk teslimi

hizmeti mevzuat güncellemeleri, fiziki mekân iyileştirmeleri, personel yapısındaki değişiklikler ve kurumlar arası koordinasyon süreçleri gibi dinamiklere bağlı olarak zaman içinde değişebildiğinden, bulgular araştırmanın yürütüldüğü döneme özgüdür.

Son olarak, çalışma yalnızca görüşme verilerine dayandığından, çocuk teslimi uygulamalarına ilişkin dosya analizleri, gözlem verileri veya nicel performans göstergeleri araştırma kapsamına dahil edilmemiştir. Bu durum, bulguların uygulayıcı deneyimleri üzerinden şekillenmesine yol açmış ve araştırmanın kapsamını belirli bir düzeyde sınırlamıştır.

Araştırmanın Yöntemi

Bu bölümde, araştırmanın bilimsel dayanağını oluşturan yöntemsel çerçeve açıklanmaktadır. Çalışmanın konusu gereği, çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulması süreçlerinin sahadaki işleyişini anlamak için *nitel araştırma* yaklaşımı tercih edilmiştir. Nitel yöntem, uygulayıcıların deneyimlerini, süreçte karşılaşılan güçlükleri ve kamu politikalarının sahadaki yansımalarını derinlemesine inceleme olanağı sunmaktadır (Gül, 2015: 12-13). Bu doğrultuda araştırmanın deseni, veri toplama aracı, veri toplama süreci, veri analizi ayrıntılı biçimde ele alınmıştır.

Bu araştırmada, çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulması süreçlerinin sahada nasıl uygulandığını anlamak amacıyla nitel araştırma deseni benimsenmiştir. Çocuk teslimi uygulamaları; uzmanlık gerektiren, çok aktörlü ve duygusal yoğunluğu yüksek bir kamu hizmeti niteliği taşıdığı için, süreci yalnızca mevzuat metinleri veya nicel veriler üzerinden değerlendirmek yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle araştırma, uygulamanın gerçek hayattaki karşılığını kamu görevlilerinin deneyim ve gözlemleri üzerinden incelemeyi amaçlamış; nitel yöntem bu yapıyı görünür kılmada en uygun araç olarak değerlendirilmiştir.

Araştırmada durum çalışması (case study) yaklaşımı benimsenmiş ve çocuk teslimi süreci kendi doğal bağlamı içinde bütüncül biçimde ele alınmıştır. Durum çalışması, belirli bir olgunun, olayın veya uygulamanın kendi gerçek yaşam bağlamı içinde derinlemesine incelenmesini amaçlayan; olgunun çok boyutlu yapısını, aktörlerini ve süreç içi dinamiklerini ayrıntılı biçimde ortaya koymaya çalışan bir nitel araştırma desenidir (Subaşı ve Okumuş, 2017: 420-421). Bu nedenle, çocuk teslimi gibi çok aktörlü, bağlama duyarlı ve 7343 sayılı Kanun sonrasında yeniden şekillenen bir kamusal hizmeti anlamak için en uygun yöntemlerden biridir. Bu

yaklaşım, reformla birlikte ortaya çıkan yapısal değişimlerin uygulayıcılar tarafından nasıl deneyimlendiğini, sürecin hangi aşamalarında güçlükler yaşandığını ve hangi boyutlarda iyileşme sağlandığını derinlemesine analiz etmeye olanak tanımaktadır. Bu çerçevede çocuk teslimi uygulaması; yönetsel, kurumsal, psikososyal ve mekânsal boyutlarıyla birlikte kapsamlı biçimde değerlendirilmiş; kamu politikalarının sahadaki yansımaları bütüncül bir bakış açısıyla incelenmiştir.

Bu araştırmanın yürütülmesi öncesinde etik ilkelere uygunluk kapsamında gerekli izinler alınmıştır. Araştırma, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu tarafından 11/12/2024 tarihli ve 2024/470 sayılı karar ile değerlendirilmiş ve etik açıdan uygun bulunmuştur. Çalışma sürecinde katılımcıların gönüllülük esasına dayalı katılımı sağlanmış, aydınlatılmış onamları alınmış ve kişisel verilerin korunmasına ilişkin mevzuata uygun hareket edilmiştir.

Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu doğrultuda, çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulması süreçlerinde aktif görev alan 20 kamu görevlisi ile yüz yüze ve çevrimiçi ortamda görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme soruları Ek 1'de sunulmuştur. Bu teknik, araştırmacıya belirli bir soru çerçevesi sunarken katılımcının düşüncelerini özgürce ifade etmesine imkân tanıdığı için nitel araştırmalarda sıklıkla tercih edilmektedir (Akman Dömbekci ve Erişen, 2022: 146). Görüşme formu hazırlanırken çocuk teslimi uygulamalarının yönetsel işleyişi, kurumlar arası koordinasyon mekanizmaları, uzman müdahaleleri, çocuğun psikolojik durumu, fiziki koşullar ve reformun etkileri gibi temel boyutlar dikkate alınmıştır. Sorular literatür taraması ve uzman görüşleri doğrultusunda geliştirilmiş; uygulamayı yönetimsel, kurumsal ve psikososyal açıdan bütüncül biçimde değerlendirecek bir yapı oluşturulmuştur.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu, katılımcıların kendi deneyimlerini detaylı şekilde paylaşmalarına olanak tanımış ve sahadaki uygulamaları doğrudan uygulayıcı gözünden anlamayı kolaylaştırmıştır. Soruların açık uçlu biçimde hazırlanması, çocuk teslimi sürecinin farklı yönlerinin katılımcı anlatımları üzerinden doğal biçimde ortaya çıkmasını sağlamıştır. Böylece araştırma, kısıtlayıcı kategorilerden uzak, esnek ve derinlemesine veri üretmiştir.

Veri toplama süreci, katılımcıların iş yoğunlukları ve bulundukları illerin koşulları dikkate alınarak esnek biçimde planlanmıştır. Görüşmelerin bir kısmı katılımcıların görev yaptıkları illerde yüz yüze gerçekleştirilmiş, bir kısmı ise zaman kısıtları ve erişilebilirlik koşulları nedeniyle çevrimiçi ortamda yapılmıştır. Yüz yüze gerçekleştirilen görüşmeler, beden dili, duygusal ifadeler ve ortam dinamiklerinin gözlenebilmesine imkân tanımış; bu nedenle özellikle sürecin duygusal yoğunluk içeren aşamalarında daha ayrıntılı gözlem yapılabilmesini sağlamıştır. Çevrimiçi görüşmeler ise farklı illerde görev yapan katılımcıların sürece dahil edilmesini kolaylaştırarak veri toplama sürecine zaman açısından esneklik kazandırmıştır.

Tüm görüşmeler katılımcı onamı alınarak yazılı metne dönüştürülmüştür. Yüz yüze görüşmeler ortalama 40-50 dakika, çevrimiçi görüşmeler ise 25-40 dakika sürmüştür. Araştırmada etik ilkeler gereği katılımcı kimlikleri gizlenmiş; kişisel bilgiler ve ifadeler anonimleştirilerek yalnızca kodlar (K1, K2, K3…) kullanılmıştır. Böylece hem gizlilik ilkesi korunmuş hem de nitel araştırma standartlarına uygun veri güvenliği sağlanmıştır.

Elde edilen veriler, nitel araştırmalarda sık kullanılan tematik analiz yöntemi ile çözümlenmiştir. Tematik analiz, veriyi sistemli şekilde inceleyerek tekrar eden konuları, anlamlı örüntüleri ve ortak temaları ortaya çıkarmayı amaçlayan bir analiz yöntemidir (Hınız ve Yavuz, 2023: 389). Bu araştırmada tematik analiz süreci, Braun ve Clarke'ın (2006) ortaya koyduğu aşamalar doğrultusunda yürütülmüştür. Bu doğrultuda analiz aşağıdaki adımları izlemiştir:

1. Verilere hakim olma: Görüşme kayıtları yazıya aktarılmış ve metinler birkaç kez dikkatlice okunarak içerik bütün olarak incelenmiştir.
2. Kodlama: Katılımcıların ifadelerindeki önemli noktalar, dikkat çeken ifadeler ve anlamlı görülen bölümler kısa kodlar halinde işaretlenmiştir.
3. Kategorilerin oluşturulması: Benzer kodlar bir araya getirilerek daha geniş anlam taşıyan kategoriler oluşturulmuştur. Örneğin; "fiziki yetersizlik", "mekan uygunluğu" ve "çocuk dostu alan eksikliği" bir kategori altında toplanmıştır.
4. Temaların belirlenmesi: Kategoriler analiz edilerek araştırmanın ana konularını ifade eden temalar oluşturulmuştur. Bu temalar çocuk teslimi

uygulamalarının yönetsel, kurumsal, psikososyal boyutlarını yansıtmaktadır.

5. Temaların gözden geçirilmesi: Temaların birbiriyle tutarlı olup olmadığı kontrol edilmiştir.

Tematik analiz yöntemi, çocuk teslimi uygulamalarının yalnızca mevzuat açısından değil; uygulayıcıların deneyimleri, kurumlar arası işleyiş ve çocuğun içinde bulunduğu psikolojik durum gibi faktörler açısından da anlaşılmasını sağlamıştır. Bu yöntem sayesinde, çocuk teslimi sürecinin sahadaki güçlü ve zayıf yönleri daha açık biçimde ortaya konmuştur.

1. ÇOCUK TESLİMİ VE KİŞİSEL İLİŞKİ KURULMASINA İLİŞKİN KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulması, aile yapısında meydana gelen değişikliklerin en hassas yansımalarından biri olarak öne çıkmaktadır (Türkarslan, 2007: 103). Özellikle boşanma ya da ayrılık süreçlerinde, çocuğun ebeveynleriyle olan ilişkisini düzenleme gerekliliği hem hukuki hem de psikososyal boyutlarıyla dikkate alınması gereken bir kamu politikası alanı haline gelmiştir. Bu süreçte amaç, yalnızca hukuki kararların uygulanmasını sağlamak değil, aynı zamanda çocuğun ruhsal ve sosyal bütünlüğünü koruyacak bir uygulama modelinin inşa edilmesidir (Kelly ve Emery, 2003: 355; Gürdal, 2013: 12). Çocuğun yaşamında derin etkiler bırakabilecek bu düzenlemelerin, çocuk haklarına dayalı, katılımcı ve koruyucu bir yaklaşımla şekillendirilmesi, çağdaş kamu yönetimi anlayışının da temel ilkeleri arasında yer almaktadır (Tunçer, 2018: 3550)

Çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin süreçlerin yalnızca bir adli kararın infazı şeklinde değerlendirilmesi yetersiz kalmakta; çocuğun üstün yararının gözetilmesi, bu sürecin merkezine yerleştirilmesi gereken temel ilkelerden biri olarak öne çıkmaktadır (Demir, 2019: 286-287). Nitekim Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (1989), çocuğun her durumda fiziksel ve ruhsal gelişiminin dikkate alınmasını şart koşmakta; Türkiye'nin taraf olduğu bu sözleşme, çocuk odaklı kamu politikalarının geliştirilmesini bir yükümlülük haline getirmektedir (Bahadır, 2023: 222). Bu yükümlülük, kamu yönetimi sisteminde çok aktörlü ve disiplinler arası bir yaklaşımın benimsenmesini gerekli kılmaktadır.

Günümüzde çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulması süreçleri, yalnızca hukuki çerçevede değil, aynı zamanda sosyal hizmet, psikoloji, eğitim ve kamu yönetimi alanlarının ortak katkısıyla yürütülmesi gereken karmaşık ve çok boyutlu bir politika alanı haline gelmiştir. Özellikle 2021 yılında Türkiye'de yapılan düzenlemelerle çocuk teslimi sürecinin icra dairelerinden alınarak Adalet Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren ADM'ye devredilmesi, kamu politikalarının çocuk dostu bir yaklaşımla yeniden yapılandırıldığını göstermektedir (Gayretli Aydın, 2022: 17-18). Bu reform, sadece bir idari değişiklik değil, aynı zamanda kamu yönetimi anlayışında çocuk merkezli bir paradigma değişimini temsil etmektedir.

Bu bölümde, çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin kavramların tanımlanmasının yanı sıra, çocuk kavramının tarihsel gelişimi, kuramsal temeller ve kamu politikası bağlamındaki yansımaları ele alınacaktır. Özellikle Yeni Kamu Yönetimi (YKY) anlayışı, Kurumsal Yaklaşım ve Kamu Politikası Döngüsü gibi kuramsal çerçeveler aracılığıyla çocuk teslimi süreçlerinin nasıl yapılandığı analiz edilmiştir. Böylece çocuk haklarının korunması, kurumlar arası eşgüdümün sağlanması ve etkili kamu hizmet sunumunun nasıl mümkün kılınabileceği çok boyutlu ele alınacaktır.

1.1. Çocuk Kavramının Tanımı ve Hukuki Statüsü

Çocuk kavramı, biyolojik, psikolojik, sosyolojik ve hukuki açıdan farklı şekillerde tanımlanan bir olgudur (Güçlü, 2016: 3). Genel olarak çocuk, doğumdan ergenlik dönemine kadar olan gelişim sürecindeki bireyi ifade eder (Şirin, 2011: 21). Türk Dil Kurumu (2023)'na göre çocuk, "bebeklik ile ergenlik dönemi arasında bulunan küçük yaştaki kız ya da erkek" olarak tanımlanmıştır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne (ÇHS) göre, "Çocuk 18 yaşını doldurmamış her insan olarak tanımlanır" (BM Çocuk Hakları Sözleşmesi, 1989). Bu tanım, Türkiye'nin de taraf olduğu sözleşme kapsamında, çocuk kavramının evrensel bir yaş sınırıyla belirlenmesini sağlamıştır.

Türk Hukuk sisteminde, çocuk kavramı çeşitli yasal düzenlemelerde ele alınmıştır. 4721 sayılı TMK erginlik yaşı, 11. maddeye göre "on sekiz yaşın doldurulmasıyla" kazanılır (TMK, 2001). Ayrıca, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun (ÇKK) 3. maddesinin (a) bendinde, çocuk, "daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişi" olarak tanımlanmıştır (ÇKK, 2005). Ceza hukuku bağlamında, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 6. maddesinin (1) (b) bendinde, çocuk "henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişi" olarak tanımlanmıştır (TCK, 2004). Bu tanımlar, ulusal mevzuatın çocuk kavramını uluslararası standartlarla uyumlu bir şekilde ele aldığını göstermektedir.

Çocuk kavramının sadece yaşla tanımlanması onun gelişimsel, psikolojik ve toplumsal yönlerini tam anlamıyla yansıtmakta yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle çocuk hem biyolojik hem de sosyal ve hukuki bir varlık olarak ele alınmalı ve sahip olduğu haklar çerçevesinde bir özne olarak değerlendirilmelidir. Akyüz (2021: 39-

41)'e göre, çocuklar yalnızca korunması gereken bireyler değil, aynı zamanda hak sahibi ve karar süreçlerine katılma hakkına sahip aktif yurttaşlardır. Bu yaklaşım, çocukların yalnızca gelecekteki yetişkinler olarak değil, bugün itibariyle korunması ve desteklenmesi gereken bireyler olarak kabul edilmesini sağlamaktadır. Akbulut (2013: 543-544) da çocukların ceza hukuku bağlamında ayrı bir statüde ele alınmasının, onların gelişimsel özellikleri ve haklarıyla doğrudan ilişkili olduğunu vurgulamaktadır. Dolayısıyla çocuk tanımı hem evrensel normlar hem de ulusal mevzuatlar temelinde hak merkezli bir anlayışla ele alınmalıdır. Bu durum, kamu politikalarının ve çocuk koruma sistemlerinin çocukların üstün yararını temel alacak biçimde yeniden yapılandırılmasını da gerekli kılmaktadır.

1.2. Çocuk Kavramının Tarihsel Gelişimi ve Evrensel Normlar

Çocukluk kavramı, tarihsel süreçte sabit bir biyolojik evreden ziyade, toplumsal ve kültürel koşullara bağlı olarak şekillenen bir olgu olarak değerlendirilmiştir. Antik dönemlerde çocuklar, toplumun üretken bireyleri olarak görülürken, Orta Çağ'da çocuklar küçük yetişkinler olarak kabul edilmiştir. Bu dönemde çocuklara özgü bir yaşam evresi tanınmamış, çocuklar hızla yetişkin rollerine adapte olmaya zorlanmıştır (Sağlam ve Aral, 2016: 43). Ancak 17. yüzyıldan itibaren, özellikle Aydınlanma düşüncesinin etkisiyle çocukluğun ayrı bir gelişim evresi olduğu fikri önem kazanmıştır. Bu dönüşüm, çocukların eğitimi ve korunmasına yönelik politikaların gelişmesine zemin hazırlamıştır (Karadoğan, 2019: 223). Türkiye'de ise Cumhuriyet döneminde çocuk, birey olarak kabul edilmiş ve eğitim, sağlık gibi alanlarda devletin sorumluluğu vurgulanmıştır (Ahioğlu-Lindberg 2012: 41-42). Dolayısıyla bu dönemde çocukluk, sadece biyolojik bir dönem değil, aynı zamanda sosyal politikaların odağında yer alan bir evre olarak tanımlanmıştır.

Uluslararası düzeyde çocuk hakları, 20. yüzyılının ikinci yarısında evrensel normlara dayalı olarak kurumsallaşmıştır (Dirican, 2018: 51). 1989 tarihli Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, çocukları yalnızca korunması gereken bireyler değil, aynı zamanda hak özneleri olarak tanımlamıştır. Türkiye'nin 1995 yılında sözleşmeyi onaylaması, çocuklara ilişkin kamu politikalarının "çocuğun üstün yararı" ilkesiyle şekillenmesini zorunlu kılmıştır. Bu sözleşme ile çocukların

yaşama, gelişme, korunma ve katılım hakları tanımlanmış; devletlere çocuk lehine düzenlemeler yapma yükümlülüğü getirilmiştir (Kurt, 2016: 99- 110). Günümüzde, çocuk haklarının korunması ve geliştirilmesi hem ulusal hem de uluslararası düzeyde öncelikli bir konu haline gelmiştir.

1.2.1. Antik Dönemde Çocuk ve Çocukluk

Çocukluk kavramı, tarih boyunca farklı toplumlar ve inanç sistemleri tarafından değişen ve dönüşen bir olgu olarak ele alınmıştır. Antik Çağ'da çocuklar, yetişkin bireylerin dünyasında ikincil bir konumda görülmüş ve genellikle bir yetişkinin küçültülmüş hali olarak değerlendirilmiştir (Bumin, 2013:14). Roma ve Yunan toplumlarında çocukların varlığı, ailenin gücü ve itibarıyla doğrudan ilişkilendirilmiş, özellikle erkek çocuklar, soyun devamlılığı ve toplumsal statünün korunması açısından büyük önem taşımıştır. Çocuklar, erken yaşlardan itibaren yetişkinlerin dünyasına dâhil edilir ve toplumsal rollerini üstlenmeleri beklenirdi. Özellikle erkek çocuklar, tarım gibi ev dışı işlerde ve askerlik gibi alanlarda yetiştirilirken, kız çocukları ev içi rollerine hazırlanmıştır (Ünal, 2024: 1348-1350).

Antik Roma'da aile yapısı oldukça katı bir hiyerarşiye dayanmıştır. Çocukların eğitiminde öncelikli sorumluluk, okuldan önce aileye aitti ve Roma hukuku çerçevesinde çocukların eğitimi, geleneksel kurallar doğrultusunda şekillenmiştir. Özellikle 12 Levha Kanunu, çocuklara Roma'nın örf ve adetlerini öğreten temel bir hukuk metni olarak kabul edilmiştir. Bununla birlikte, çocuk sahibi olmak Roma toplumunda yalnızca ailevi bir olgu değil, aynı zamanda genişleme ve güçlenmenin de bir sembolü olarak görülmüştür. Nitekim Julia Yasası kapsamında, en az üç çocuğu olan yurttaşlara idari görevlerde ve memuriyete girişte çeşitli ayrıcalıklar tanınmıştır (Öztürk, 2017: 257).

1.2.2. Orta Çağ'da Çocukluk Algısı

Orta Çağ'da bugünkü anlamda bir çocukluk kavramı bulunmamaktadır. Avrupa'daki yetişkinlerin dilinde çocukluğu tanımlayan özel ifadeler olmadığı gibi, çocuklar genellikle bebeklik (0-7 yaş) ve yetişkinliğe geçiş süreci içinde değerlendirilmiştir. Yedi yaşına gelen çocuklar, ebeveynlerinin yaşam alanlarına daha aktif şekilde katılmaya başlamış ve yetişkinlerin dünyasında dâhil olmuştur

(Karadoğan, 2019: 201). Çocuk sahibi olmak hem ailenin sürekliliğini sağlamak hem de yaşlılıkta güvence oluşturmak açısından önemli görülmüştür (Pollock, 1983: 208). Ancak yüksek çocuk ölüm oranları, doğum sırasında yaşanan anne ölümleri ve ekonomik zorluklar, alt sınıfları çocuk sahibi olma konusunda tereddütte bırakmıştır. Üst sınıflarda ise savaşlar, idari görevler ve denizaşırı yolculuklar nedeniyle çocuk yapma oranı düşüktür (Mitchell, 2007: 25-47).

Cinsiyet ayrımına bakıldığında ise; erkek çocuklar, ailenin soyunu sürdüren ve mirası yöneten bireyler olarak daha değerli kabul edilmiştir (Genç, 2016: 258). Kız çocuklar ise sütannelere gönderilmiş, böylece annelerinin sık doğum yapmaları kolaylaştırılmıştır (Şahin Utku, 2020: 59). Bu durum, doğum kontrol yöntemlerinin bilinmediğini veya etkisiz olduğunu göstermiştir. Orta Çağ'da kölelik yaygın bir uygulama olup savaşlarda ele geçirilen çocuklar ya köle olarak satılmakta ya da fidye karşılığında serbest bırakılmaktaydı. Katolik kilisesi köleliği onaylamasa da, köle kadınların efendileri için çocuk doğurması olağan karşılanmış ve bu çocuklar da köle statüsünde kalmıştır (Güngörmez, 2016: 89-91). Dolayısıyla Orta Çağ Avrupası'nda çocuklar, ebeveynlerinin kararlarına bağlı olarak yönlendirilen, bireysel haklara sahip olmayan bireyler olup çocukluk, bugünkü anlamda bir gelişim dönemi olmaktan ziyade, toplumsal ve ekonomik gerekliliklere göre şekillenen bir süreç olarak görülmüştür.

1.2.3. Rönesans ve Aydınlanma Dönemlerinde Çocukluk

Rönesans ile birlikte bireyin değerine dair farkındalığın artması, çocukluğun anlamında da köklü bir değişime yol açmıştır. Bu dönemde çocuk, yetişkinlerden bağımsız bir gelişim evresine sahip, henüz olgunlaşmamış ve yetişkinliğe ulaşması beklenen "masum bir varlık" olarak görülmeye başlanmıştır (Demir Gürdal, 2013: 6). Çocukluğun kendine özgü bir doğasının olduğunun anlaşılması, çocukların da bu doğaya uygun şekilde yetiştirilmesine yönelik özel bir ilgi doğurmuştur (Sormaz ve Yüksel, 2012: 993). Aydınlanma düşünürleri arasında yer alan Locke ve Jean-Jacques Rousseau gibi isimler ile çocuk hakları savunucuları, çocukların öz saygısı yüksek, kendini ifade edebilen, sorun çözme becerisine sahip, barışçıl ve kendi doğasıyla uyumlu bireyler olarak yetiştirilmesi gerektiğine vurgu yapmıştır. Onlara göre bu, yalnızca bireysel değil, aynı zamanda toplumsal bir yatırım niteliğindedir

(Onur, 2007: 146; Karakuş Öztürk, 2017: 266; Korkmaz, 2012: 19). Rönesans, Reform ve Aydınlanma ile başlayan dönüşümler, çocukların aile ve toplum içindeki konumunu yeniden şekillendirmiş, çocukluğun özgün bir dönem olarak kabul edilmesini sağlayarak çocuk doğasının tanınmasının önündeki engelleri kaldırmıştır.

Bu değişimler, çocuk ve aile arasındaki ilişkilerin biçimlenişini de etkilemiştir. Çocukluk, evrensel bir doğaya sahip bir dönem olarak ele alınmış; çocukların dinsel dogmalardan ve toplumsal ahlaksızlıklardan korunarak yetiştirilmesi, ebeveynlerin temel sorumluluklarından biri haline gelmiştir. Çocuğun doğal olarak masum ve korunmaya muhtaç bir varlık olduğu inancı, ailelerin çocuklarına daha fazla şefkat ve ilgi göstermesi gerekliliğini beraberinde getirmiştir (Newman, 2009: 300-301). Çocuk ve yetişkin dünyalarının ayrışması, kardeşler arasındaki bireysel farklılıkların da vurgulanmasına yol açmış ve bireysel değerlerin korunmasına katkı sağlamıştır. Bu dönemde, çocuğun babanın mutlak otoritesi altında olduğu anlayışı zayıflamış, çocuk bakımına yönelik yetkinlik tıp, pedagoji ve eğitim gibi uzmanlık alanlarına kaymıştır. Bu durum, çocuk yetiştirmenin giderek daha profesyonel bir nitelik kazanmasına zemin hazırlamıştır. Aynı süreçte, anneliğin keşfiyle birlikte anne-çocuk ilişkilerinin önemi de artmış, çocuk bakımına dair yaklaşımlar dönüşüme uğramıştır (Karakuş Öztürk, 2017: 273-274).

1.2.4. Sanayi Devrimi ve Çocuk İşçiliği

Sanayi Devrimi, 18. ve 19. yüzyıllarda üretim süreçlerinde köklü değişikliklere yol açarak, ekonomik ve toplumsal yapıyı yeniden şekillendirmiştir. Bu süreçte, fabrikalaşmanın hızla artması ve iş gücüne olan talebi arttırmış ve özellikle çocuk işçiliği yaygın hale gelmiştir (Bingöl, 2025: 398-400). Çocuk işçiliği hem sanayileşmenin hem de yoksulluğun bir sonucu olarak ortaya çıkmış; çocuklar düşük maliyetli iş gücü olarak görülmüş ve zor şartlar altında çalıştırılmıştır (Şahin, 2012: 107).

Sanayi Devrimi'nden önce çocuklar çoğunlukla tarım sektöründe ve küçük ölçekli atölyelerde çalışıyordu. Bu dönemde çocuk işçiliği, genellikle aile işletmeleri içinde yürütüldüğü için nispeten denetimli ve güvenliydi. Ancak Sanayi Devrimi ile birlikte üretim süreçleri fabrikalara taşınmış ve çocuk işçiliği, ağır sanayi sektörlerinde sistematik hale gelmiştir (Bor, 2014: 18-19). Sanayileşmenin hız

kazanmasıyla birlikte, özellikle tekstil ve maden sektörlerinde çocuk işçiliği yaygınlaşmıştır. Bu işlerde çalışan çocuklar günde 12-16 saat arasında mesai yapmış, kötü beslenme ve fiziksel zorlanma nedeniyle sağlık sorunları yaşamıştır. Çocuklar sıklıkla makine kazalarına maruz kalmış, zehirli gazlara ve kimyasallara maruz kalarak hastalanmıştır (Ulutaş ve Ulutaş, 2019: 2572-2580).

Çocuk işçiliğinin yaygınlaşması, toplumda çeşitli tartışmalara yol açmıştır. Sanayileşmenin ilk yıllarında çocuk emeğinin kullanımı meşru görülse de 19. yüzyılın ortalarından itibaren sosyal reformcular, bu duruma karşı kamuoyunu bilinçlendirmeye başladılar. Charles Dickens gibi yazarlar, eserlerinde çocuk işçiliğinin kötü yanlarını anlatarak toplumsal farkındalık yarattılar (Coşan, 2020: 287-290). Sanayi Devrimi'nin getirdiği çocuk işçiliği sorunu karşısında hükümetler çeşitli yasal önlemler almak zorunda kalmışlardır. İngiltere'de çıkarılan ilk çocuk işçiliği yasalarından biri 1833 Fabrika Yasası olmuştur (Cartwright, 2023). Bu ve benzeri düzenlemeler, çocuk işçiliğini azaltmada etkili olmuştur ancak tamamen ortadan kaldıramamıştır.

1.2.5. 20. Yüzyılda Çocuk Haklarının Tanınması

20. yüzyıl, çocuk haklarının uluslararası düzeyde tanınması ve hukuki bağlayıcılık kazanması açısından kritik bir dönem olmuştur (Dirican, 2018: 51). Sanayi Devrimi'nin ardından artan çocuk işçiliği, savaşların çocuklar üzerindeki yıkıcı etkileri ve insan hakları hareketlerinin yükselişi, çocuk haklarının bir insan hakkı meselesi olarak ele alınmasını sağlamıştır (Hanson ve Nieuwenhuys, 2012: 35). Özellikle Birinci ve İkinci Dünya Savaşları sonrası, çocukların korunması gerekliliği daha da belirgin hale gelmiş ve uluslararası örgütler bu konuda hukuki düzenlemeler yapmaya başlamıştır (Liebel, 2012: 42).

Çocuk haklarının uluslararası düzeyde tanınmasına yönelik ilk büyük girişim, 1924 yılında Milletler Cemiyeti tarafından kabul edilen Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi olmuştur. Bu bildirge, çocukların korunması gereken bireyler olarak kabul edilmesini sağlayan ilk uluslararası metindir (Reynaert, Bouverne- De Bie ve Vandevelde, 2009: 76). Bildirge çocukların sağlıklı gelişme hakkına sahip olduğunu, aç ve yoksul çocuklara yardım edilmesi gerektiğini ve çocukların sömürüye karşı

korunması gerektiğini belirtmiştir. Ancak hukuki bağlayıcılığı bulunmadığı için devletler açısından bir yaptırım gücü taşımamıştır (Peleg, 2019: 128).

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından, çocuk haklarının korunmasına yönelik daha güçlü adımlar atılmış ve 1946'da UNICEF (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu) kurulmuştur. UNICEF, savaş mağduru çocuklara yardım etmeyi amaçlamış, ancak zamanla küresel düzeyde çocuk haklarını savunan ve çocukların eğitim, sağlık ve korunma hakkını destekleyen en önemli kuruluşlardan biri haline gelmiştir (UNICEF, t.y.-a). 20. yüzyılın en önemli çocuk hakları gelişmelerinden biri, 1989 yılında Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen ÇHS olmuştur. Sözleşme, çocuk haklarının ilk kez uluslararası hukuki bağlayıcılığa sahip bir sözleşme olarak düzenlenmesini sağlamış ve çocukları birer hak sahibi birey olarak tanımlamıştır (Işıkçı, 2019a: 459-460). Sözleşme, çocuğun üstün yararı ilkesi, yaşama ve gelişme hakkı, katılım hakkı ve ayrımcılığa uğramama ilkesi gibi temel hakları güvence altına almıştır (Gülhan, 2025: 219).

Bu gelişmeler dikkate alındığında, 20. yüzyıl çocuk haklarının küresel ölçekte kurumsallaşması ve hukuki bağlayıcılık kazanması açısından önemli bir dönem olmuştur. 1924 Cenevre Bildirgesi ile başlayan süreç, 1989 ÇHS ile çocuk haklarını hukuki bir yükümlülük haline getirmiştir. Günümüzde, çocuk hakları hem uluslararası hukuk hem de devletlerin sosyal politikaları aracılığıyla korunmakta ve sürekli olarak geliştirilmektedir. Bu gelişmeler, çocukların birey olarak tanınmasını ve haklarının devletlerin sorumluluğu altına alınmasını sağlamıştır.

1.3. Çocuk Hakları ve Koruma Politikaları

Çocuk hakları, bireyin henüz gelişim sürecinde olduğu çocukluk dönemine özgü fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal ihtiyaçlarını temel alan, onu yetişkin bireylerden ayrı olarak tanımlayan ve özel olarak korunmasını amaçlayan evrensel değerler bütünüdür (Uysal Bayrak vd., 2019: 64). Bu haklar, çocuğun birey olarak sahip olduğu özgürlüklerin ve güvenli yaşam koşullarının anayasal ve uluslararası teminat altına alınmasını ifade eder. Özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren çocukların korunması ve gelişimlerinin desteklenmesi yönünde küresel ölçekte atılan adımlar, çocuk haklarının bir insan hakkı meselesi olarak değerlendirilmesini sağlamıştır (UNICEF, t.y.-b).

Çocuk haklarına dair en önemli kilometre taşı, 1989 yılında kabul edilen Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (ÇHS) olmuştur. Sözleşme, çocukları yalnızca korunması gereken bireyler olarak değil, aynı zamanda görüş bildirme, gelişme, eğitim alma ve korunma gibi temel haklara sahip özne bireyler olarak tanımlamıştır (UNICEF Türkiye, 2025). Türkiye'nin de taraf olduğu bu sözleşme, çocuğun üstün yararını esas alan bir yaklaşımı benimseyerek tüm kamu politikalarının çocuğun refahını öncelemesini şart koşmuştur. Bu bağlamda, çocuk hakları yalnızca hukuki belgelerle sınırlı kalmayıp sosyal hizmet politikaları ve kamu yönetimi uygulamalarıyla da desteklenmelidir.

Koruma politikaları ise çocuk haklarının uygulanabilirliğini güvence altına alan mekanizmalar bütünüdür. Bu politikalar; istismar, ihmal, ayrımcılık, yoksulluk, savaş ve doğal afet gibi risklere karşı çocukların fiziksel ve ruhsal bütünlüklerinin korunmasını hedeflemektedir. Koruma yaklaşımı, yalnızca olumsuzluklara müdahale etmekle sınırlı olmayıp önleyici ve güçlendirici stratejiler içermektedir (Çavuş Bekce ve Çalış, 2021: 1569-1578). Bu doğrultuda geliştirilen sosyal politika araçları arasında çocuk koruma hizmetleri, psiko-sosyal destek mekanizmaları, çocuk izleme merkezleri ve aile danışmanlığı gibi birimler yer almaktadır.

Türkiye'de çocuklara yönelik koruma politikaları, özellikle 2005 yılında yürürlüğe giren 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile kurumsal bir çerçeveye oturtulmuştur. Kanun; çocuğun korunmasına yönelik sosyal inceleme, danışmanlık, eğitim, sağlık ve bakım tedbirlerinin mahkeme kararıyla alınabilmesini mümkün kılarak çocukların korunmasını devletin yükümlülüğü haline getirmiştir. Ancak, uygulamada uzman personel eksikliği, kurumsal kapasite yetersizlikleri ve mevzuatın yerel düzeyde farklı yorumlanması gibi sorunlar çocuk koruma hizmetlerinin etkinliğini sınırlamaktadır (Demir, 2019: 288).

Çocuk haklarının korunmasında kamu yönetiminin rolü belirleyici niteliktedir (Tunçer, 2018: 3550). Özellikle kamu yönetimi anlayışıyla birlikte, çocuklara yönelik hizmetlerin katılımcı, şeffaf, eşitlikçi ve çok disiplinli bir yaklaşımla yürütülmesi hedeflenmektedir. Bu kapsamda, çocuğa ilişkin hizmetler sadece merkezi otoriteyle sınırlı kalmamakta; yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör aktörlerinin de sürece dâhil edilmesi teşvik edilmektedir (Çocuk Haklarının Desteklenmesi ve Korunmasına İlişkin AB Kılavuz İlkeleri, 2017: 17).

Bu çok aktörlü yapı hem hizmet kalitesini artırmakta hem de çocukların hak temelli yaklaşım çerçevesinde korunmasını mümkün kılmaktadır.

Çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulması gibi hassas süreçler, çocuk hakları perspektifinden ele alınmadığında çocukların ruhsal ve sosyal gelişimleri üzerinde ciddi olumsuz etkiler doğurabilmektedir. Bu nedenle, Türkiye'de 2021 yılında yapılan yasal reformlarla birlikte çocuk teslimi süreçlerinin ADM aracılığıyla yürütülmesi önemli bir kazanım olmuştur. Bu düzenleme, çocukların mahkeme kararlarının icrası sürecinde psikolojik olarak zarar görmeden teslim edilmelerini sağlamakta ve koruma politikalarının etkinliğini artırmaktadır (İçağasıoğlu Çoban vd., 2023).

Koruma politikalarının başarısı, yalnızca yasal düzenlemelerin varlığıyla değil; aynı zamanda bu düzenlemelerin sahada nasıl uygulandığıyla doğrudan ilişkilidir. Bu kapsamda sosyal hizmet uzmanlarının, çocuk gelişimi uzmanlarının, öğretmenlerin ve kolluk görevlilerinin çocuk hakları konusunda eğitilmesi ve donanımlı hale getirilmesi gerekmektedir. Ayrıca kamu yönetiminde çocuklara dair kararların alınmasında, çocukların da görüş bildirmesine olanak tanıyan katılımcı modellerin hayata geçirilmesi önem arz etmektedir (Işıkçı, 2019b: 123).

Bu değerlendirmeler ışığında çocuk hakları ve koruma politikaları, yalnızca teorik olarak değil, sahada etkin şekilde uygulanması gereken çok boyutlu bir alandır. Türkiye'nin bu alandaki dönüşüm süreci umut verici olmakla birlikte; eşitsizliklerin giderilmesi, hizmet kalitesinin artırılması ve kurumsal farkındalık düzeyinin yükseltilmesi konularında atılacak daha çok adım bulunmaktadır. Çocukların güvenli, sağlıklı ve eşitlikçi koşullarda büyümeleri için çocuk haklarına dayalı koruma politikalarının bütüncül ve sürdürülebilir bir biçimde geliştirilmesi zorunluluktur.

1.4. Çocuk Koruma İlkeleri

Çocuklar, gelişim süreçleri devam eden ve kendilerini dış tehlikelere karşı koruma becerileri sınırlı bireyler olarak, toplumun en hassas gruplarından birini oluşturmaktadır. Bu nedenle çocukların fiziksel, duygusal ve psikososyal bütünlüklerinin korunması yalnızca ailelerin değil, aynı zamanda devletin ve sivil toplumun da temel sorumluluk alanları arasında yer almaktadır. Özellikle Birleşmiş

Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme de (1989) tanımlanan haklar çerçevesinde, çocuğun yaşama, gelişme, korunma ve katılım hakları, çocuk koruma sisteminin temelini oluşturmaktadır (UNICEF, t.y.-c). Türkiye gibi taraf devletler, bu ilkeleri yalnızca normatif olarak değil, uygulamada da hayata geçirmekle yükümlüdür.

Çocuk koruma alanında geliştirilen politikaların ve müdahale mekanizmalarının etkin ve sürdürülebilir olabilmesi için belli başlı ilkeler temel alınmaktadır. Bu ilkeler arasında "çocuğun üstün yararı" çocuğun yaşama, gelişme ve korunma hakkı" ve "çocuğun katılım hakkı" gibi başlıklar öne çıkmaktadır. Bu ilkeler, çocuklara yönelik tüm yasal, idari ve sosyal uygulamalarda rehberlik edici niteliktedir (Lansdown, 2005: 11). Ayrıca bu ilkeler, yalnızca çocuk koruma alanındaki profesyonelleri değil, aynı zamanda kamu yöneticilerini ve politika yapıcıları da etik ve hak temelli bir çerçeve içinde sorumluluk almaya davet etmektedir.

1.4.1. Çocuğun Üstün Yararı İlkesi

Çocuğun üstün yararı ilkesi, çocuklara ilişkin tüm yasal, idari ve toplumsal uygulamalarda çocuğun fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişiminin gözetilmesini esas alan temel bir ilkedir (Demir, 2019: 287). Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin (ÇHS) 3. maddesinde çocuğa ilişkin alınacak tüm kararlarda "çocuğun yüksek yararının" öncelikli bir ilke olarak dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir (BM Çocuk Hakları Sözleşmesi, 1989, madde 3) Bu madde, yalnızca bireysel uyuşmazlıklarda değil, aynı zamanda çocuklarla ilgili tüm kamu politikalarında bağlayıcıdır. Bu kapsamda, çocuklara dair tüm düzenlemelerde ve uygulamalarda üstün yarar ilkesi göz önünde bulundurulmak zorundadır.

Boşanma ve ayrılık süreçlerinde çocuğun teslimi ve kişisel ilişki kurulmasına yönelik kararlar alınırken üstün yarar ilkesine göre hareket edilmesi, çocuğun ruhsal bütünlüğünün korunması açısından büyük önem taşımaktadır. Kelly ve Emery (2003: 356) çalışmasında, çocukların boşanma sürecinde yaşadıkları duygusal zorlukların, eğer üstün yararları ön planda tutulmazsa anksiyete, akademik gerileme ve sosyal izolasyon gibi sorunlara yol açabileceğini belirtmektedir. Bu bağlamda, çocuğun ebeveynleriyle düzenli, güvenli ve sağlıklı bir ilişki sürdürebilmesini sağlayacak çözümler geliştirmek kamu politikalarının temel amacı olmalıdır. Üstün yarar ilkesi,

çocuğun sadece biyolojik ebeveynlerle olan ilişkisini değil, aynı zamanda çevresel koşulları, gelişim düzeyini ve duygusal bağlarını da dikkate alır (Onur, 2007: 98).

Çocuğun üstün yararının gözetilmesi, yalnızca hukuki düzenlemelerle sınırlı kalmamalı aynı zamanda psikolojik ve sosyal destek mekanizmalarıyla da desteklenmelidir. Gürdal (2013: 12)'a göre, üstün yarar ilkesinin etkin uygulanabilmesi için çocukla ilgili kararlarda sosyal hizmet uzmanlarının, psikologların ve eğitimcilerin görüşlerinin de dikkate alınması gerektiğini vurgulamaktadır. Çocuğun yaşına, olgunluk düzeyine ve içinde bulunduğu özel duruma göre çok disiplinli bir değerlendirme yapılması gereklidir. Bu tür bir yaklaşım çocuğun sürece aktif katılımını ve kararların onun yararına olmasını güvence altına alır (Sormaz ve Yüksel, 2012: 993).

Türkiye'de 2021 yılında yapılan düzenlemelerle birlikte çocuk teslimi süreçleri icra dairelerinden alınarak ADM' ye devredilmiştir. Bu değişiklik, çocuk tesliminin psikososyal destek merkezlerinde ve uzmanlar eşliğinde gerçekleştirilmesini öngörerek üstün yarar ilkesinin kurumsal düzeyde uygulanmasına olanak tanımıştır. Okcu, Usta ve Ceyhan (2020: 296) çalışmasında, bu dönüşümün YKY anlayışıyla örtüştüğünü ve kamu hizmetlerinin çocuk dostu bir yapıya kavuştuğunu ifade etmektedir. Ancak uygulamada uzman sayısının yetersizliği, personel eğitimi eksikliği ve bazı bölgelerde altyapı yetersizlikleri gibi sorunlar, üstün yarar ilkesinin tüm çocuklar için eşit şekilde hayata geçirilmesini zorlaştırmaktadır.

1.4.2. Çocuğun Katılım İlkesi

Çocuğun katılım hakkı, çocuğun kendisini ilgilendiren tüm konularda görüşlerini serbestçe ifade etmeye ve bu görüşlerin dikkate alınmasını isteme hakkını ifade etmektedir (Ekiz, 2021: 204). Bu hak, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 12. maddesinde güvence altına alınmış olup sözleşme çocukların görüşlerinin yaşları ve olgunluk seviyeleri dikkate alınarak değerlendirilmesini öngörür (Birleşmiş Milletler, 1989, madde 12). Bu düzenleme, çocukların birey olarak tanınmasına ve hak öznesi olarak kabul edilmesine önemli katkı sağlar. Erbay (2013: 39-40), çocukların sadece korunması gereken bireyler değil, aynı zamanda karar süreçlerine dâhil edilmesi gereken toplumsal aktörler olduğunu belirtmektedir.

Türkiye'de çocukların katılım hakkı konusunda hukuki altyapı mevcut olmakla birlikte uygulamada çeşitli sorunlar yaşanmaktadır. Özellikle boşanma ve çocuk teslimi süreçlerinde, çocukların görüşlerinin alındığı mekanizmaların yetersizliği dikkat çekicidir. Çocuk haklarına dayalı sosyal hizmet uygulamalarında, çocuğun sesine yeterince yer verilmediği görülmektedir. Oysa çocuk görüşme merkezlerinde yapılacak yapılandırılmış görüşmeler, çocuğun hem sürece hazırlanmasını hem de duygusal güvenliğini korumasını sağlayabilir. Bu da katılım hakkının, çocuğun üstün yararı ile doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir.

Katılım hakkının gerçek anlamda uygulanabilmesi, sadece yasal düzenlemelerle değil, aynı zamanda kültürel bir dönüşümle mümkündür (Ekiz, 2024: 213). Türkiye gibi toplumsal olarak hiyerarşik yapıların hâkim olduğu ülkelerde, çocukların görüş bildirmesi hala zaman zaman "saygısızlık" olarak algılanabilmektedir. Oysa çocuklar, yaşlarına ve gelişim düzeylerine uygun şekilde kendi yaşamları üzerindeki etkileri fark edilebilir ve bu konuda fikir geliştirebilirler. Katılım hakkının tanınması ve içselleştirilmesi, çocukları özgüvenli bireyler olarak yetiştirmenin de temel şartıdır. Eğitim ortamlarında da çocukların katılım hakkının desteklenmesi oldukça önemlidir. Öğretmen adaylarının çocuk katılım hakkına ilişkin farkındalıklarının arttırılması, bu hakkın uygulanabilirliğini güçlendirecektir. Yüksel ve Yazıcı (2019: 457) çalışmasında, öğretmen adaylarının çocuk katılım hakkı farkındalıklarının beklenen düzeyden düşük olduğunu saptamıştır. Bu durum, eğitimcilerin çocuk hakları konusunda daha bilinçli olmaları gerektiğini göstermektedir. Bu bağlamda, çocuğun katılım hakkı demokratik toplumların vazgeçilmez bir unsurudur. Bu hakkın etkin bir şekilde uygulanabilmesi için yasal düzenlemelerin yanı sıra toplumsal ve kültürel dönüşümlere de ihtiyaç vardır. Eğitimcilerin ve ailelerin bu konuda bilinçlenmesi, çocukların katılım hakkının hayata geçirilmesinde önemli bir rol oynayacaktır.

1.4.3. Çocuğun Yaşama, Gelişme ve Korunma Hakkı İlkesi

Çocuğun yaşama, gelişme ve korunma hakkı, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme' nin (ÇHS) temel ilkelerinden biri olup, çocuğun sağlıklı bir şekilde hayatta kalmasını, fiziksel ve zihinsel gelişimini sürdürebilmesini ve her türlü istismar, ihmal, şiddet ve sömürüye karşı korunmasını güvence altına alır (Kurt,

2016: 115). ÇHS' nin 6. maddesinde, "Taraf Devletler, her çocuğun temel yaşama hakkına sahip olduğu kabul eder" ifadesi yer almakta, ayrıca çocukların hayatta kalma ve gelişme haklarının azami ölçüde güvence altına alınması gerektiği belirtilmektedir (Birleşmiş Milletler, 1989, madde 6).

Yaşama hakkı, yalnızca biyolojik varlığın sürdürülmesi anlamına gelmemekte; aynı zamanda çocuğun fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal açıdan sağlıklı koşullarda büyüme hakkını da kapsamaktadır (Kurt, 2016: 111). Bu nedenle gelişme hakkı, yaşama hakkının ayrılmaz bir parçasıdır (Onur, 2007: 135). Gelişme, yalnızca fiziksel büyümeyi değil; aynı zamanda çocuğun eğitim, sağlık, oyun, sosyal ilişkiler ve kültürel katılım gibi alanlarda potansiyelini gerçekleştirmesini de ifade etmektedir (Liebel, 2012: 92). Korunma hakkı ise, çocuğun başta fiziksel ve cinsel istismar olmak üzere her türlü sömürü, ihmal ve şiddete karşı korunmasını ifade eder (Kurt, 2016: 112). Çocukların özellikle boşanma sonrası ortaya çıkan çatışmalı aile ortamlarında ihmal ya da psikolojik baskı gibi dolaylı zararlarla karşılaşma olasılığı yüksektir. Bu noktada, çocuğun üstün yararına uygun şeklide teslim ve kişisel ilişki süreçlerinin yürütülmesi, yaşama ve korunma haklarının ihlal edilmemesi açısından büyük önem taşır.

Bu hakların güvence altına alınmasında devletin rolü merkezi niteliktedir. 5395 Çocuk Koruma Kanunu'na göre, devletin yükümlülüğü yalnızca ihmal ya da istismar gerçekleştiğinde değil, aynı zamanda önleyici ve koruyucu mekanizmalar kurmak yoluyla da çocukları güvence altına almaktır (ÇKK, 2005). Bu bağlamda Türkiye'de son yıllarda uygulamaya konulan çocuk teslimine dair reformlar, yalnızca hukuki değil aynı zamanda sosyal hizmet temelli destekleri de içererek çocukların yaşama ve gelişme hakkını korumayı amaçlamaktadır.

Gürdal (2013: 13) çalışmasında, çocuğun gelişim sürecini desteklemenin yalnızca aile bireylerinin sorumluluğunda olmadığını, aynı zamanda sosyal çevre, eğitim kurumları, sağlık hizmetleri ve kamu politikalarının birlikte hareket etmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu çerçevede gelişme hakkı, bireysel gelişim fırsatlarının tüm çocuklara eşit biçimde sunulmasını ve dezavantajlı grupların özel destek programlarıyla gözetilmesini zorunlu kılmaktadır. Erbay (2013: 41), gelişme hakkının ancak katılım hakkıyla desteklendiği takdirde anlamlı ve sürdürülebilir hale geleceğini ifade etmektedir. Çocuğun yaşamı üzerinde etkili olan kararlara dâhil

edilmesi, onun gelişimini desteklerken aynı zamanda korunma hakkını da güçlendirmektedir. Özellikle boşanma süreçlerinde çocukların görüşlerinin alınması ve bu görüşlerin dikkate alınması, çocuğun yaşamsal ve duygusal güvenliğini artırmaktadır (Öztekin Gelgel, 2015: 118-119).

Dolayısıyla yaşama, gelişme ve korunma hakkı bir bütün olarak ele alınmalı çocuklara yönelik kamu politikaları, bu üç temel hakkı eş zamanlı olarak gözetmelidir. Türkiye'de çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulması süreçlerinde atılan kurumsal adımlar, bu üç hakkın iç içeliğini temel alan bütüncül bir çocuk koruma yaklaşımını zorunlu kılmaktadır. Ancak uygulamada karşılaşılan sorunlar, eksiklikler bu hakların tam anlamıyla hayata geçirilmesini zorlaştırabilmektedir. Bu nedenle, kamu politikalarının geliştirilmesinde yaşama, gelişme ve korunma hakkının bütünlüklü biçimde değerlendirilmesi elzemdir.

1.4.4. Koruyucu ve Önleyici Tedbirler İlkesi

Koruyucu ve önleyici tedbirler ilkesi, çocuklara yönelik risklerin ortaya çıkmadan engellenmesini ve mevcut risklerin etkilerinin azaltılmasını amaçlayan proaktif bir yaklaşımı ifade etmektedir (Karadağ ve Çavdar Kölbükten, 2022: 87). Bu ilke kapsamında, çocukların ihmal, istismar, şiddet gibi tehlikelere maruz kalmadan önce koruyucu önlemlerin alınması ve risk altındaki çocukların desteklenmesi esastır. Nitekim literatürde çocuk koruma sistemlerinin önlemeye yönelik tedbirleri de kapsaması gerektiği vurgulanmıştır (Şimşek, 2020: 64). Bu bağlamda koruyucu tedbirler, halihazırda risk altında veya zarar görmüş çocukların güvenliğini sağlamak için alınan müdahaleleri; önleyici tedbirler ise çocuk refahını tehdit eden koşulların ortaya çıkmasını engellemeye yönelik politikaları içermektedir.

Hukuki düzlemde de bu ilkenin tanımı ve kapsamı çizilmiştir. Türkiye'de 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, korunma ihtiyacı olan çocuklar için alınacak koruyucu tedbirleri ayrıntılarıyla düzenlemektedir. Örneğin Kanun'un 5. maddesi, çocuk hakkında verilebilecek danışmanlık, eğitim, sağlık bakım ve barınma tedbirlerini tanımlamıştır (ÇKK, 2005). Bu tedbirler çocuğun eğitimine devam etmesinden sağlık hizmeti almasına kadar geniş bir yelpazedeki destekleri içermektedir. Söz konusu tedbirler, ilgili kamu kurumları tarafından yerine getirilmektedir. Danışmanlık Tedbiri; Millî Eğitim Bakanlığı, Aile Sosyal Hizmetler

Bakanlığı tarafından uygulanmakta olup farklı kurumların koruyucu tedbirlerin uygulanmasındaki rolünü göstermektedir (Aykul, 2019: 18). Dolayısıyla koruyucu ve önleyici tedbirler ilkesi, çocuk koruma sisteminin kavramsal temelinde yer alarak erken müdahale ve çok boyutlu destek mekanizmalarını tanımlamaktadır.

Koruyucu ve önleyici tedbirler ilkesi, uluslararası çocuk hakları normları içinde önemli bir yere sahiptir. Birleşmiş Milletler ÇHS' nin 19. maddesi, devletlerin çocuğu her türlü fiziksel veya duygusal şiddetten korumak için "uygun, idari, sosyal ve eğitimsel tüm önlemleri alması" gerektiğini belirtmektedir (BM ÇHS, 1989, madde 19). Bu hüküm, çocukların korunmasında önleyici yaklaşımın sözleşmeye dayalı bir yükümlülük olduğunu ortaya koymaktadır. Çocuk hakları sisteminin dört temel ilkesinden biri olan çocuğun yaşama ve gelişme hakkı da (ÇHS, madde 6), ancak risklerin önceden önlenmesi ve çocuğun güvenli bir çevrede büyütülmesiyle tam anlamıyla hayata geçirilebileceğini ifade etmektedir.

Uluslararası politika dokümanları ve ilkeler de koruyucu/önleyici yaklaşımın altını çizmektedir. Örneğin, Birleşmiş Milletler Pekin Kuralları (1985) ve Riyad İlkeleri (1990) çocuk adaletine ilişkin düzenlemelerde devletlerin önleyici sosyal politikalar geliştirmesini tavsiye etmektedir. Pekin Kurallarına göre kapsamlı sosyal politikalarla çocukların refah düzeyini yükseltmek ve böylece adalet sisteminin minimum düzeyde devreye girmesini sağlamak esastır; bu sayede yargı süreçlerinin çocuklar üzerinde doğurabileceği zararlar azalmaktadır (Dursun ve Atamtürk, 2023: 175). Bu uluslararası ilkeler, çocuk hakları sisteminde koruyucu ve önleyici tedbirlerin ne denli kritik görüldüğünü göstermektedir. Bu çerçevede, çocuğun üstün yararı ilkesinin bir gereği olarak da değerlendirilen bu ilke, çocuk haklarının yaşama geçirilmesi ve hak ihlallerinin meydana gelmeden önlenmesi için temel bir dayanak oluşturur.

Koruyucu ve önleyici tedbirler ilkesi, sosyal politika bağlamında sorunlar ortaya çıkmadan önce önlem alma yönelimini temsil etmektedir. Sosyal politikanın hedefi, çocuk ve ailelerin refahını artırarak çocukların riskli koşullara düşmesini engellemektir (Çavuş Bekçe ve Çalış, 2021: 1566). Bu nedenle yoksullukla mücadele, eğitim imkanlarının artırılması, aile destek programları ve toplum temelli hizmetlerin yaygınlaştırılması, çocukların korunmasına yönelik önleyici sosyal politikaların ayrılmaz parçaları olmaktadır. Türkiye'de Aile ve Sosyal Hizmetler

Bakanlığı tarafından yürütülen Sosyal ve Ekonomik Destek (SED) programı, maddi yoksunluk içindeki ailelere destek vererek çocukların kurum bakımına alınmadan aile yanında bakımını sağlamayı amaçlayan önleyici bir sosyal politika örneği olarak gösterilebilmektedir.

Mevcut çocuk koruma politikalarının sosyal politika açısından sürekli geliştirilmesi gerektiği literatürde de dile getirilmektedir. Şimşek (2020: 66) çalışmasında, Avrupa Komisyonu tarafından belirlenen çocuk koruma ilkeleri çerçevesinde Türkiye'deki durumu incelemiş ve "Bu sistemler önlemeye yönelik tedbirleri kapsamaktadır. Özellikle çocuk yoksulluğunun, çocuğa uygulanan şiddet, istismar ve ihmalin önüne geçilebilmesi için alınacak tedbirlerin arttırılması gerekmektedir" diye belirtmiştir. Bu değerlendirme, çocuklara yönelik sosyal risklerin (yoksulluk, şiddet, ihmal vb.) azaltılması için önleyici politikaların güçlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, koruyucu tedbirlerin etkinliği açısından hizmetlerin kapsayıcılığı önemlidir; yalnızca kriz ortaya çıktığında müdahale eden bir sistem yerine, tüm çocuk nüfusunu hedef alan koruyucu sağlık taramaları, ebeveyn eğitim programları, okul temelli rehberlik ve psikososyal destek hizmetleri gibi önleyici çalışmalar sosyal politika düzleminde öncelik kazanmalıdır (Yılmaz, 2021: 45). Sonuç itibariyle, koruyucu ve önleyici tedbirler ilkesi, sosyal politikanın çocuk refahı alanındaki temel yaklaşımı olarak, toplumdaki kırılgan kesimleri güçlendirmeyi ve çocukların sağlıklı gelişimini güvence altına almayı amaçlamaktadır.

Kamu yönetimi perspektifinde, koruyucu ve önleyici tedbirler ilkesinin hayata geçirilmesi için etkili kurumsal mekanizmalar ve koordinasyon zorunludur. Çocuk koruma, çok aktörlü bir politika alanı olduğundan, farklı kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarının eş güdüm içinde çalışması gerekmektedir. Türkiye örneğinde, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu bu ilkenin kurumsal temelini oluşturmaktadır. Kanun uyarınca çocuk mahkemeleri, risk altındaki çocuklar hakkında koruyucu tedbirlere karar vermekte; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı gibi icracı kurumlar ise alınan tedbir kararlarını uygulamakla görevlidir. Örneğin bir çocuk hakkında eğitim tedbiri kararı verildiğinde, çocuğun okula devamının sağlanması veya meslek edinmesi için Millî Eğitim Bakanlığı ve ilgili kurumlar devreye girmektedir. Benzer şekilde sağlık

tedbiri kapsamında çocuğun tedavi ve rehabilitasyon süreci Sağlık Bakanlığı tarafından yürütülmektedir (Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik, 2006). Bu dağılım, kamu yönetimi içinde yatay koordinasyonun önemini göstermektedir. İl düzeyinde ise İl Çocuk Koruma Koordinasyon Kurulları farklı kurumların temsilcilerini bir araya getirerek vaka bazında iş birliği sağlamaktadır (ÇKK, 2005, madde 20). Böylece, sosyal hizmet uzmanları, öğretmenler, polis, sağlık personeli ve yargı mensupları arasında bilgi paylaşımı ve yönlendirme mekanizmaları kurulmaktadır.

Koruyucu ve önleyici tedbirlerin uygulanmasında kurumsal kapasite ve uzmanlaşma da kritik rol oynamaktadır (Bilgin, 2020: 31). Son yıllarda Türkiye'de kurulan ADM, özellikle boşanma sürecinde çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulması gibi hassas konularda çocuklara ve ailelere psikososyal destek sağlama görevini üstlenerek koruyucu yaklaşımın bir parçası haline gelmiştir. Bu birimler, hukuk işlemlerinin çocuğun üstün yararını zedelemeyecek şekilde yürütülmesine katkı sunarak ikincil örselenmenin önlenmesini hedeflemektedir. Kamu yönetimi perspektifinden bakıldığında, önleyici tedbirler ilkesinin başarılı uygulanabilmesi için kurumlar arası iş birliği, yeterli kaynak tahsisi ve izleme-değerlendirme sistemlerinin bulunması gerekmektedir. Bu sayede, politika düzeyinde benimsenen ilke, uygulamada da tutarlı şekilde yaşama geçirilebilir.

Sonuç olarak, koruyucu ve önleyici tedbirler ilkesi gerek mevzuat gerekse uygulama boyutuyla çocuk koruma sisteminin omurgalarından birini oluşturmaktadır. Bu ilkenin hayata geçirilmesi, çocuk haklarının etkin biçimde korunmasını, olumsuz yaşam olaylarının önüne geçilmesini ve çocukların topluma sağlıklı bireyler olarak kazandırılmasını sağlamaktadır. Hem uluslararası çocuk hakları normları hem de ulusal politikalar düzleminde güçlü bir şekilde benimsenen bu ilke, çocuk refahı odaklı sosyal politikalar ve kamu yönetimi uygulamalarında yol gösterici bir prensip niteliğindedir.

1.4.5. Gizlilik ve Mahremiyet İlkesi

Mahremiyet hakkı, bireyin ailesi, arkadaşları veya tanıdığı kimselerle müdahale olmadan vakit geçirme özgürlüğünü ifade eder ve insan haklarının ayrılmaz bir parçasıdır (Girgin ve Gönal, 2020: 100). Türk Anayasası'nın 20. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesi özel hayatın korunmasını güvence altına almaktadır. Çocuklar da diğer bireyler gibi mahremiyet hakkına sahiptir; erişkinliğe, ehliyete veya yaşa bağlı hiçbir ayrım olmaksızın çocukların mahremiyet hakları yetişkinlerle eşit düzeyde korunmaktadır (Börü ve Parlak Börü, 2022: 1228-1230). Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, çocuğun özel yaşamına keyfi müdahaleyi açıkça yasaklamaktadır (Birleşmiş Milletler, 1989, madde 16). Dolayısıyla çocukların adı, fotoğrafı, sağlık ve ailevi durumu gibi kişisel verilerinin gizli tutulması gerekmektedir.

Çocuğun üstün yararı ilkesi, onun bedensel, zihinsel, duygusal ve toplumsal gelişimini koruma gerekliliğini ifade etmektedir. Çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurma süreçlerinde bu ilke temel alınmaktadır. TMK ve Çocuk Koruma Kanunu'nda yapılan değişikliklerle (örneğin 7343 sayılı Kanun) bu hak daha güçlü bir hukuki temele kavuşturulmuştur (Sülü Akgül ve Berk, 2025: 75-76). Geçmişte icra dairelerinde yürütülen çocuk teslimi işlemleri kaldırılarak, yeni uygulama ile çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulması işlemlerinin ADM' de çocuk dostu ortamlarda gerçekleştirilmesi sağlanmaktadır. Çocuk teslimi işlemlerinde elde edilen tüm kişisel veriler ve hazırlanan belgeler, yalnızca zorunlu hukuki durumlarda açıklanmakta bunun dışında gizlilik korunmaktadır.

Araştırmalar, çocukların terapötik süreçlerde gizliliğe büyük önem verdiklerini ve gizliliğin sağlandığı durumlarda daha açık iletişim kurabildiklerini göstermektedir. Gizliliğin ihlali ise çocuğun danışma sürecine olan güveninin kırmakta ve duygusal kapanmaya yol açmaktadır (Kafka, Kothgassner ve Felnhofer, 2024: 1754-1755). Çocukların boşanma ve ayrılık süreçlerinde yaşadığı psikolojik yük göz önünde bulundurularak, ADM birimlerinde uzman desteği sağlanmaktadır. Sosyal hizmet uzmanları, psikologlar ve pedagoglar tarafından verilen psikososyal destek hizmetlerinde de gizlilik esası uygulanmaktadır.

Hakimler, sosyal hizmet uzmanları, psikologlar ve avukatlar gibi adalet sistemi içerisinde görev yapan profesyoneller, görevleri sırasında öğrendikleri

bilgileri gizli tutmakla yükümlüdür (Millî Eğitim Bakanlığı, 2024: 6). Ayrıca, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Adalet Bakanlığı iş birliğiyle hazırlanan ulusal eylem planlarında, çocuk teslimi süreçlerinde gizlilik ilkesinin titizlikle uygulanması gerektiği vurgulanmıştır. Gizliliğin ihlali, çocukta travmaya, güven kaybına ve duygusal kapanmaya sebep olabilir. Çocuklar, özel bilgileri ifşa edildiğinde kendilerini değersiz ve korunmasız hissetmektedir. Bu durum, çocuğun sosyal çevresine ve destek mekanizmalarına olan güvenini ciddi şekilde zedelemektedir.

Türkiye'de çocuğun özel yaşamı ve kişisel verilerinin gizliliği uluslararası sözleşmeler ve ulusal hukuk düzenlemeleriyle koruma altına alınmıştır (Girgin ve Gönal, 2020: 105). Gizlilik ve mahremiyet ilkesinin etkili şekilde korunması, yalnızca hukuki düzenlemelerle değil, aynı zamanda uygulamadaki kültürel yaklaşımlarla da doğrudan ilişkilidir. Türkiye'de gerçekleştirilen reformlar, özellikle çocuk teslimi süreçlerinin icra dairelerinden alınarak adalet destek mekanizmalarına devredilmesi yönünde adımlar atılmıştır. Çocukların adalet sistemiyle temaslarında yaşadıkları deneyimler, uzun vadede devlet algılarını ve toplumsal aidiyet duygularını şekillendirebilmektedir (Karataş ve Mavili, 2019: 1037). Bu nedenle çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulması süreçlerinde, çocuğun gizlilik ve mahremiyet hakkına saygı göstermek, devletin çocuklara yönelik yükümlülüklerinin yalnızca yasal değil, etik boyutunu da kapsayan bir görevdir.

Sonuç olarak, gizlilik ve mahremiyet ilkesinin çocuk teslimi süreçlerinde korunması, çocuğun üstün yararı ilkesinin somut bir tezahürü olup, yalnızca çocukların değil, gelecekteki toplum yapısının da sağlıklı gelişimi açısından vazgeçilmez bir unsur olarak değerlendirilmelidir. Çocuğun sesinin duyulduğu, haklarının etkin biçimde korunduğu ve gizliliğinin titizlikle gözetildiği bir adalet sistemi inşa etmek, çocukların daha güvenli ve adil bir toplumda büyümelerinin en temel garantisi olacaktır.

1.5. Çocuk Teslimi ve Kişisel İlişki Kurulması: Kavramsal Temeller

Boşanma veya ayrılık süreci, yalnızca eşlerin yaşamlarını hukuken ayırmaları değil, aynı zamanda çocukların ebeveynleriyle olan bağlarının yeniden yapılandırıldığı, son derece hassas ve çok boyutlu bir toplumsal süreçtir (Öngider, 2013: 141). Bu süreçte çocuğun hangi ebeveynle yaşayacağı ve diğer ebeveynle

nasıl, ne zaman ve hangi şartlarda ilişki kuracağı gibi sorular, aile hukukunun temel meselelerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Bu noktada "çocuk teslimi" ve kişisel ilişki kurulması" kavramları hem çocuk hakları hem de kamu politikaları açısından merkezi bir konuma sahiptir (Börü ve Parlak Börü, 2022: 1228-1230).

Çocuk teslimi, evlilik birliğinin sona ermesi ya da eşlerin birlikte yaşamaya ara vermesi durumlarında, ortak çocukların velayetinin hangi ebeveyne bırakılacağına ilişkin kararlarla birlikte gündeme gelmektedir. Bu bağlamda, velayetin düzenlenmesi veya kaldırılması taleplerinin yanı sıra evlat edinme işlemleri ya da çocuğun vesayet altına alınması gibi durumlar da çocuk teslimi süreçlerini doğrudan etkilemektedir. Mahkeme kararı doğrultusunda çocuğun velayeti kendisine verilen ebeveyn, çocukla fiilen birlikte yaşamıyorsa; bu durumda çocuğun, diğer ebeveyn tarafından velayet hakkına sahip kişiye teslim edilmesi gerekmektedir. Bu işlem çocuk teslimi olarak adlandırılmaktadır. Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair usul ve esaslar hakkında yönetmeliğin 4. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde çocuk teslimi, "velayete dair verilen ilam ya da tedbir kararına dayanarak, sürekli olmayan bir şekilde çocuğun yükümlü kişiden alınarak hak sahibine teslim edilmesi süreci" şeklinde tanımlanmıştır (Selçuk, 2024: 313-314).

Kişisel ilişki hakkı, mahkemece belirlenen kişisel ilişki günlerinde, velayeti elinde bulundurmayan ebeveyne çocuğun geçici olarak teslim edilmesini ifade etmektedir. Bu uygulama, çocuğun ebeveyniyle ilişkisinin sürdürülebilir, düzenli ve sağlıklı bir zeminde ilerlemesini amaçlamaktadır. Öte yandan, çocuğun velayet hakkına sahip olmayan ebeveyn ile duygusal, fiziksel ve sosyal bağlarını koruyabilmesi için sürdürülen temasların kapsamını belirleyen hukuki bir düzenlemeyi ifade etmektedir (Erlüle, 2010: 217-218).

Kişisel ilişki hakkı, yalnızca ebeveynin çocuğu görmesi değil, aynı zamanda çocuğun duygusal bağlarını geliştirmesi ve ebeveyn kimliğini içselleştirmesi bakımından kritik öneme sahiptir (Yılmaz, 2023: 105). Çocukların gelişim sürecinde her iki ebeveynle de düzenli temas halinde olması hem duygusal güvenliklerinin sağlanması hem de psikososyal uyumlarının desteklenmesi açısından önem arz etmektedir (Kelly ve Emery, 2003: 355). Bu durum, kişisel ilişki hakkının yalnızca

bir ebeveyn hakkı değil, aynı zamanda bir çocuk hakkı olarak değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

TMK, bu iki kurumu açıkça düzenlemektedir. TMK madde 182'de, boşanma sonrasında hâkimin çocuğun velayetini bir tarafa verirken diğer ebeveyn ile kişisel ilişki kurulmasına karar vermesi gerektiği belirtilmektedir. TMK madde 325'te ise kişisel ilişki kurulması hakkının çocuğun yararına aykırı olmamak koşuluyla sınırlandırılabileceği ifade edilmektedir (TMK, 2001). Dolayısıyla çocukla kişisel ilişki kurulması, kanunen bir hak olmakla birlikte, çocuğun yüksek yararı esas alınarak sınırlandırılabilecek bir haktır.

Kişisel ilişki kurulması ve çocuk teslimi süreçleri, her ne kadar hukuki düzenlemelere tabi olsa da, uygulamada aile içi dinamiklerden ve çocuğun bireysel özelliklerinden önemli ölçüde etkilenmektedir. Özellikle ebeveynler arasındaki çatışmalar, çocuğun teslimine ilişkin uygulamalarda ciddi sorunlara yol açabilmekte ve çocuğun duygusal olarak örselenmesine neden olabilmektedir. Bu bağlamda, çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulması süreci yalnızca hukuki değil, aynı zamanda kamu yönetimi, sosyal hizmet, psikoloji ve pedagojik disiplinlerin ortak çalışmasını gerektiren çok disiplinli bir alan haline geldiğini göstermektedir.

Çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulması yalnızca mevzuat değişikliğiyle çözülebilecek bir mesele değildir. Aile içi dinamikler, ebeveynler arası çatışmalar ve çocuğun psikososyal ihtiyaçları, bu süreçleri çok daha karmaşık ve çok disiplinli bir alana dönüştürmektedir. Özellikle mahkeme kararlarının infazı sürecinde yaşanan güçlükler, çocukların duygusal güvenliğini tehdit edebilmektedir. Bu nedenle uygulamada sosyal hizmet uzmanları, psikologlar ve pedagogların sürece dâhil edilmesi büyük önem taşımaktadır (Erlüle, 2010: 181-182).

Çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulması kavramları, kamu yönetimi politikaları açısından da stratejik bir öneme sahiptir. Özellikle çocuğun üstün yararı ilkesi bağlamında bu süreçler, devletin çocuğa yönelik koruma yükümlülüğünün somut uygulama alanlardır. Türkiye'de 2021 yılında yürürlüğe giren 7343 sayılı Kanun ile çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçleri icra dairelerinin görev alanından çıkarılmış ve Adalet Bakanlığı'na bağlı ADM' ye devredilmiştir. Bu reform ile süreçlerin çocuk dostu merkezlerde, uzmanlar eşliğinde ve psikososyal destekle yürütülmesi hedeflenmektedir (Gayretli Aydın, 2022: 16-18).

Bu yeni model, YKY anlayışına uygun olarak daha vatandaş odaklı, çocuğun ihtiyaçlarını gözeten ve kurumsal iş birliği esasına dayanan bir yapı öngörmektedir. Böylece çocuk teslimi artık bir icra işlemi olmaktan çıkarılıp, sosyal hizmet niteliğinde yürütülen bir kamu görevi haline gelmiştir. Bu yaklaşım, çocukların travmatize olmadan teslim sürecinden geçmesini ve ebeveynleriyle olan ilişkilerini daha sağlıklı bir zeminde sürdürebilmelerini hedeflemektedir.

Çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulması süreçlerinde, yalnızca hukuki düzenlemeler değil; sosyal hizmet uzmanlarının, psikologların, pedagogların ve kamu yönetimi mekanizmalarının birlikte çalışması gerekmektedir. Çocuğun üstün yararının tam anlamıyla korunabilmesi, bu süreçlerin yalnızca yasal çerçevede değil, çok boyutlu bir kamu politikası anlayışıyla yürütülmesine bağlıdır.

1.6. Çocuk Teslimi ve Kişisel İlişkinin Psikososyal Boyutları

Çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulması süreçleri, yalnızca hukuki boyutuyla değil, aynı zamanda çocuğun psikososyal gelişimi açısından da değerlendirilmesi gereken çok yönlü süreçlerdir. Boşanma ya da ayrılık sonrası dönemde çocuğun bir ebeveynden diğerine teslim edilmesi, çocuğun ruhsal gelişimini doğrudan etkileyen bir olgudur. Bu nedenle, sürecin travmatize edici bir deneyimden çok, çocuğun ihtiyaçlarının gözetildiği bir destek sistemi ile yönetilmesi arz etmektedir (Gayretli Aydın, 2022: 17; Erlüle, 2010: 181-182).

Psikolojik açıdan çocuğun duygusal güvenliğinin sağlanması, kişisel ilişki kurulmasında yaşanacak uyumsuzlukların azaltılması ve ebeveynler arası iletişimin çocuk odaklı hale getirilmesi gerekmektedir. Süreçte uzman desteğiyle yürütülecek psikososyal müdahaleler, hem çocuğun hem de ebeveynlerin süreci sağlıklı bir biçimde yönetmesini kolaylaştırmaktadır. Bu nedenle psikologlar, sosyal hizmet uzmanları ve pedagogların aktif katkısıyla yürütülen çocuk teslimi süreçleri, çocuğun üstün yararı ilkesinin hayata geçirilmesi açısından hayati öneme sahiptir (Sülü Akgül ve Berk, 2025: 75-76). Aşağıda, bu sürecin üç temel yönü detaylı olarak ele alınacaktır.

1.6.1. Boşanma Sürecinde Çocuğun Psikolojik Durumu

Boşanma, yalnızca eşler arasında hukuki bağın sona ermesi değil, aynı zamanda çocuğun gelişim sürecinde önemli bir kırılma noktasıdır. Aile yapısında meydana gelen bu değişim, çocuğun psikolojik, duygusal ve sosyal uyumunu doğrudan etkileyebilmektedir. Boşanma sürecindeki çocuklar, güven ilişkilerinde zedelenme, aidiyet duygusunda azalma, akademik başarısızlık, sosyal içe kapanma, kaygı ve depresyon gibi çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalabilmektedir (Öngider, 2013: 147-149). Bu nedenle boşanma, yalnızca özel alanı ilgilendiren bir durum değil; çocukların refahını gözeten kamusal müdahale alanıdır ve sosyal politika üretimi açısından öncelikli risk gruplarından biri olarak ele alınmalıdır.

Boşanma sürecinde çocukların yaşadığı en temel psikolojik etkilerden biri belirsizlikle baş edememe ve kaygı düzeyinde artıştır. Özellikle çocuklar, ebeveynlerinden biriyle vedalaşmak zorunda kaldıklarında bu durum bir tür "bağlanma kaybı" olarak yaşanabilmektedir. Bu bağlamda boşanma, çocuğun yalnızca ailesel düzenini değil, aynı zamanda güvenli bağ kurma kapasitesini de zedeleyebilmektedir (Bilici, 2014: 85). Çocuklar, bu dönemde sık sık "suçluluk" ve "reddedilme" duygularıyla karşılaşmakta, kimi zaman boşanmanın sorumluluğunu kendi üzerlerini almaktadırlar. Bu da özsaygı düzeylerinde düşüşe yol açabilmektedir (Geniş, Toker ve Şakiroğlu, 2019: 192). Bu tür duygusal yüklerin doğru şekilde yönetilmemesi, çocukların uzun vadeli ruhsal gelişimini sekteye uğratabileceği gibi, kamu hizmetlerinde de artan psikososyal destek ihtiyacına neden olmaktadır.

Araştırmalar, boşanmanın çocuklar üzerindeki etkilerinin yaş, gelişim dönemi ve cinsiyet gibi değişkenlere bağlı olarak farklılık gösterebildiğini ortaya koymaktadır. Okul öncesi çocuklarda regresif davranışlar, alt ıslatma ve ayrılık anksiyetesi daha sık görülürken; ergenlik dönemindeki çocuklarda öfke, isyankâr davranışlar ve depresif belirtiler ön plana çıkabilmektedir (Bilici, 2014: 92-93). Bu bağlamda her yaş grubundaki çocuğun ihtiyaç ve tepkileri farklılık gösterdiği için, boşanma süreçlerinde yaşa uygun psikososyal destek stratejilerinin geliştirilmesi önem arz etmektedir. Kamu yönetiminin yaş grubu özelinde farklılaşan destek hizmetleri üretmesi, çocuğun gelişimsel ihtiyaçlarına uygun hizmet sunumu açısından zorunludur.

Ebeveynler arası çatışmaların yoğun olduğu boşanmalarda, çocukların ruhsal zarar görme ihtimali daha da artmaktadır. Özellikle ebeveynlerden birinin çocuğu diğer ebeveyne karşı kışkırtması, çocuğun duygusal bölünme yaşamasına neden olmakta ve ebeveyn yabancılaşması sendromuna zemin hazırlayabilmektedir (Dönmez ve Avcı 2023: 22-23). Bu durum, çocuğun duygusal gelişiminde kalıcı yaralar açmakta ve sosyal ilişkilerinde güven problemi yaşamasına neden olabilmektedir. Ayrıca çocuğun ebeveynlerinden biriyle kişisel ilişki kurmasının engellenmesi, çocuğun bireysel haklarının ihlali anlamına gelmektedir. Bu noktada, kamu politikalarının yalnızca ebeveynleri değil, çocuğun duygusal istikrarını koruyacak biçimde, uzman destekli iletişim modellerini içermesi elzemdir.

Boşanma sürecinde çocuğun psikolojik bütünlüğünün korunabilmesi, çocuğun üstün yararı ilkesi doğrultusunda bütüncül bir destek sisteminin varlığıyla mümkündür. Araştırmalara göre, boşanma sürecinde psikolojik destek ve danışmanlık alan çocukların daha sağlıklı baş etme becerileri geliştirdikleri saptanmıştır (Bilici, 2014: 100). Bu doğrultuda, çocuklara yönelik psikososyal destek mekanizmalarının yalnızca boşanma sonrasında değil, öncesinde de başlatılması, sürecin çocuk açısından daha az örseleyici olmasını sağlayacaktır. Erken müdahale esaslı kamu hizmetlerinin yaygınlaştırılması hem çocuğun travmatize olmasını engellemekte hem de uzun vadeli kamusal harcamaları azaltma potansiyeline sahiptir.

Öte yandan, çocukların yaşadığı duygusal yüklerin okul başarılarına da yansıdığı görülmektedir. Pek çok çalışma, boşanma yaşayan çocuklarda akademik performansın düştüğünü, dikkat dağınıklığı ve okuldan soğuma gibi sorunların ortaya çıktığını göstermektedir (Öner, t.y.). Bu nedenle, okul rehberlik servislerinin boşanma sürecinde olan çocukları yakından takip etmesi ve gerekirse psikolojik danışmanlıkla desteklemesi büyük önem taşımaktadır. Çocuğun eğitim hakkının korunabilmesi, okul sistemi ile sosyal hizmet sisteminin entegre çalışmasını gerektirmekte ve bu konuda yerel yönetimlere de önemli sorumluluklar düşmektedir.

Sonuç olarak, boşanma süreci, çocuğun duygusal ve zihinsel sağlığı üzerinde kalıcı etkiler bırakabilen karmaşık bir dönemdir. Bu süreçte ebeveynler, öğretmenler, sosyal hizmet uzmanları ve psikolojik danışmanlar başta olmak üzere tüm paydaşların çocukla empatik ve yapıcı bir iletişim kurmaları gerekmektedir. Kamu

politikalarının da bu bağlamda çocuk dostu yaklaşımları önceleyerek, çocuğun güvenli, istikrarlı ve destekleyici bir ortamda gelişimini sürdürebilmesine katkı sunacak şekilde yapılandırılması gerekmektedir. Kamu yönetimi, çocukların psikolojik sağlığını ilgilendiren bu tür durumları yalnızca sosyal bir sorun olarak değil, uzun vadeli toplumsal refahı etkileyen yapısal bir mesele olarak ele almalıdır.

1.6.2. Boşanma Süreci Sonrası Çocukların Psikososyal Uyumu

Boşanma yalnızca eşler arasındaki bir ayrılık süreci değil, aynı zamanda çocukların yaşamını derinden etkileyen bir durumdur. Bu süreç, çocukların duygusal dünyalarında, yaşam hedeflerinde ve sosyal ilişkilerinde kalıcı izler bırakabilen travmatik sonuçlar doğurabilmektedir. Bazı çocuklar içe kapanma eğilimi gösterirken, bazıları arkadaş çevresinden uzaklaşarak sosyalleşmeyi reddedebilmektedir. Ayrıca, yadsıma, bastırma ve gerileme gibi savunma mekanizmaları da çocuklarda devreye girebilmektedir (Öngider, 2013: 140). 9-13 yaş aralığındaki çocuklar üzerinde yapılan bir karşılaştırmada, ebeveynleri boşanmış çocukların benlik saygısının daha düşük, kaygı düzeylerinin ise daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Serin ve Öztürk, 2007: 118).

Bazı anne ve babalar, boşanmanın ardından çocuklarına karşı olan yükümlülüklerini daha rahat yerine getireceklerini düşünseler de, zamanla kendilerini yoğun stres ve duygusal yorgunluk içerisinde bulabilmektedirler (Erdim ve Ergün, 2016: 78). Ebeveynler arası çatışmalar ve boşanma, çocukların benlik saygısında azalmaya, kaygı ve depresyon düzeylerinde artışa neden olabilmektedir (Fine, 1997: 55). Çocuklar çoğu zaman farkında olmadan ebeveynlerini bir araya getirme sorumluluğunu üstlenmekte, bu durum onların stres düzeyini artırmaktadır (Strohschein, 2005: 1286). Bu nedenle, boşanmanın çocuklara gelişim düzeylerine uygun bir dille anlatılması, sürecin sağlıklı şekilde yönetilebilmesi açısından kritik önem taşımaktadır. Ancak bazı ebeveynler, çocuklarının duygusal olarak daha fazla zarar göreceğini düşünerek boşanma kararlarını onlara açıklamayı gereksiz bulmaktadır. Oysa hiçbir çocuk, doğduğu ve güvendiği aile ortamının bir anda değişmesini kolayca kabullenemez. Bu durum, çocukların duygusal, sosyal ve davranışsal uyumlarını ciddi şekilde zorlaştırmaktadır (Öngider, 2006: 23).

Çocukların boşanma sürecinden etkilenmesinde yaş, sosyal- duygusal uyum düzeyi ve ebeveynlerle kurulan ilişkiler belirleyici olmaktadır. Aynı yaş grubundaki çocuklar benzer gelişim özellikleri gösterse de, bu süreçten etkilenme dereceleri farklılık gösterebilmektedir (Amato, 2001: 355). Aile birliğinin sona ermesi, çocukların duygusal tepkilerinde, yetişkinlere kıyasla daha yoğun olumsuzluklara neden olabilmektedir. Bu olumsuzlukların etkisi, yaşamın ilerleyen dönemlerinde tekrar eden bir biçimde ortaya çıkarak yaşam doyumunu azaltabilir. Boşanma sürecinde çocuğun yaşadığı duygusal deneyimler, yaşına uygun gelişimsel özelliklerle örtüşmediğinde, bu durum davranışlarına uzun vadeli yansımalar olarak dönüşebilir.

Boşanmış ebeveynlerin çocuklarında sosyal uyum, benlik saygısı ve psikolojik esneklik düzeyleri daha düşük düzeyde bulunmuştur. Bu nedenle, çocuğun yararına olacak şekilde ebeveynlerin ona sevgi dolu ve huzurlu bir ortam sunması, sağlıklı bir uyum süreci açısından hayati önemdedir. Ayrıca, çocuğun bu yeni duruma uyum sağlayabilmesinde en önemli etkenin boşanma esnasındaki yaşı olduğu araştırmalarla ortaya konmuştur. Erken çocukluk ve geç ergenlik döneminde olan çocuklar, diğer yaş gruplarına kıyasla boşanmanın uzun vadeli etkilerinden daha az etkilenmektedir (Güven ve Köroğlu, 2023: 4-5).

Boşanma kararı alan ebeveynlerin, bu kararın uzun vadeli etkilerini ve çocuk üzerindeki olası sonuçlarını öngörerek hareket etmeleri gerekmektedir. Çocuğun gelişimsel ve duygusal ihtiyaçlarına duyarlı şekilde sürecin anlatılması, onun bu sürece uyum sağlamasını kolaylaştırmaktadır. Şayet ortada çocuğu tehlikeye atan bir durum (örneğin istismarcı bir ebeveyn gibi), boşanma kararının anne ve baba tarafından birlikte çocuğa açıklanması daha sağlıklı bir yaklaşım olmaktadır. Ebeveynlerin çocukla kuracakları iletişimde, onu hala sevdiklerini, değerli olduğunu ve bu sürece kendisinin sebep olmadığını açıkça ifade etmeleri önemlidir (Markoç, 2023). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2025 yılına ait verilerine göre, kesinleşen boşanma davaları sonucunda 193.793 çift boşanmıştır. Bu boşanmalardan 191.371 çocuk hakkında velayet kararı verilmiştir (TÜİK, 2026).

Boşanma üzerine yapılan araştırmalar, en sıkıntılı dönemin genellikle boşanmayı izleyen ilk süreçte yaşandığını ortaya koymaktadır. Bu durumun başlıca nedenleri arasında çocuğun evlilik sürecindeki çatışmalara tanıklık etmesi,

ebeveynlerinden birinin eksikliğini hissetmesi ve artan ailevi stres yer almaktadır. Her ne kadar zamanla pek çok genç bu sürece uyum sağlamayı başarsa da, son dönem araştırmalar ergenlik döneminde bazı uyum ve davranış sorunlarının yeniden ortaya çıkabileceğini göstermektedir. Bu tür sorunlar arasında okul başarısında düşüş, madde ve alkol kullanımında artış ile duygusal ilişkilerde yaşanan zorluklar sayılabilir (Steinberg, 2007: 177).

Boşanmış ailelerde aile içi dinamikler oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Ebeveynler arasında uyumlu ve iş birliğine dayalı bir ilişki sürdürüldüğünde, özellikle yetkin ebeveynlik uygulamaları benimsendiğinde, ergenlerin uyum düzeyinin arttığı gözlemlenmektedir. Çocuğun gelişimi açısından, anne ve babanın çocuk yetiştirme konusunda ortak bir tutum sergilemeleri, aralarındaki iletişimin sıcak ve yapıcı olması, ayrıca çocuğun velayetine sahip olmayan ebeveynin düzenli olarak çocukla vakit geçirmesi genellikle olumlu etkiler yaratmaktadır (Santrock, 2012: 279).

1.7. Çocuk Teslimi ve Kişisel İlişki Kurulmasına Dair Kuramsal Çerçeve

Bu çalışma, çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulması süreçlerinin kamu yönetimi politikaları bağlamında nasıl şekillendiğini incelemektedir. Bu bağlamda, çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulması süreçlerine ilişkin reformların ve kamu politikalarının nasıl oluştuğunu analiz edebilmek için Kamu Politikası Döngüsü, YKY Yaklaşımı ve Kurumsal Yaklaşım çerçevesi temel alınmıştır. Bununla birlikte, çocuk teslimi süreçlerinin sadece hukuki veya idari bir mesele olmadığı, aynı zamanda çocuğun üstün yararı ilkesine dayalı sosyal hizmetler ve çocuk hakları perspektifinden de ele alınması gerektiği göz önünde bulundurulmuştur. Sosyal Hizmet Yaklaşımı ve Çocuk Hakları Perspektifi gibi kuramsal çerçeveler de çalışmaya dâhil edilmiştir.

1.7.1. Kamu Politikası Döngüsü ve Çocuk Teslimi Süreçleri

Kamu politikası, toplumun belirli ihtiyaçlarını karşılamak ve çeşitli sorunları çözmek amacıyla oluşturulan, yürürlüğe konulan ve uygulanan karar ve eylemler bütünü olarak tanımlanabilir. Kamu politikalarının içeriği ve kapsamı literatürde farklı yazarlar tarafından çeşitli açılardan ele alınmıştır. Dye (1987: 1) ele aldığı

çalışmasında, kamu politikasını "hükümetin yapmayı ya da yapmamayı tercih ettiği şey" olarak tanımlarken, bu kavramın sadece aktif kararları değil, aynı zamanda hükümetin herhangi bir konuda harekete geçmeme tercihlerini de içerdiğine vurgu yapmaktadır. Anderson (2003:2) ise çalışmasında kamu politikasını "bir sorunla başa çıkmak üzere aktör veya aktörlerce hayata geçirilen eylem ya da eylemsizlik" olarak tanımlamaktadır.

Dye (1987: 24) çalışmasında, kamu politikası döngüsünün bir kamu politikasının gündeme alınması, politika oluşturulması, uygulanması, değerlendirilmesi ve revize edilmesi gibi aşamalardan oluştuğunu öne sürmektedir. Çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçleri de bu döngü çerçevesinde şekillenmiştir:

- Gündeme alınma aşaması: Boşanma sürecinde çocuğun taraflar arasında bir hak olarak görülmesi, çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulması süreçlerinin hukuki ve idari düzenlemelere tabi tutulmasını zorunlu kılmıştır.
- Politika oluşturma aşaması: Türkiye'de çocuk teslimine ilişkin mevzuat, yıllarca icra müdürlükleri aracılığıyla uygulanmış ve bu durum çocuk psikolojisi açısından büyük eleştirilere neden olmuştur.
- Uygulama aşaması: 2021'de yapılan reformlarla çocuk tesliminin ADM bünyesine alınması, sürecin çocuk dostu bir modele evirilmesini sağlamıştır.
- Değerlendirme ve revizyon aşaması: Yeni düzenlemelerin ne kadar etkin olduğu, çocuk tesliminde karşılaşılan sorunlar ve bu süreçte kamu kurumlarının performansı incelenmektedir.

Bu çerçevede, çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulmasına yönelik politikaların nasıl şekillendiği ve mevcut uygulamaların hangi aşamada olduğu analiz edilmiştir.

1.7.2. Yeni Kamu Yönetimi ve Çocuk Teslimi Politikaları

YKY, geleneksel bürokratik yapıların esnek, etkin ve vatandaş odaklı bir modele dönüşmesini savunmaktadır (Okcu, Usta ve Ceyhan: 2020: 292). YKY anlayışının temel ilkeleri, çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerine doğrudan uygulanabilir:

- Hizmet odaklı dönüşüm: Çocuk tesliminin bir icra işlemi olmaktan çıkarılıp psikososyal destek sunan bir modele dönüştürülmesi, YKY perspektifine uygundur.
- Kamu- özel iş birliği: Çocuk teslimi süreçlerinde psikologlar, pedagoglar, sosyal hizmet uzmanları ve hukukçular vb. sürece dahil edilmesi, hizmetlerin çok aktörlü bir yapı içinde sunulmasını sağlamaktadır.
- Bürokrasinin azaltılması: Çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerinde gereksiz prosedürlerin azaltılması, çocuğun üstün yararını koruyarak daha hızlı ve etkin bir hizmet sunulmasını sağlamaktadır.

Bu bağlamda, Türkiye'deki mevcut çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerinin YKY anlayışı ile ne ölçüde örtüştüğü değerlendirilmiştir.

1.7.3. Kurumsal Yaklaşım ve Kamunun Rolü

Kurumsal Yaklaşım, sosyal bilimlerde özellikle siyaset bilimi ve sosyoloji alanlarında, kurumların bireylerin davranışlarını nasıl şekillendirdiğini ve toplumsal yapıları nasıl etkilediğini inceleyen bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım, kurumları yalnızca yasal düzenlemeler olarak değil, aynı zamanda toplumsal normlar, değerler ve inançlar bütünü olarak ele alır. Kurumlar, bireylerin eylemlerini şekillendiren istikrarlı ve tekrarlayan davranış kalıplarıdır (Fidan, 2017: 2).

Çocuk teslimi ve kişisel ilişki sürecinde Adalet Bakanlığı, ADM, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve yerel yönetimler gibi kurumların rolü büyük önem taşımaktadır. ADM, çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulması sürecinde çocuk dostu merkezlerin etkinliğini artırmayı hedeflemektedir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, boşanma sürecinde çocuğun psikososyal desteğe erişimini sağlamaktadır. Yerel yönetimler ve kolluk kuvvetleri, sürecin güvenli şekilde yürütülmesini sağlamaktadır.

Bu çerçevede, çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerinin kurumsal kapasitesi ve uygulamadaki eksiklikleri değerlendirilmiştir.

1.7.4. Sosyal Hizmet Yaklaşımı ve Çocuk Teslimi

Sosyal hizmet anlayışı, çocuğun psikososyal gelişimini destekleyen mekanizmaların oluşturulmasını savunur. Çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerinde sosyal hizmet perspektifi şunları vurgular:

- Çocuğun psikolojik olarak travmatize olmaması için teslim sürecinin hassas bir şekilde yönetilmesi,
- Aile danışmanlığı ve psikososyal destek hizmetlerinin yaygınlaştırılması,
- Çocuk teslimi ve kişisel ilişki sürecinde tarafsızlığın sağlanması ve geliştirilmesi.

Sosyal hizmet yaklaşımı, çocuk teslimi süreçlerinde sadece hukuki düzenlemelere odaklanmanın yeterli olmadığını, aynı zamanda çocuk psikolojisini destekleyici mekanizmalar oluşturulması gerektiğini ortaya koymaktadır.

1.7.5. Çocuk Hakları Perspektifi ve Çocuğun Üstün Yararı İlkesi

ÇHS (1989), çocuk teslimi süreçlerinde en önemli uluslararası referanslardan biridir. Şu ilkeleri öne çıkarır:

- Çocuğun üstün yararı ilkesi: Çocuk teslimi sürecinde öncelikli olarak çocuğun psikososyal sağlığının korunması gerekir.
- Çocuğun katılım hakkı: Çocukların, kendi teslim süreçlerinde söz sahibi olması önemlidir.
- Çocuğun korunma hakkı: Devletin, çocukların travmatik deneyimler yaşamasını önlemek için etkili mekanizmalar oluşturma yükümlülüğü vardır.

Bu çerçevede, Türkiye'de çocuk teslimi politikalarının uluslararası çocuk hakları normları ile ne ölçüde uyumlu olduğu analiz edilmiştir.

2. ÇOCUK TESLİMİ VE KİŞİSEL İLİŞKİDE HUKUKİ DÜZENLEMELER VE KAMU YÖNETİMİNDE KURUMSAL YAPILANMA

Türkiye'de boşanma veya ayrılık durumlarında çocuk teslimi (velayet sahibine çocuğun teslimi) ve kişisel ilişki kurulması (velayet hakkı olmayan ebeveynin çocukla görüşme hakkı) süreçleri bir dizi mevzuata dayanmaktadır. Yasal dayanak, 4721 sayılı TMK'dır. Bu kanun, çocuğun üstün yararı ilkesini esas alarak velayet, kişisel ilişki ve ebeveyn yükümlülüklerini düzenlemektedir (TMK, 2001). Örneğin TMK madde 182'ye göre hakim, boşanma halinde velayet ve kişisel ilişki düzenlemesini yaparken çocuğun üstün yararını gözetmek zorundadır. Bu noktada, çocuğun bir "taraf" değil, "özne" olarak görülmesi gerektiği anlayışı TMK ile desteklenmekte ancak uygulamada zaman zaman bu ilke yeterince işletilememektedir.

Bu çerçevede ayrıca, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu da çocukların korunmasına yönelik koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarını düzenlemektedir (ÇKK, 2005). Bu kanun, çocuğun sadece fiziksel değil, aynı zamanda psikososyal iyiliğini gözetmeyi kamu otoritesine yüklemektedir. Bu düzenleme, kamu yönetimi açısından çocuğun yaşam çevresiyle bütüncül değerlendirilmesini gerektirerek, sosyal politika ile hukukun kesişiminde konumlanmaktadır.

Çocuk teslimi ve kişisel ilişki kararlarının icra sisteminden çıkarılması ise 7343 sayılı Kanun ile gerçekleşmiştir. Bu düzenlemeyle, çocuk teslimi artık icra daireleri aracılığıyla değil, Adalet Bakanlığı bünyesinde oluşturulan ADM eliyle gerçekleştirilmekte, teslim ve görüşmeler devlet eliyle ücretsiz sağlanmaktadır (İcra ve İflas Kanunu Değişikliği, 2021). Bu değişiklikle, geçmişte yıllardır uygulanan travmatik icra yolu son bulmuş ve çocuk dostu yeni bir sistem kurulmuştur. Uygulamadaki bu geçiş, klasik kamu yönetimi anlayışından çocuk hak temelli yönetişime geçişin bir yansıması olarak değerlendirilmelidir.

Uluslararası düzeyde ise Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme önemli bir dayanak oluşturmaktadır. Sözleşmenin 3. maddesi uyarınca çocuğu ilgilendiren tüm işlemlerde çocuğun üstün yararı esas alınmalıdır (BM Çocuk

Hakları Sözleşmesi, 1989). Türkiye'nin bu sözleşmeye taraf olmasıyla birlikte, iç hukukta yapılan düzenlemeler de çocuk merkezli anlayışı benimsemiştir.

Geçmişte mahkemece verilen çocuk teslimi kararlarının icrası, genel icra prosedürleriyle yürütülmüştür. Bu yöntem, çocuğun psikolojik bütünlüğünü zedeleyen uygulamalara neden olmuş; çocuklar çoğu zaman bir eşya gibi teslim edilmiştir. Ancak 7343 sayılı Kanun ile yürürlüğe giren reform sayesinde, teslim süreci psikolog, pedagog ve sosyal hizmet uzmanları gibi personellerin gözetiminde ve çocuk dostu mekânlarda gerçekleşmektedir (İcra ve İflas Kanunu Değişikliği, 2021). Çocuk dostu alanlarda yapılan bu teslim işlemleri sadece yasal bir uygulama değil, aynı zamanda çocukla iletişim kurma biçimini dönüştüren bir etki yaratmaktadır.

Bu dönüşüm yalnızca idari bir değişim değil, aynı zamanda kamu yönetiminde çocuk odaklı yeni bir kamu politikası anlayışının göstergesidir. Çocuk Görüşme Merkezleri gibi uygulamalar sayesinde çocuğun ebeveynle görüşmesi travmasız, kontrollü ve destekleyici bir ortamda yapılmakta; sürece sosyal hizmet uzmanları, pedagoglar ve psikologlar eşlik etmektedir (Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlam ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesine Dair Yönetmelik, 2022, madde 4). Kamu hizmet sunumunda disiplinler arası ekip çalışmasının bu denli ön plana çıkması, klasik idari yapının esnemesi anlamına gelmekte ve çağdaş kamu yönetimi anlayışını güçlendirmektedir. Bu süreçte Adalet Bakanlığı, sürecin hukuki çerçevesini oluşturan ve idari organizasyonu yürüten temel kurumdur. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ise çocukların rehberlik, danışmanlık ve psikososyal destek hizmetlerinden faydalanmasını sağlamaktadır. Ancak bu uygulamanın ülke geneline eşit düzeyde yaygınlaştırılması, kamu kurumlarının altyapı kapasiteleriyle doğrudan bağlantılıdır ve bu durum hala gelişmeye açık bir alandır.

Çocuğun üstün yararı ilkesi doğrultusunda geliştirilen bu yeni sistem, Türkiye'de çocuk hakları bağlamında oldukça önemli bir gelişmedir. Ancak uygulamada hala uzman eksikliği, bölgesel farklar ve teknik altyapı yetersizlikleri gibi sorunlar sürmektedir. Tüm kurumlar arasında etkili koordinasyonun güçlendirilmesi, modelin uzun vadeli başarısı açısından belirleyici olmaktadır (Duran, 2025: 139-140).

2.1. Uluslararası ve Ulusal Hukuki Temeller

Çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin süreçler, yalnızca bireysel ve ailevi meseleler olarak değil, aynı zamanda kamu politikaları ve hukuk sistemleri açısından da çok boyutlu bir incelemeyi gerekli kılmaktadır. Çocuğun üstün yararının korunması ilkesi doğrultusunda şekillenen bu süreçlerde hem uluslararası sözleşmeler hem de ulusal mevzuat belirleyici rol oynamaktadır (Demir, 2019: 299). Türkiye'nin taraf olduğu çok sayıda uluslararası metin, çocukların hak özneleri olarak tanınmasını ve haklarının etkili biçimde korunmasını amaçlamakta; aynı zamanda bu yükümlülükleri iç hukuka entegre etme zorunluluğu doğurmaktadır (Doğan, 2021: 205). Bu bağlamda, çocuk teslimi ve kişisel ilişki uygulamalarının evrensel normlara ne derece uygun biçimde yürütüldüğü, insan hakları ve çocuk koruma standartları açısından kritik bir değerlendirme alanı oluşturmaktadır.

Ulusal düzeyde ise çocuk teslimi süreçlerine ilişkin hukuki düzenlemeler zaman içerisinde önemli bir dönüşüm geçirmiştir. Özellikle 2021 yılında gerçekleştirilen reformla birlikte, çocukların icra müdürlükleri aracılığıyla teslim edilmesi uygulamasına son verilmiş; yerini çocuk dostu bir yaklaşıma dayanan kurumsal mekanizmalar almıştır. TMK, Çocuk Koruma Kanunu ve ilgili yönetmelikler çerçevesinde çocukların hem fiziksel hem de psikolojik bütünlüklerinin korunması hedeflenmektedir (Türk Medeni Kanunu, 2001; Çocuk Koruma Kanunu, 2005). Bu bölümde, uluslararası sözleşmelerin ve iç hukuk normlarının çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerine nasıl yön verdiği incelenerek, mevzuatın teorik çerçevesi ile uygulamadaki yansımaları arasında köprü kurulması amaçlanmaktadır.

2.1.1. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (ÇHS), çocuk haklarının evrensel düzeyde tanınmasını sağlayan en kapsamlı uluslararası metinlerden biridir. 1989 yılında kabul edilen sözleşme, çocukları yalnızca korunması gereken varlıklar olarak değil, aynı zamanda hak sahibi bireyler olarak tanımlamıştır. Türkiye'nin 1995 yılında taraf olduğu bu sözleşme, iç hukuk açısından da bağlayıcılık kazanmış ve çocuk odaklı kamu politikalarının gelişmesinde temel referans haline gelmiştir (İnan, 1995: 775).

ÇHS'nin 3. maddesinde yer alan "çocuğun üstün yararı" ilkesi, çocukla ilgili tüm işlemlerde esas alınması gereken temel ilke olarak belirlenmiştir (Birleşmiş Milletler, 1989, madde 3). Bu maddeye göre devletler, çocukla ilgili her türlü kararlarda onun bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimini gözetmekle yükümlüdür. Türkiye'de de çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerinde bu ilkenin temel alınması gerektiği yasal düzenlemelerde açıkça belirtilmiştir.

Sözleşme, çocukların katılım hakkını da güvence altına alarak onların karar alma süreçlerine dâhil edilmesini zorunlu kılmaktadır (Ekiz, 2021: 204). Bu bağlamda, çocuk teslimi gibi süreçlerde çocukların görüşlerinin alınması, sadece etik bir gereklilik değil, aynı zamanda hukuki bir yükümlülük olarak kabul edilmektedir. Atatanır (2023: 55)'a göre, sözleşme çocukların korunması, eğitim hakkı, özel yaşamın gizliliği ve sömürüye karşı korunma gibi birçok hakkı kapsamlı biçimde ele alarak devletlere somut görevler yüklemektedir. Bu nedenle çocuk teslimi ve kişisel ilişki kararlarının uygulanmasında ÇHS'nin ilkeleri doğrudan etkili olmaktadır. Türkiye'deki reform süreci de bu ilkelerle uyumlu şekilde ilerlemekte ve çocuk hakları perspektifinin hukuk sistemine entegrasyonu güçlendirilmektedir. Özellikle 7343 sayılı Kanun ile birlikte yapılan düzenlemeler, bu evrensel ilkelerin pratikte uygulanmasına yönelik adımlar olmuştur.

2.1.2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatları

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), bireylerin özel ve aile yaşamına saygı hakkını koruyan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 8. maddesi kapsamında verdiği kararlarla, özellikle çocuğun üstün yararı ilkesine dayanarak çocuk haklarının güvence altına alınmasına dair önemli standartlar oluşturmuştur (Birtane, 2021: 8). AİHM içtihatlarında, çocuk ve ebeveyn arasındaki ilişki hakları ve devletin bu süreci kolaylaştırma yükümlülüğü sistematik olarak vurgulanmakta; çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulması uygulamalarının yalnızca iç hukukla değil, aynı zamanda uluslararası insan hakları ilkeleriyle de uyumlu biçimde yürütülmesi gerektiği de tekrarlanarak belirtilmektedir. Bu zeminde "çocuğun üstün yararı" ilkesinin yalnız aile hukuku değil, kamu hukuku düzeyinde de karar alma süreçlerine rehberlik eden bağlayıcı bir çerçeve olarak öne çıktığı görülmektedir (Şirin, 2019: 219).

AİHM, çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin süreçlerde devletin pozitif yükümlülüklerine vurgu yapan birçok önemli karara imza atmıştır. Bu kararlar, hem bireyin özel ve aile hayatına saygı hakkını hem de çocuğun üstün yararı ilkesini merkeze almaktadır (Kilkelly, 2009: 245-255). Özellikle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesi, "özel ve aile hayatına saygı" hakkı çerçevesinde, yalnızca bireysel talepleri değil, devletin çocukların refahını koruyacak şekilde organizasyonel kapasite geliştirme yükümlülüğünü de kapsamaktadır (AİHS, 1950, madde 8)

AİHM'nin Elsholz v. Germany kararı, özellikle çocuğun üstün yararı, aile hayatına saygı hakkı ve babalık hakları açısından önemlidir. Kararda babanın çocuğuyla kişisel ilişki kurma hakkının etkin bir şekilde hayata geçirilememesi, sadece bireysel değil, kurumsal düzeyde bir kamu hizmet kusuru olarak değerlendirilmiştir (AİHM, 2000). Bu bağlamda, çocuk teslimi süreçlerinde yalnızca yargı kararlarının varlığı değil, aynı zamanda kararların uygulanabilirliğini sağlayacak idari yapıların yeterliliği de önem arz etmektedir. Bu çalışmada da ortaya konulduğu üzere çocuk dostu uygulamaların yalnızca mevzuatla değil, sahadaki kamu yönetimi organizasyonları aracılığıyla hayata geçirildiği hususu önem arz etmektedir.

Sahin v. Germany davasında da benzer şekilde, çocuğun babasıyla kişisel ilişki kurmasının kısıtlanmasının, üstün yarar ilkesiyle çeliştiği ve devletin gerekli kamu hizmetlerini etkin şekilde sunmadığı ifade edilmiştir (AİHM, 2003). Bu noktada, AİHM'nin kamu otoritelerinden beklentisi yalnızca hukuki düzenleme yapmak değil, aynı zamanda ilişkileri sürdürecek psikososyal destek mekanizmalarını devreye sokmaktır. Bu bağlamda kamu yönetimi açısından değerlendirildiğinde, çocukla ebeveyn arasında süreklilik arz eden ilişkilerin kurulması yalnızca hukuki değil, aynı zamanda sosyal hizmet alanında uzmanlaşmış kamu personelinin yönlendirilmesiyle mümkündür.

AİHM'nin Neulinger and Shuruk v. Switzerland kararında ise çocuğun biyolojik bağları kadar ruhsal gelişimi de üstün yarar bağlamında değerlendirilmiştir (AİHM, 2010). Bu karar, kamu yönetimi açısından oldukça değerlidir; çünkü sadece hukuki infazın yeterli olmayacağını, çocuğun duygusal refahını koruyacak şekilde çok aktörlü bir kamu politikası gerekliliğini açıkça ortaya koymaktadır. Bu tez

kapsamında yapılan analizlerde de görüldüğü üzere, Türkiye'de 2021 yılında çocuk teslimine ilişkin yapılan reformlarla birlikte psikososyal destek mekanizmaları güçlendirilmişse de uygulamada bazı eksikliklerin olduğu gözlemlenmiştir.

AİHM içtihatları kamu yönetimi açısından üç temel noktada özellikle önem taşımaktadır:

1. Pozitif yükümlülük ilkesi: Devletin yalnızca yasal düzenlemeler yapması değil, bu düzenlemeleri etkin kılacak kurumsal altyapıyı sağlaması zorunludur. Bu bağlamda kamu yönetiminin, çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerine ilişkin hem uzman personel altyapısını hem de çocuk dostu mekanları oluşturması gereklidir.

2. Zamanında müdahale zorunluluğu: AİHM kararlarında vurgulanan en önemli hususlardan biri, kamu kurumlarının kararları zamanında ve çocuğun zarar görmesini engelleyecek şekilde uygulamalarıdır.

3. Çocuğun üstün yararına dayalı yönetsel bütünlük: Kararlar, kamu yönetiminin yalnızca bir infaz organı değil, aynı zamanda çocukların bütüncül gelişimini gözeten bir sosyal hizmet sağlayıcısı olarak hareket etmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Türkiye'de 2021 yılında yapılan yasal değişikliklerle birlikte çocuk teslimi süreçlerinin icra dairelerinden alınarak ADM'ye devredilmesi, AİHM İçtihatlarının ruhuna uygun bir kamu reformu olarak değerlendirilebilir. Bu nedenle AİHM kararları yalnızca yargı pratiği değil, aynı zamanda kamu hizmetlerinin insan hakları temelli yürütülmesi gerektiğine dair yönetsel bir paradigma değişimini ifade etmektedir. Bu çalışmada da ortaya konulduğu üzere çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerinin başarıya ulaşabilmesi için kamu yönetimi organlarının yalnızca uygulayıcı değil, aynı zamanda çocuk haklarını koruyucu ve destekleyici aktörler olarak yeniden konumlanması gerekmektedir.

2.1.3. Lahey Sözleşmeleri

Uluslararası Çocuk Kaçırma Sözleşmesi (1980), uluslararası çocuk kaçırma vakalarının önlenmesi ve hızla çözüme kavuşturulması amacıyla 25 Ekim 1980 tarihinde imzalanan Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Yönlerine Dair Lahey Sözleşmesi, ebeveynler arası sınır ötesi çocuk kaçırma durumlarına karşı en önemli iş birliği mekanizmalarından birini oluşturmaktadır (Tekin, 2019: 45). Sözleşme,

taraf devletlerdeki merkezi makamlar arasında bir iş birliği sistemi kurarak çocuğun mutad ikametgahı ülkesine hızlı bir şekilde iadesini öngörmektedir. En basit ifadeyle, yasadışı şekilde bir ülkeden diğerine götürülen veya alıkonulan çocuğun, bazı sınırlı istisnalar dışında, ivedi biçimde eski düzenine (mutad ikamet ülkesine) geri gönderilmesi zorunludur (Nebioğlu Öner, 2014: 478-479). Bu yaklaşım, kaçırma fiili gerçekleşmeden önceki velayet durumunun hızla yeniden tesis edilmesini hedefleyerek çocuğun istikrarlı bir ortamda büyüme hakkını korumaktadır.

Sözleşme 16 yaşından küçük çocuklar için uygulanmakta olup, çocuk 16 yaşına girdiğinde artık iade mekanizması devreye sokulmamaktadır (Erdem, 2015: 155). Bu yönüyle sözleşme, çocuğun uzun süre yeni çevresine alışıp "intibak" sağlamasını engelleyecek şekilde hızlı hareket edilmesini şart koşar; nitekim bir iade talebi yapıldıktan sonra 6 hafta içinde karar verilmezse, ilgili merkezi makam gecikmenin sebebine dair bilgi talep edebilmektedir (Nebioğlu Öner, 2014: 489). Bu süre sınırlaması, çocuğun kaçırıldığı ülkede kök salmasının önüne geçerek "çocuğun üstün yararı" ilkesini zedeleyebilecek durumları engellemeyi amaçlamaktadır.

Türkiye, 1980 tarihli Lahey Sözleşmesi'ne 2000 yılından beri taraftır (Ekinci ve Kaplan Arık, 2021: 1128-1129). Sözleşmeye taraf olmak, Türkiye'ye hem hukuki hem idari bir dizi yükümlülük getirmiştir. Her devlet, Sözleşme'nin etkin uygulanması için bir merkezi makam belirlemek zorundadır. Bu kapsamda Türkiye, Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü'nü merkezi makam olarak tayin etmiştir. Merkezi makam, uluslararası iade taleplerini mahalli Cumhuriyet başsavcılıkları aracılığıyla yürütmektedir. Merkezi makamın görevleri arasında, yabancı ülkelerden gelen çocuk iadesi taleplerini kabul etmek, çocuğun yerini tespit etmek, geçici ve koruyucu tedbirleri almak, mümkünse dostane çözüm (uzlaşma) yoluyla teslimi sağlamak ve adli mercilerle koordinasyon kurmak bulunmaktadır (Adalet Bakanlığı, 2020).

Lahey Sözleşmesi, yalnızca çocukların iadesini değil, aynı zamanda ebeveyn ile çocuk arasında kişisel ilişki kurulması (ziyaret hakkı) taleplerini de kapsamakta olup bir ebeveynin sınır ötesi şahsi ilişki hakkının tesisi veya korunması talepleri, iade talepleriyle aynı prosedüre tabi olarak merkezi makamlara iletilebilmektedir (Ekinci ve Kaplan Arık, 2021: 1135). Nitekim 5717 sayılı Kanun'da da merkezi makamın hem çocuğun iadesi hem de şahsi ilişki kurulması başvurularını alma ve

ilgili adli süreci başlatma görevine sahip olduğu vurgulanmıştır (Nebioğlu Öner, 2014: 489-490). Bu çerçevede, Türkiye'de bir çocuğun yurt dışındaki ana-babasını görme hakkının engellenmesi durumunda, mağdur ebeveyn Türk merkezi makamı aracılığıyla Lahey sürecini başlatabilmektedir. Aynı şekilde yurt dışında yaşayan bir ebeveyn de Türkiye'deki çocukla kişisel ilişki kurma hakkını ihlal eden durumlarda kendi ülkesinin veya doğrudan Türkiye'nin merkezi makamına başvurabilmektedir. Bu mekanizmalar, çocuğun her iki ebeveyniyle de bağlarını sürdürmesini uluslararası düzeyde güvence altına alarak çocuğun yararına uygun bir çözüm sunmaktadır.

Uluslararası çocuk hukukunun bir diğer önemli belgesi 19 Ekim 1996 tarihli Çocukların Korunmasına İlişkin Lahey Sözleşmesi'dir. Tam adıyla Velayet Sorumluluğu ve Çocukların Korunması Hakkında Tedbirler Yönünden Yetki, Uygulanacak Hukuk, Tanıma, Tenfiz ve İşbirliğine Dair Sözleşme olup bu metin çocukların korunmasına ilişkin uluslararası iş birliğini daha kapsamlı hale getirmiştir (Giray, 2020: 361). 1996 tarihli sözleşme, 1989 BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme sonrasında gelişen çocuk hakları normlarını da bünyesine dahil etmiştir. Bu sözleşme ile uluslararası aile hukukunda çocuk koruma mantalitesi modernize edilerek çocuğun üstün yararı vurgusu güçlendirilmiştir. Sözleşme 0-18 yaş aralığındaki tüm çocukları kapsar ve velayet, vesayet, bakım, korunma, temsil ve çocuk mallarının yönetimi gibi konularda geniş yelpazede adli ve idari tedbirler öngörmektedir (Demir Gökyayla, 2022).

Demir Gökyayla (2022), Türkiye'nin 2017'den beri taraf olmasına rağmen uygulamada sözleşmeye yeterince başvurulmadığını, içtihatlarda henüz yaygın şekilde görünmediğini vurgulayarak uygulayıcıların farkındalığını artırmak gerektiğine dikkat çekmiştir. Bu tespit, uluslararası sözleşmelere taraf olmanın yanı sıra, kamu yönetiminde kapasite geliştirme ve bilinçlendirme çalışmalarının önemine işaret etmektedir.

Türkiye'de 1980 Sözleşmesi'nden doğan çocuk iadesi kararlarının yıllarca icra daireleri vasıtasıyla ve kolluk zoruyla uygulanması, çocuk psikolojisi açısından ciddi eleştirilere konu olmuştur. Bu eleştiriler sonucunda, 2021 yılında yapılan yasal değişikliklerle çocuk teslimi ve kişisel ilişki işlemleri icra müdürlüklerinden alınarak Adalet Bakanlığı bünyesindeki ADM'ye devredilmiştir. Böylece çocuk tesliminin artık bir cebri icra işlemi değil, rehberlik ve psikososyal destek hizmeti olarak ele

alınması sağlanmıştır (Gayretli Aydın, 2022: 17-18). Bu reform, Lahey Sözleşmelerinin öngördüğü uluslararası yükümlülüklerin, ulusal düzeyde çocuk haklarına duyarlı bir idari dönüşümle pekiştirildiğini göstermektedir. Türkiye'nin taraf olduğu Lahey Sözleşmeleri, çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulması süreçlerinde kamu yönetimi yaklaşımını kökten etkilemiş; çok disiplinli ve çok taraflı bir iş birliği modeli içerisinde, çocukların yüksek yararını korumak üzere hukuki ve idari mekanizmaların uyum içinde çalışmasını sağlamaya yönelik bir çerçeve sunmuştur. Bu çerçevenin başarılı işlemesi, Türkiye'nin uluslararası yükümlülüklerine uygun davranmasının yanı sıra, çocuk odaklı kamu politikalarının sürdürülebilirliği için de kritik önemdedir.

2.1.4. Türk Medeni Kanunu ve 2021 Yılı Reformları: İcra Sisteminden Uzman Temelli Yaklaşıma Geçiş

Boşanma veya ayrılık sonrasında ebeveynler arasında yaşanan en kritik sorunlardan biri, çocuğun teslimi ve kişisel ilişki hakkının nasıl düzenleneceği meselesidir. Bu hakların tesisi ve icrası yalnızca hukuki değil, aynı zamanda çocuğun gelişimi, psikolojisi ve yüksek yararı açısından da derin etkiler yaratmaktadır. Boşanma veya ayrılık sonrasında çocukların velayet hakkı kendisine verilen ebeveynin dışında kalan tarafla ilişki kurması, TMK ile güvence altına alınmış temel haklardandır. TMK'nın 323. maddesine göre ebeveynlerden her biri, velayeti kendisine verilmeyen çocuk ile "uygun kişisel ilişki" kurma hakkına sahiptir (Çelik, 2004: 285). Bu düzenleme, çocuğun her iki ebeveyniyle de sağlıklı bir ilişki sürdürmesini amaçlamaktadır. Aynı çerçevede kanunda "çocuğun üstün yararı" ilkesi vurgulanmıştır; her türlü karar ve uygulamada çocuk hakları gözetilmelidir. Ne var ki uygulamada kişisel ilişki ve çocuk teslimi kararlarının İcra ve İflas Kanunu kapsamında zorla yerine getirilmesi birçok soruna yol açmıştır. 2021 yılında kabul edilen 7343 sayılı Kanun ile bu eski sistem terk edilmiş, kamu yönetimi koordinasyonunda uzman eşliğinde, çocuk dostu yeni bir model yürürlüğe konmuştur (Albayrak ve Bulut, 2025: 301-307; Belgin Güneş, 2021: 914).

Çocukla kişisel ilişki ve teslim uygulamalarının yeniden yapılandırılması, yalnızca bireysel hakların korunması değil, aynı zamanda kamu yönetimi sorumluluğu kapsamında çocuk dostu politikaların hayata geçirilmesi açısından da

önem taşımaktadır. TMK çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin temel düzenlemeleri içermektedir. TMK madde 323, velayet hakkı kendisine verilmeyen ebeveynin çocukla uygun şekilde kişisel ilişki kurma hakkını güvence altına almaktadır. TMK madde 324 ve 325 ise bu ilişkinin sınırlandırılması veya kaldırılması koşullarını düzenlemektedir (Serdar, 2007: 743-745). Bu maddeler, kişisel ilişki hakkını hem çocuk hem de ebeveyn için düzenlemekle birlikte, nihai amaç çocuğun üstün yararını korumaktır.

Türkmen (2020: 1129-1131) çalışmasında, kişisel ilişki hakkının geleneksel bakış açısından çıkarılarak çocuğun öznel bir hakkı olarak değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu anlayış, çocuğun hem fiziksel hem de duygusal bütünlüğünü merkeze alan çağdaş çocuk hukuku yaklaşımıyla uyumludur. Ayrıca 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu da çocuğun korunması, gelişimi ve refahının sağlanması amacıyla devletin yükümlülüklerini tanımlamakta ve destekleyici hükümler içermektedir (ÇKK, 2005, madde 4).

2.1.4.1. Eski Uygulama: Cebri İcra ve Çocuğun Eşyaya İndirgenmesi

2021 yılı reformundan önce çocukla kişisel ilişki kurulması ve teslim işlemleri, İcra ve İflas Kanunu'na göre yürütülmüştür. İcra memurları eşliğinde yapılan bu işlemlerde, çocuğun teslim edilmemesi durumunda para cezası, zorla alma ve hatta hapis tehdidi gibi yollar uygulanmış, teslime konu çocuk psikolojik açıdan travmatik bir durumla karşı karşıya kalmıştır (Belgin Güneş, 2021: 916; Alkan, 2019: 2).

Yılmaz (2015: 118) çalışmasında, Yargıtay kararları ışığında bu sürecin mahkemeler tarafından çoğu zaman şekilci biçimde uygulandığını, çocuğun yüksek yararının çoğunlukla dikkate alınmadığını ifade etmektedir. Çocukların kapıları kırılarak ve zorla evlerinden alındığı örnekler, bu uygulamanın çocuk dostu bir adalet anlayışıyla bağdaşmadığını açıkça göstermektedir. Türkmen (2020: 1149) bu sistemi, çocuğun eşya gibi görülmesine neden olan mekanik bir uygulama olarak nitelendirmektedir. Özellikle kolluk eşliğinde yapılan teslim işlemleri, çocuğun devlet eliyle travmatize edilmesi riskini doğurmuştur. Bu sistemde ebeveynler arasındaki çatışma büyümekte, çocuk bu çatışmanın merkezine yerleştirilmektedir.

İcra uygulamasında kamu yönetiminin çocuk teslim süreçlerine yaklaşımı, çoğunlukla yargı kararlarının mekanik bir şekilde yerine getirilmesinden ibaret kalmıştır. Bu yaklaşımda, çocuk için sosyal hizmet desteği veya uzman rehberliği gibi önleyici kamu politikaları devreye sokulmamış, teslim işlemi yalnızca hukuki bir emir olarak değerlendirilmiştir. Çocuğun bulunduğu ortamdan kolluk eşliğinde alınarak diğer ebeveyne götürülmesi, kamu hizmetlerinde insan odaklılık ilkesine aykırı bir uygulamaya işaret etmektedir. Bu durum, kamu yönetiminin çocuğun üstün yararı ilkesini ikincil plana ittiğini ve teslim işlemlerinde koruyucu değil, icra odaklı davrandığını göstermektedir

Ayrıca, bu sistemde çocukla birlikte yaşayan ebeveynin devlet gücü karşısında savunmasız bırakılması, aile içi çatışmaları derinleştirmiştir. İcra müdürlükleri eliyle yürütülen bu işlemler sırasında yaşanan psikolojik gerginlik, çocukları doğrudan çatışma ortamına sürüklemiş ve teslim süreci çocuğun gözünde bir cezalandırmaya dönüşmüştür. Sonuç olarak çocuk, bir kamu hizmeti tarafından değil, adeta bir icra prosedürü tarafından yönlendirilen nesneye indirgenmiş; teslimin her aşamasında travmatize olma riskiyle baş başa kalmıştır.

2.1.4.2. 2021 Reformu: Uzman Temelli Sisteme Geçiş

Kamuoyu tepkisi, akademik uyarılar ve çocuk hakları savunucularının çabaları sonucunda 2021 yılında kabul edilen 7343 sayılı Kanun ile çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerine dair uygulamalarda köklü bir sistem değişikliğine gidilmiş; icra odaklı, mekanik yapıdan uzaklaşılarak çocuk haklarına dayalı, uzman temelli ve psikososyal destek içeren yeni bir kamu hizmeti modeline geçilmiştir. Bu reform kapsamında çocuk teslimi ve kişisel ilişi kararlarının icrası, icra dairelerinden alınarak Adalet Bakanlığı'na bağlı ADM'ye devredilmiştir (Albayrak ve Bulut, 2025: 307-309).

Yeni sistemde, uzmanların (psikolog, pedagog, sosyal çalışmacı) gözetiminde yapılan teslim ve görüşme işlemleri, çocuğun yaşına, psikolojik gelişimine ve özel durumuna uygun şekilde gerçekleştirilmektedir. Alkan (2019: 10)'a göre, devletin çocukla ilişki kurmayı kolaylaştırma yükümlülüğü elzemdir. Bu sistem de bu yükümlülük açısından önemli bir adım olarak değerlendirmektedir. Süreçte yer alan uzmanlar, taraflar arasında arabuluculuk yapmakta, çocuğun duygusal ihtiyaçlarını

gözetmekte ve olası travmatik etkilerin önüne geçmeye çalışmaktadır. Bu sayede kişisel ilişki ve teslim işlemleri artık yalnızca hukuki bir zorunluluk değil, aynı zamanda psikososyal bir destek mekanizması haline gelmiştir (Albayrak ve Bulut, 2025: 319-320).

Çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin eski sistem, çocukları ebeveyn çatışmasının odağına koyan ve psikolojik olarak zedeleyici yöntemlere dayanırken 2021 reformu ile bu sistemin terk edilmesi ve yerine uzman temelli, psikososyal destek içeren bir modelin getirilmesi hem çocuk hakları hem de kamu yönetimi açısından ileriye dönük önemli bir kazanım olmuştur. Çocukla kişisel ilişki hakkının yalnızca bireysel bir hak değil; aynı zamanda kamu otoritelerinin gözetmesi gereken anayasal ve insani bir sorumluluk olduğu açıktır. Bu bağlamda, uzman temelli sistemin yaygınlaştırılması, uygulama birliğinin sağlanması ve kamu personelinin çocuk hakları konusunda sürekli eğitilmesi, reformun başarısı açısından belirleyici olacaktır. Reform, yalnızca çocukların değil, toplumun tümünün daha adil, daha insancıl ve çocuk dostu bir gelecek inşa etmesine katkı sunmaktadır.

Tablo 2, Türkiye'de çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerinin 2021 reformu öncesi icra modeli ile reform sonrası ADM temelli model arasındaki temel farkları karşılaştırmalı olarak göstermektedir. Karşılaştırma; sorumlu kurum yapısı, yaklaşım biçimi, çocuk hakları uyumu ve uygulama sonuçları gibi kritik kriterler üzerinden eski sistemin sınırlılıklarını ve yeni sistemin güçlendirilmiş yönlerini görünür kılmayı amaçlamaktadır.

Tablo 2. Karşılaştırmalı değerlendirme: eski ve yeni sistem

Kriter	Eski Sistem (İcra)	Yeni Sistem (ADM)
Sorumlu Kurum	İcra Müdürlükleri/Kolluk kuvveti	ADM
Yaklaşım	Zorlayıcı ve cebri	Uzman destekli, gönüllülük ve uzlaştırma temelli
Kamu Yönetimi Niteliği	Bürokratik, katı ve mekanik	Esnek, şeffaf, hizmet odaklı
Çocuk Hakları Uyumu	Zayıf- çocuğun görüşü dikkate alınmıyor	Güçlü- üstün yarar ve katılım ilkesi uygulanıyor
Uygulayıcıların Niteliği	İcra memuru, polis	Psikolog, sosyal hizmet uzmanı, pedagog vb.
Sonuçlar	Travma, kaygı, direnç	Güvenlik hissi, psikolojik destek, daha az çatışma

Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur (2025).

Tabloya göre, Türkiye'de çocuk teslimi süreçlerinin 2021 yılında gerçekleştirilen reformla nasıl yapısal bir dönüşüm geçirdiğini ortaya koymaktadır. Eski icra modelinde süreç, ağırlıklı olarak kolluk kuvvetleri ve icra memurları tarafından yürütülmekte, bu nedenle hem bürokratik hem de çatışma üretme potansiyeli yüksek bir yapı söz konusu olmaktaydı. Çocuğun görüşünün dikkate alınmaması, zorlayıcı yöntemlerin varlığı ve psikososyal desteğin tamamen eksik olması, eski sistemin çocuk hakları açısından ciddi sınırlılıklarını oluşturmaktaydı. Yeni ADM modeli ise uzman temelli, gönüllülük esasına dayalı ve çocuğun üstün yararını merkeze alan bir yaklaşım benimsemektedir. Bu yönüyle model, yalnızca uygulayıcı profilini değiştirmekle kalmamış; kamu yönetimi mekanizmasını daha esnek, şeffaf ve hizmet odaklı bir yapıya dönüştürmüştür. Tablo, reformun etkilerini hem yönetsel süreçler hem de çocukların psikososyal güvenliği açısından karşılaştırmalı biçimde göstererek, yeni sistemin temel kazanımlarını ve eski sistemin sorunlu yönlerinin nasıl giderildiğini somut biçimde ortaya koymaktadır.

2.2. Kamu Yönetimi Yaklaşımı ve Kurumsal Yapılanma

Geleneksel kamu yönetimi anlayışı, uzun yıllar boyunca hiyerarşik yapı, katı kurallar ve merkeziyetçi yönetim ilkeleri üzerine inşa edilmiştir. Bu yaklaşımda, vatandaşın kamu hizmetlerine pasif bir alıcı olarak yerleştirildiği görülürken, yönetsel kararlar genellikle merkezi otoriteler tarafından ve yukarıdan aşağıya doğru şekillendirilmiştir (Uluğ, 2005: 5-6). Ancak 20. yüzyılın son çeyreğinde artan toplumsal beklentiler, küreselleşme ve yönetsel etkinlik arayışları, kamu yönetiminde köklü bir dönüşüm ihtiyacını ortaya koymuştur. Özellikle ekonomik krizler, devletin geleneksel rollerini gözden geçirmesine ve kamu hizmetlerinin daha katılımcı ve esnek mekanizmalarla sunulmasına zemin hazırlamıştır (Ökmen, Baştan ve Yılmaz, 2004: 27).

Bu dönüşüm sürecinde öne çıkan YKY anlayışı, özel sektör yönetim tekniklerinin kamu sektörüne entegre edilmesini savunan, performansa dayalı, vatandaş odaklı ve esnek bir model olarak şekillenmiştir. YKY yaklaşımı, kamu hizmetlerinin etkinlik, verimlilik ve hesap verilebilirlik ilkeleri çerçevesinde yürütülmesini hedeflerken, aynı zamanda kamu personelinin yetkinliğini artırmayı ve hizmet alan vatandaşların sürece katılımı sağlamayı amaçlamaktadır (Eşki, 2009:

495-496). Bu anlayış, kamu kurumlarının sadece hizmet sunan değil, aynı zamanda hizmeti birlikte tasarlayan ve yönetişim ilkelerine dayalı iş birliğini önceleyen yapılar haline gelmesini öngörmektedir.

Kurumsal yapılanma açısından bakıldığında, YKY anlayışıyla birlikte kamu kurumlarının görev tanımları, iş süreçleri ve örgütsel yapıları da yeniden tasarlanmaya başlamıştır. Özellikle yatay örgütlenme, stratejik yönetim, sonuç odaklılık ve hizmet içi performans değerlendirme sistemleri, YKY anlayışı çerçevesinde kurumsal dönüşümün temel bileşenleri olarak öne çıkmaktadır (Özer ve Çiftçi, 2023: 35-36). Kurumlar arası koordinasyon, veri temelli karar alma süreçleri ve dijitalleşme gibi yapısal gelişmeler, kamu yönetiminin geleneksel sınırlarının ötesine geçmesini ve daha şeffaf, erişilebilir ve hızlı hizmet üretmesini mümkün kılmıştır. Bu bağlamda, kamu kurumlarının kurumsal kapasitesinin geliştirilmesi, etkili kamu politikalarının uygulanabilirliği açısından kritik önem taşımaktadır (Sarıtürk, 2022: 556).

Özellikle Türkiye özelinde değerlendirildiğinde, kamu yönetimi reformları 2000'li yıllardan itibaren hız kazanmış; Adalet, Aile ve Sosyal Hizmetler gibi kilit alanlarda kurumsal yapılanmalar yeniden şekillendirilmiştir. Bu kapsamda, örneğin çocuk odaklı hizmetler alanında yürütülen reformlar, kamu yönetimi yaklaşımındaki dönüşümün somut yansımalarını ortaya koymaktadır (Cebeci, 2015: 175). Çocuğun üstün yararını merkeze alan ve hizmet sunumunda uzman temelli yaklaşımı benimseyen bu yapılar, sadece idari değil aynı zamanda normatif bir dönüşümün de işaretidir. Kamu yönetiminde yaşanan bu yapısal dönüşüm hem merkezi yönetim hem de yerel aktörlerin daha etkin ve kapsayıcı bir şekilde sürece katılmasını zorunlu kılmaktadır.

Kamu yönetimi, toplumsal ihtiyaçlara etkili, verimli ve adil hizmet sunumunu sağlayan kurumsal yapılar ve yönetsel yaklaşımların bütünüdür (Özer, 2008: 8). Bu bağlamda, kamu yönetimi anlayışındaki dönüşümler, yalnızca idari yapıların değil, aynı zamanda hizmet sunum biçimlerinin ve toplumsal aktörlerle kurulan ilişkilerin de değişimini beraberinde getirmiştir (Özer ve Yıldırım, 2022: 241-242). Tezin bu bölümünde kamu yönetimi yaklaşımları, kurumsal yapılanma biçimleri ve bu yapıların çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerine etkisi çok boyutlu olarak ele alınmaktadır. Özellikle geleneksel kamu yönetimi modelinden YKY anlayışına geçiş,

devletin rolünü yeniden tanımlayarak daha esnek, katılımcı ve hizmet odaklı bir yönetişim modeline zemin hazırlamıştır (Korkut, Kürşat ve Tetik, 2015: 108). Bu çerçevede, kamu hizmetlerinde çocuk dostu uygulamaların yaygınlaştırılması, kurumsal eşgüdümün sağlanması, uzman temelli müdahale mekanizmalarının oluşturulması ve vatandaş odaklı hizmet anlayışının geliştirilmesi ön plana çıkmaktadır. Ayrıca kurumsal kapasite, yönetişim ilkeleri ve aktörler arası iş birliği gibi alt başlıklar üzerinden, kamu yönetiminin çocuk haklarıyla ilişkili alanlardaki etkisi değerlendirilecektir. Bu bütünlük içinde, ADM başta olmak üzere, ilgili kamu kurumlarının işlevselliği kamu yönetimi perspektifiyle analiz edilmiştir.

2.2.1. Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı ve Kamu Hizmetlerinde Dönüşüm

Geleneksel kamu yönetimi modeli, hiyerarşik ve kuralcı yapısıyla vatandaş taleplerine yeterince duyarlı olmamış; standart prosedürler ve bürokratik paradigmayla şekillenen bu yapı, günümüz beklentilerini karşılamakta zorlanmıştır (İzci, Atmaca ve Telsaç, 2020: 71). YKY anlayışı ise 1980'lerden itibaren dünyada esen değişim rüzgarının ürünü olarak ortaya çıkmıştır. YKY, klasik bürokratik modele tepki olarak gelişen, "aktif ve sonuç odaklı" bir yönetim felsefesidir (Atmaca ve Yılmaz, 2020: 769). Bu anlayış, devletin küçültülmesini, özel sektör yönetim tekniklerinin kamu sektöründe uygulanmasını ve kamu hizmetlerinin vatandaş odaklı bir yaklaşımla sunulmasını savunmaktadır. Nitekim Okcu (2012: 14) çalışmasında, YKY'yi "devletin küçültülmesi, kamu hizmeti sunum yapısının yeniden düzenlenmesi ve özel sektör ilke ve tekniklerinin kamuda uygulanması" şeklinde tanımlamaktadır. Bu model, özel sektör kültürüne dayalı, piyasa odaklı, müşteri/vatandaş memnuniyetine öncelik veren ve vatandaş katılımını teşvik eden yeni bir kamu yönetimi kültürünün oluşturulmasını amaçlar. Böylece YKY, kamu hizmetlerinin sunumunda merkezi idarenin tek aktör olma konumunu kırarak, yönetime çok aktörlü, etkileşimci ve katılımcı bir karakter kazandırmayı hedeflemektedir (İzci, Atmaca ve Telsaç, 2020: 72).

YKY perspektifinde kamu hizmetlerinde dönüşüm, hizmetten yararlanan vatandaşları merkeze alan bir paradigma değişimini içermektedir. Devlet artık "kürek çeken değil, dümen tutan" konumda olmalı; hizmet sunumunda özel sektör, sivil toplum ve yerel yönetimler gibi diğer aktörlerle iş birliği yaparak yönlendirici rol

üstlenmelidir (Osborne ve Gaebler, 1992'den aktaran Ayhan ve Önder, 2017: 32). Bu doğrultuda, kamu hizmetlerinde performans, hesap verilebilirlik, şeffaflık ve etkililik gibi ilkeler ön plana çıkmıştır. Vatandaşlar birer "müşteri" olarak görülmeye başlanmış; ihtiyaç ve memnuniyet odaklı hizmet tasarımı önem kazanmıştır. Kamu yönetimi literatüründe bu dönüşüm, yönetişim kavramıyla da desteklenir. Devlet, özel sektör ve sivil toplumun birlikte karar alma ve uygulama süreçlerine katıldığı ağ yapıları kurulması teşvik edilir (Kettle, 2005: 32). Sonuç itibariyle YKY katı, bürokratik modelden esnek, vatandaş odaklı ve sonuç yönelimli bir yönetime geçişi temsil etmektedir (Okcu, 2012: 14). Bu geçiş, kamu hizmetlerinin niteliğinde köklü değişimler yaratmış; vatandaş memnuniyetini ve hizmet kalitesini artırmaya yönelik pek çok reformun temelini oluşturmuştur. Türkiye de 2000'li yıllardan itibaren YKY ilkelerini benimseyerek kamu yönetiminde hukuki ve kurumsal reformlar gerçekleştirilmiştir (Parlak ve Sobacı, 2008: 108). Özellikle kamu hizmeti sunumunda verimlilik, hesap verilebilirlik ve şeffaflık ilkeleri doğrultusunda yapılan yasal düzenlemeler ve yeniden yapılanma çalışmaları, kamu yönetiminin dönüşümüne yön vermiştir (Bilgiç, 2008: 110).

YKY anlayışının hayata geçirilmesi, kurumsal kapasitenin güçlendirilmesini ve çok aktörlü bir yönetişim yapısının oluşturulmasını gerektirmektedir. Yönetişim kavramı, kamu yönetiminde tek merkezli ve hiyerarşik yapı yerine, birden çok paydaşın (kamu kurumları, yerel yönetimler, özel sektör, STK'lar ve vatandaşlar) karar alma ve politika uygulama süreçlerine dahil olduğu ağ tipi yönetim modelini ifade etmektedir. Tekeli (2001: 51) çalışmasında, merkezi yönetim yerine çok aktörlü bir yönetişim sisteminin benimsenmesinin, planlama ve yönetimde daha özgürleştirici ve katılımcı bir yaklaşımı beraberinde getirdiğini vurgulamaktadır. Bu yaklaşımda, karmaşık toplumsal sorunların çözümünde farklı kurum ve aktörlerin iş birliği yapması esastır. Özellikle çocuk hakları gibi çok boyutlu konularda, kamu yönetimi sisteminin disiplinler arası ve çok aktörlü bir perspektifle çalışması bir zorunluluk haline gelmiştir (Tunçer, 2018: 3350).

YKY anlayışının çocuk politikalarına etkisi özellikle çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması gibi hassas süreçlerde belirginleşmektedir. YKY, klasik bürokratik modelin aksine performans, hesap verilebilirlik ve şeffaflık ilkelerine dayanan bir yönetim paradigması olarak kamu hizmetlerini

dönüştürmüştür. Bu anlayış, kamu yönetiminde özel sektör tekniklerinin uyarlanmasıyla hizmet sunumunda girişimci, sonuç odaklı, vatandaş (müşteri) memnuniyetini önceleyen ve rekabete açık yaklaşımları teşvik etmektedir (Eryılmaz, 2014: 58). Dolayısıyla, çocuklara yönelik politikaların ve hizmetlerin planlanması/uygulanmasında da performansa dayalı hedefler, hesap verilebilir mekanizmalar ve süreç şeffaflığı önem kazanmaktadır.

Türkiye'de çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulması süreçlerinin dönüşümü, YKY ilkelerinin somut bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Geçmişte, boşanma veya ayrılık durumlarında mahkemece verilen çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kararlarının icrası İcra ve İflas Kanunu hükümlerine göre yürütülmüştür. Bu eski sistemde teslim işlemi, sanki bir "haciz" işlemi gibi çocuğun zorla alınmasına dayanmakta olup çocuk adeta taşınır bir mal gibi görülerek icra memurları eliyle zorla teslim edilmiştir. Bunun çocuk üzerinde ciddi psikolojik travmalara yol açtığı, çocuk hakları ve üstün yararı ilkesiyle bağdaşmadığı için yoğun eleştiriler almıştır (Kaya, 2024: 27-30). Nitekim bu eleştiriler ve çocuk hakları alanındaki uluslararası gelişmeler doğrultusunda Türkiye, bu süreci insani ve çocuk odaklı hale getirmek üzere kapsamlı bir reform gerçekleştirmiştir.

Reformun hukuki zemini, 7343 sayılı Kanun ile 2021'de atılmıştır. Bu kanunla birlikte İcra ve İflas Kanunu'nun ilgili maddeleri yürürlükten kaldırılarak çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulmasına dair kararların icrası Çocuk Koruma Kanunu kapsamına alınmıştır (Kaya, 2024: 85). Yeni düzenleme uyarınca bu görev, Adalet Bakanlığı bünyesindeki ADM'ye verilmiştir. Önceden icra dairelerince yürütülen bu işlemler, artık her adliyede kurulan uzmanlaşmış ADM birimleri tarafından yerine getirilmektedir (Topal, 2022: 1360). Bu değişim, YKY'nin kurumsal yeniden yapılandırma ve uzmanlaşma ilkelerinin bir yansımasıdır. Devlet, çocuk teslimi hizmetini daha etkin sunabilmek için bu alanda özel bir birim ihdas etmiş, süreci genel icra teşkilatından ayırarak uzman kadrolara devretmiştir. Böylece performans artırıcı bir adım atıldığı söylenebilir; zira bu birimlerin tek odak noktası çocuk ve mağdur destek hizmetleri olduğu için işlemler daha hızlı, düzenli ve özenli yapılabilecektir.

Yeni sistemle birlikte sürecin işleyişi de çocuk odaklı bir yaklaşımla yeniden tasarlanmıştır. YKY'nin vatandaş odaklı hizmet anlayışına paralel şekilde, burada

çocuğun üstün yararını merkeze alan uygulamalar benimsenmiştir (Eryılmaz, 2014: 58). Örneğin, mahkeme kararlarının icrası sırasında artık çocuk, doğrudan icra memurları tarafından değil, çocuk psikolojisi konusunda uzman kişiler tarafından teslim alınmaktadır (Belgin Güneş, 2021: 919). Bu yenilik, çocuğun travmatik bir deneyim yaşamaması ve sürecin onun duygusal ihtiyaçlarına duyarlı bir biçimde yönetilmesi açısından son derece önemlidir. YKY anlayışının gereği olarak çocuk teslimi ve ilişki kurulmasına yönelik hizmetlerin standartlaştırılması ve kalite odaklı sunumu önem kazanmıştır. Türkiye'de çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerinde uygulanan yeni sistem, YKY ilkeleri doğrultusunda vatandaş memnuniyetine, uzmanlığa ve çocuk dostu uygulamalara dayalı olarak yeniden yapılandırılmıştır. Bu dönüşüm, sadece hizmetin niteliğini artırmakla kalmamakta; aynı zamanda çocuğun üstün yararını esas alan kamu politikalarının etkinliğini artırmaktadır.

2.2.2. Kamu Yönetiminin Çocuk Teslimi ve Kişisel İlişki Kurulmasına Etkisi

Boşanma veya ayrılık sürecinde çocukların ebeveynleriyle düzenli ve sağlıklı ilişki kurabilmeleri, onların duygusal güvenliği ve gelişimi açısından kritik önemdedir (Çiçek ve Nazlı, 2023: 122-145). Evlilik birliğinin sona ermesi halinde, velayet ve çocukla kişisel ilişki hususlarındaki hukuki düzenlemeler 4721 sayılı TMK ile belirlenmiş olup madde 182 uyarınca hakim, boşanma durumunda velayet ve çocukla kişisel ilişki düzenlemesini kararlaştırırken çocuğun üstün yararını gözetmekle yükümlüdür (TMK, 2001, madde 182). Çocuğun her iki ebeveynle de düzenli temas kurma hakkı, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 9. maddesinde de güvence altına alınmıştır (BM ÇHS, 1989). Bu hak, çocuğun yüksek yararı zedelenmediği sürece, anne ve babasıyla kişisel ilişki kurma ihtiyacını vurgulamaktadır. Dolayısıyla çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair süreçlerin, yalnızca hukuki bir zorunluluk olarak değil, çocuğun temel bir hakkının hayata geçirilmesi olarak ele alınması gereklidir (Türkmen, 2020: 1132-1133). Kamu yönetiminin bu alandaki rolü de, çocuk haklarını gözeten ve çocuğun psiko-sosyal iyilik halini koruyan bir politika ve hizmet sunumu geliştirmek şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Türkiye'de geçmişte mahkemece verilen çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulması kararlarının uygulanması, icra yoluyla çocuk teslimi olarak bilinen bir yöntemle gerçekleştirilmiştir. Bu yöntem uyarınca, hükme rağmen çocuğunu teslim etmeyen veya görüştürmeyen ebeveyne karşı, diğer taraf icra daireleri aracılığıyla işlemlere başvurmuştur (Belgin Güneş, 2021: 914). Geçmiş uygulamada icra memuru ve polis eşliğinde çocuğun bulunduğu yerden alınarak diğer ebeveyne teslim edilmesi gibi yöntemler kullanılmış, teslim işlemi yerine getirilmediğinde ise karara uymayan tarafa disiplin hapsi gibi yaptırımlar uygulanmıştır (Türkmen, 2020: 1151). Ancak bu cebri icra temelli sistem, çocuk hakları ve çocuğun psikolojisi açısından yoğun eleştirilere uğramıştır. Çocuğun bir eşya gibi icra memurları marifetiyle zorla alınması, kolluk gücüyle ebeveynden koparılması, çocuğun bu süreçte ciddi travma yaşamasına yol açmıştır (Yardımcı, 2020: 1488). Nitekim geçmişte sıklıkla görülen bu çocuk icrası uygulamaları sırasında ortaya çıkan olumsuz sahneler hem toplum vicdanında hem de akademik çevrelerde tepki çekmiş, çocuğun üstün yararını hiçe saydığı gerekçesiyle eleştirilmiştir (Topal, 2022: 1333). AİHM'de benzer şekilde devletlerin bu tür süreçlerde pozitif yükümlülükleri olduğunu, ebeveynler arasındaki iş birliği eksikliğinin dahi kamu makamlarını sorumluluktan kurtarmayacağını açıklamıştır. Örneğin Gluhaković v. Croatia kararında, mahkeme kararına rağmen çocuğuyla kişisel ilişki kuramayan ebeveynlerin başvurularını inceleyen AİHM, uzun gecikme ve etkisiz uygulamaların çocuğun aile hayatı hakkını ihlal ettiğine hükmetmiştir (European Court of Human Rights, 2011). Dolayısıyla icra yolu ile çocuk teslimi sistemi hem ulusal hem uluslararası düzeyde çocuğun korunması ve aile hayatına saygı ilkeleriyle bağdaşmayan sonuçlar doğurmuştur.

Türkiye, bu eleştiriler doğrultusunda çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulması süreçlerinde kapsamlı bir reform ihtiyacını gündeme almıştır. 2021 yılında kabul edilen 7343 sayılı Kanun ile İcra ve İflas Kanunu'nun çocuk teslimine ilişkin maddeleri yürürlükten kaldırılmış; bu konuya dair tüm hükümler 5395 sayılı ÇKK'na eklenmiştir (ÇKK, 2005, madde 5). Böylece yıllardır uygulanan icra yolu ile çocuk teslimi usulü terk edilmiştir. Çocuk teslimine ilişkin işlemler artık icra dairelerinin değil, doğrudan Adalet Bakanlığı'na bağlı ADM aracılığıyla yerine getirilmektedir. Çocuk teslimi ve çocukla görüşme süreçleri, icra hukukunun cebri icra mantığından çıkarılarak çocuk haklarına dayalı, psiko-sosyal destek odaklı yeni bir kamu hizmeti

modeli haline dönüştürülmüştür (Albayrak ve Bulut, 2025: 307-309). Yeni model, kamu yönetiminin çocuk teslimi süreçlerindeki rolünü köklü biçimde değiştirmiştir. Artık çocuk teslimi işlemleri, bir mahkeme kararının zorla icrası olmanın ötesinde, çocuk dostu bir kamusal hizmet şeklinde ele alınmaktadır.

Adalet Bakanlığı bünyesindeki ADM'ler her ilde veya adliyede çocuk teslimi ve kişisel ilişki işlemlerini yürütmek üzere yapılandırılmıştır. Bu müdürlüklerde psikolog, pedagog, sosyal çalışmacı gibi uzman personel görevlendirilmiş olup çocuk ve ebeveynlerle iletişim sürecini yönetmektedirler (Kurt Konca, 2022: 404). Teslim ve kişisel ilişki işlemleri, mümkün olduğunca tarafların rızasına dayalı olarak ve taraflarla önceden iletişim kurularak yerine getirilmektedir. Sürece dahil olan uzmanlar, çatışan ebeveynler arasında arabuluculuk yapmakta; ebeveynlere doğru tutum ve roller konusunda danışmanlık vermekte; en önemlisi çocuğun duygusal ihtiyaçlarını gözeterek onu rahatlatmaya çalışmaktadır. Böylece çocuk, artık bir icra memuru ve kolluk zoruyla değil, psikolog ve sosyal hizmet uzmanlarının rehberliğinde güvenli bir ortamda ebeveyne teslim edilmektedir. Adalet Bakanlığı'nın bu uygulama kapsamında oluşturduğu çocuk görüşme merkezleri ülke genelinde yaygınlaştırılmıştır (İçağasıoğlu Çoban vd., 2023).

Adalet Bakanlığı'nın (2024: 107-109) raporuna göre, 31 Aralık 2023 itibariyle 592 adliyede yeni sisteme geçilmiş; bunların 167'sinde ADM aktif olarak hizmet verirken, uzman birim kurulamayan 425 adliyede Bakanlıkça belirlenen adliye yazı işleri müdürlükleri çocuk teslimi işlemlerini yürütmek üzere görevlendirilmiştir. Bu sayede, geçmişte sıkça görülen çocuğun kolluk gücüyle anne ve babasından zorla alınması biçimindeki olumsuz görüntülere son verilmiştir. Artık çocuk teslimi işlemleri, çocuklar için düzenlenmiş görüşme merkezlerinde, psikologlar, sosyal çalışmacılar, pedagoglar vasıtasıyla ve tamamen ücretsiz olarak gerçekleştirilmektedir (İçağasıoğlu Çoban vd., 2023). Bu merkezler genellikle çocukların ebeveynleriyle kaliteli vakit geçirebilecekleri şekilde park, bahçe gibi oyun alanlarına yakın olarak planlanmakta; merkezlerin fiziksel ortamı da çocuk dostu olacak biçimde tasarlanmaktadır. Tüm bu dönüşüm, kamu yönetiminin bu alanda hizmet odaklı ve insan merkezli bir yaklaşımı benimsediğinin göstergesidir.

Yeni sistemin getirdiği yaklaşım, çocuk hakları ilkeleri ile büyük ölçüde örtüşmektedir. Her şeyden önce çocuğun üstün yararı ilkesi artık çocuk teslimi ve

kişisel ilişki kurulması süreçlerinin merkezine alınmıştır. 5395 sayılı ÇKK'da uygulamanın her aşamasında çocuğun üstün yararının gözetileceğini açıkça vurgulanmaktadır (ÇKK, 2005, 41/a). Bu ilke, Birleşmiş Milletler ÇHS'nin 3. maddesinde de tüm kamusal işlemlerde birincil değerlendirme ölçütü olarak belirlenmiş olup Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'nin 14 No'lu genel yorumu, üstün yarar ilkesinin somut uygulamalarda nasıl hayata geçirilmesi gerektiğine ilişkin devletlere rehberlik sunmaktadır (Keskin, 2022: 167-168). Yeni modelde çocuğun üstün yararını zedeleyebilecek hiçbir zorlayıcı yönteme başvurulmaması, işlemlerin çocuğun bedensel ve ruhsal sağlığını koruyacak şekilde yürütülmesi esastır. Türkiye'de yeni uygulamada teslim veya görüşme öncesinde uzmanlar çocuğun duygu ve düşüncelerini öğrenmeye, onu süreç hakkında yaşına uygun şekilde bilgilendirmeye özen göstermektedir. Böylece çocuk, kendi hayatını ilgilendiren bu önemli süreçte tamamen pasif bir nesne olmaktan çıkarılmakta, görüşü dikkate alınan bir özne haline gelmektedir. Bu durum, çocuğun katılım hakkının ve saygınlığının kamu tarafından korunması adına önemli bir ilerlemedir.

5395 sayılı ÇKK zaten adından da anlaşılacağı üzere risk altındaki çocukların korunması ve desteklenmesi amacıyla kabul edilmiştir (Yolcuoğlu, 2009: 43). 2021 reformuyla birlikte, boşanmış ve boşanma aşamasındaki ailelerdeki çocuk teslim işlemleri de bir "koruyucu ve destekleyici tedbir" yaklaşımıyla ÇKK kapsamına alınmıştır. Çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulması, artık salt bir hukuki işlem değil, aynı zamanda çocuğun yüksek yararını güvenceye almak için devlet tarafından sunulan bir sosyal destek hizmeti olarak görülmektedir (Kamu Denetçiliği Kurumu, 2019: 17-19). Bu nedenle süreçte görev alan uzmanlar, çocuğun psikolojik olarak örselenmesini önlemeye odaklanmakta; gerekiyorsa Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın ilgili birimleriyle iş birliği içinde danışmanlık tedbiri kapsamında çocuğa rehberlik ve psikososyal destek sağlanmaktadır (Albayrak ve Bulut, 2025: 312). Kamu yönetimi, ilgili kurumlar arası koordinasyonu tesis ederek çocuğun korunması için bütüncül bir yaklaşım geliştirmeyi hedeflemektedir. Avrupa Konseyi'nin Çocukların Korunmasına İlişkin Lanzarote Sözleşmesi ve Lahey Çocuk Kaçırma Sözleşmesi gibi uluslararası belgelerin de vurguladığı üzere, çocukların yüksek yararına uygun düşecek şekilde kurumsal altyapının oluşturulması ve kurumlar arası etkin iş birliği, devletlerin temel yükümlülükleri arasındadır. (Kalyoncu, 2025: 511; Canbeldek Akın, 2023: 181-183)

Türkiye'deki yeni model, bu yükümlülüklerin idari yapıda somut bir karşılık bulması açısından önemli bir adım olmuştur.

Bütün bu gelişmeler ışığında, kamu yönetimi bilim alanı bakımından bakıldığında çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulması alanı, geleneksel idari yaklaşımın ötesine geçen yenilikçi bir kamu hizmeti sunumu örneği teşkil etmektedir. Geleneksel bürokratik yaklaşımda devlet, yargı kararlarını zorla uygulayan hiyerarşik, mekanik bir aktör olarak işlev görürken, YKY paradigmasında devlet, hizmet sunumunda çocuk merkezli bir yaklaşımı benimseyerek destekleyici ve kolaylaştırıcı bir rol üstlenmektedir (Yıldırım, 2025: 256-257; Özer ve Çiftçi, 2023: 31-32). Bu değişim, modern kamu yönetimi anlayışındaki vatandaş odaklı hizmet ve çok paydaşlı yönetişim prensipleriyle de uyum içindedir. Çocuk teslim sürecinin etkin işlemesi için adliye teşkilatı, kolluk birimleri, sosyal hizmet kuruluşları, valilikler, yerel yönetimler arasındaki koordinasyon büyük önem taşımaktadır. Nitekim, 2021 reformu sonrasında Adalet Bakanlığı merkezden politikayı koordine ederken, yerel adliyelerdeki Adli Destek birimleri sürecin operasyonel yürütücüsü haline gelmiştir. Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri, çocuğa ve aileye danışmanlık desteği verebilmektedir. Ayrıca valilikler, gerektiğinde bünyelerindeki rehber öğretmen veya psikologları bu süreçlerde görevlendirmek üzere listeler oluşturmakla yükümlü kılınmıştır (ÇKK, 2005, madde 41/A). Tüm bu kurumsal düzenlemeler, yatay ve dikey düzlemde kamu kurumları arası iş birliğini arttırmış olup hizmetin daha bütüncül bir yaklaşımla sunulmasına imkân tanımaktadır. Bu bağlamda, çocuk teslimi alanındaki yeni uygulama, çocuk dostu adalet kavramının kamu yönetimindeki yansıması olarak değerlendirilebilir.

Bu noktada, çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulması süreçlerinde görev alan kamu kurumlarının işlevsel rol dağılımları, sürecin çok aktörlü yapısını daha iyi anlamak açısından önemlidir. Teslim işlemlerinin yalnızca yargı kararlarının infazı değil, aynı zamanda psiko-sosyal destek, güvenlik koordinasyonu ve görüşme alanı temini gibi çeşitli hizmetleri içermesi, farklı kurumların eş zamanlı ve iş birliği içerisinde çalışmasını gerektirmektedir. Tablo 3, Türkiye'de çocuk teslimi sürecine doğrudan ya da dolaylı olarak müdahil olan temel kamu kurumlarının görev ve sorumluluklarını sistematik bir biçimde özetlemektedir. Bu yapı, YKY anlayışıyla

uyumlu olarak görevlerin yatay biçimde paylaşılmasını ve uzmanlık temelli bir yönetişim modelinin benimsenmesini ifade etmektedir.

Tablo 3. Çocuk teslimi sürecinde görevli kamu kurumları ve rol dağılımları

Kurum Adı	Rolü ve Sorumluluğu
Adalet Bakanlığı	Koordinasyon, ADM'nin genel yönetimi
ADM	Çocuk teslim sürecini psikososyal destekle yönetme
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Danışmanlık ve aile destek hizmetleri
Kolluk Kuvvetleri	Güvenlik desteği
Valilik	Görüşme alanı tahsisi, sosyal hizmet destekleri, uzman desteği
Belediye	Görüşme alanı tahsisi, sosyal hizmet destekleri

Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur (2025).

Tablo 3 incelendiğinde, çocuk teslimi sürecinin çok aktörlü bir kamu yönetimi yapısına dayandığı görülmektedir. Sürecin ana koordinasyonunu üstlenen Adalet Bakanlığı, ADM'lerin genel yönetimini sağlayarak çocuk dostu hizmet yaklaşımının uygulanmasında merkezi rol oynamaktadır (Baş ve Baş, 2023: 8). ADM Müdürlükleri, psikolog, sosyal hizmet uzmanı ve pedagoglardan oluşan uzman kadrolarıyla teslim sürecini psikososyal destek temelinde yürütmekte; böylece çocuğun güvenli ve uyumlu biçimde sürece katılımı sağlanmaktadır (Demirci, Kırlıoğlu ve Atik, 2024: 148). Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, aile danışmanlığı ve sosyal destek mekanizmalarıyla süreci tamamlayıcı nitelikte hizmet sunmaktadır (İçağasıoğlu Çoban vd., 2023). Yeni modelde kolluk kuvvetleri yalnızca güvenlik desteği sağlayan yardımcı bir aktöre dönüştürülmüş; bu durum çocuğun cebri uygulamalarla karşılaşmasını engelleyen önemli bir reform niteliği taşımaktadır. Belediyeler ve valilikler ise görüşme mekânlarının düzenlenmesi, sosyal hizmet desteğinin sağlanması ve gerektiğinde uzman görevlendirilmesi gibi tamamlayıcı roller üstlenmektedir. Genel olarak yeni sistem, kamu yönetiminin klasik bürokratik yapısından uzaklaşıp çocuk merkezli, iş birliğine dayalı ve koruyucu bir hizmet modeline dönüştüğünü göstermektedir. Bu dönüşüm, kamu yönetimini düzenleyici bir otoritenin ötesine geçirerek proaktif bir sosyal hizmet sağlayıcısı konumuna taşımaktadır (Albayrak ve Bulut, 2025: 300). Çocuk hakları perspektifinden bakıldığında ise sistem, çocuğun üstün yararını temel alan çağdaş bir yaklaşımı güçlendirmektedir (Işıkçı, 2019b: 123).

2.2.3. Kamu Politikası Süreci ve Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlükleri'nin Rolü

Kamu politikası, toplumun ortak sorunlarına çözüm üretmek amacıyla devletin ve kamu kurumlarının belirlediği hedefler ve uygulamalar bütünüdür (Gül, 2015: 8). Kamu politikası süreci ise, bu hedeflerin oluşturulması, karara bağlanması, uygulanması ve sonuçlarının değerlendirilmesini içeren dinamik ve çok aşamalı bir yapıya sahiptir (Kulaç ve Çalhan, 2013: 209). Bu süreç, yalnızca merkezi yönetim organlarını değil, yerel yönetimleri, sivil toplum kuruluşlarını, uluslararası örgütleri ve özel sektörü de kapsayan çok aktörlü bir yapıya sahiptir (Cesuroğlu ve Atmaca, 2023: 305). Türkiye'de çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulması süreçlerinde 2021 yılında yapılan yasal reformlar, bu sürecin iyi bir örneğini oluşturmaktadır. Önceden icra daireleri aracılığıyla yürütülen çocuk teslim işlemleri 7343 sayılı Kanun ile Adalet Bakanlığı bünyesinde kurulan ADM'ye devredilmiştir. Böylece süreç, icra odaklı ve zorlayıcı bir mekanizmadan çıkarılarak çocuk dostu, psikososyal destek temelli bir kamu hizmetine dönüştürülmüştür (Kaplan, 2025: 587). Bu dönüşüm hem kamu politikası sürecinin aşamalarını hem de kurumlar arası koordinasyonun önemini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, ADM hem politika uygulayıcısı hem de politika geliştirme sürecine veri ve deneyim sağlayan bir aktör konumundadır.

Anderson (2014) çalışmasında, kamu politikası sürecini beş temel aşamada ele almaktadır. Bu aşamalar; sorunun tanımlanması, politika formülasyonu, karar alma, uygulama ve değerlendirme şeklindedir.

1. Sorunun Tanımlanması: Kamu politikası sürecinin en önemli basamağıdır. Toplumda çözülmesi gereken bir sorun veya ihtiyaç tespit edilmektedir (Gül, 2015: 15). Çocuk teslimi süreçlerinde uzun yıllar boyunca uygulanan icra sistemi, kamuoyunda yoğun eleştirilere neden olmuştur. İcra memurları ve kolluk kuvvetleri eşliğinde gerçekleştirilen teslim işlemleri, çocuklar açısından travmatik bir deneyim yaratmış ve çocuğun üstün yararı ilkesine aykırı sonuçlar doğurmuştur (Börü ve Parlak Börü, 2022: 1232). Bu durum, sorunun kamu gündemine taşınmasını ve reform ihtiyacının kabul edilmesini sağlamıştır.

2. Politika Formülasyonu: Tanımlanan sorunlara yönelik çözüm önerilerinin geliştirilmesi, politika oluşturma aşamasında gerçekleştirilmektedir (Gül, 2015: 9). Hukukçular, sosyal hizmet uzmanları, psikologlar ve kamu yöneticileri gibi farklı

disiplinlerden uzmanların katılımıyla, çocukların üstün yararını gözeten, mağdur odaklı ve uygulanabilir politikalar tasarlanmıştır. Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, barolar, akademisyenler ve sivil toplum kuruluşlarının görüşleri alınarak yeni bir model tasarlanmış olup modelin temelinde, teslim işlemlerinin çocuk dostu alanlarda, pedagog, psikolog ve sosyal hizmet uzmanlarının desteği ile yürütülmesi fikri yer almaktadır.

3. Karar alma: Geliştirilen politika alternatifleri arasında uygun olanların seçildiği, yasalar ve yönetmeliklerle somutlaştığı aşamadır (Cesuroğlu ve Atmaca, 2023: 305). 2021 yılında kabul edilen 7343 sayılı Kanun ile çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulması işlemlerinin icra müdürlüklerinden alınarak ADM'ye devri kararlaştırılmıştır (Albayrak ve Bulut, 2025: 309).

4. Uygulama: Karar alınan politikaların sahada hayata geçirilmesidir (Kulaç ve Çalhan, 2013: 212). Çocuk teslimi işlemlerinin planlanması, çocuk ve ebeveynle ön görüşmelerin yapılması, teslimin gerçekleştirilmesi ve süreç sonunda rapor hazırlanması gibi uygulama adımlarını yürütür.

5. Değerlendirme: Uygulanan politikaların etkinlik ve verimliliğinin ölçülmesi, eksikliklerinin tespiti ve gerekli iyileştirmelerin yapılması bu aşamada gerçekleşmektedir (Kulaç ve Çalhan, 2013: 213). Müdürlükler, saha raporları ve geri bildirimlerle politika yapıcıları bilgilendirir ve sürekli gelişim sağlanmasına katkıda bulunmaktadır.

Tablo 4, ADM Müdürlüklerinin kamu politikası sürecindeki konumunu sistematik biçimde özetlemektedir.

Tablo 4. ADM müdürlüklerinin kamu politikası sürecindeki işlevleri

Kamu Politikası Süreci Aşaması	ADM Müdürlüklerinin Rolü	Açıklama/Örnek Uygulama
Sorun Tanımlama	Mağdur ve çocuk hakları ihtiyaçlarını tespit etme	Çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerinde sorun raporları hazırlama; uzmanlar tarafından saha gözlemleri yapılır
Politika Geliştirme	Uzman temelli politika önerileri sunma	Sosyal hizmet uzmanları, psikologlar ve hukukçular birlikte strateji ve prosedür oluşturma
Karar Alma/Politika Onayı	Adli destek süreçlerinin etkinliği hakkında geri bildirim sağlama	Müdürlük, mahkemeler ve ilgili kurumlarla koordinasyon kurarak politika kararlarını destekler
Uygulama	Çocuk dostu hizmet alanları oluşturma ve danışmanlık sağlama	Uzman temelli müdahale modeli ile mağdura rehberlik, sosyal ve psikolojik destek sağlanır
Değerlendirme ve İzleme	Hizmet kalitesini ölçme, raporlama ve geri bildirim sağlama	Yıllık raporlar, geri bildirim formları ve saha denetimleri ile eksiklikler tespit edilir, süreç sürekli iyileştirilir.

Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur (2025).

Tablo 4'e bakıldığında, kamu politikası sürecinin temel aşamalarını ve bu süreçte ADM'nin rol ve katkılarını özetlemektedir. Tablo, sorun tanımlamadan politika geliştirme, karar alma, uygulama ve değerlendirme aşamalarına kadar sürecin tüm evrelerini kapsamaktadır. ADM Müdürlüklerinin, çocuk dostu hizmet anlayışı ve uzman temelli müdahale modeli çerçevesinde, mağdurların ihtiyaçlarını tespit etme, uzman görüşleri sunma, koordinasyon sağlama, danışmanlık ve hizmet kalitesini izleme gibi kritik katkıları vurgulanmıştır.

ADM, 2019 yılında ADM yönetmeliği ile kurulmuş, adalet sistemine taraf olan kişilere psikososyal destek ve rehberlik sunmayı amaçlayan birimlerdir. Görevleri arasında şunlar yer alır: (Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, https://magdur.adalet.gov.tr/Home//SayfaDetay/adm-nedir)

- Çocuk teslimi ve kişisel ilişki işlemlerinin çocuk dostu ortamlarda gerçekleştirilmesi, çocuğun üstün yararını gözeterek teslim sürecinin planlanması (Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki İşlemleri Bürosu)
- İlgili kamu kuruluşlarıyla koordinasyonun sağlanması
- Adli süreçlerde taraflara hakları, yükümlülükleri ve başvuru yolları hakkında bilgi verilmesi (Bilgilendirme ve Yönlendirme Bürosu)
- Kırılgan gruplara (çocuklar, engelliler, yaşlılar, şiddet mağdurları vb.) özel adli destek planı hazırlanması ve psikososyal destek sunulması (Kırılgan Grup Destek Bürosu)
- Adli görüşme odalarının işleyişinin sağlanması ve mağdur ile tanık beyanlarının çocuk dostu ortamlarda alınmasının koordine edilmesi
- Ceza yargılamasında sosyal inceleme raporlarının hazırlanması, ifade ve beyan alma sürecinde uzman desteğinin sağlanması (Ceza Yargılaması Destek Bürosu)
- Hukuk davalarında (aile, vesayet, çocukla kişisel ilişki vb.) uzman raporları hazırlanması ve ev/birey incelemelerinin yapılması (Hukuk Yargılaması Destek Bürosu)
- Maddi durumu yetersiz kişilere adli yardım başvurusunda rehberlik edilmesi ve sürecin UYAP üzerinden takip edilmesi (Adli Yardım Hizmetleri Bürosu)
- Mağdurlara psikolojik, sosyal ve hukuki destek sağlanması

- Kurumlar arası koordinasyon kurullarına katılım sağlanması ve uygulama sorunlarının çözümüne yönelik önerilerin geliştirilmesi
- Politika yapım sürecine sahadan veri ve geri bildirim sağlanması, hizmetlerin iyileştirilmesi için rapor sunulması
- Adalet Bakanlığı tarafından verilen diğer görevlerin yerine getirilmesi gibi faaliyetleri bulunmaktadır.

ADM, çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerinde mağdurların ve çocukların korunması, desteklenmesi ve haklarının gözetilmesi için yapılandırılmış kurumlardır. (Öztürk, Kayadibi ve Taşdemir, 2021: 96). Dolayısıyla bu müdürlükler, kamu politikası sürecinin hem uygulama hem de geri bildirim aşamalarında aktif rol oynamaktadır. Saha deneyimlerine dayanarak, yaşanılan mağduriyetlerin ve sorunların tespit edilmesini sağlarlar. Özellikle problem tanımlama ve politika oluşturma aşamalarında, gerçek ihtiyaçları ve uygulamadaki eksiklikleri yetkililere bildirerek politika yapımını desteklerler. Ayrıca kurumlar arası iş birliğini sağlayarak, ilgili diğer kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve hukuk mekanizmalarıyla koordinasyonu güçlendirirler.

YKY anlayışı çerçevesinde, kamu hizmetlerinin profesyonelleşmesi, hesap verilebilirlik ve vatandaş odaklılığın arttırılması öncelik kazanmıştır (Ütük, 2015: 52). ADM'de benimsenen uzman temelli müdahale modeli, mağdur ve çocukların ihtiyaçlarına yönelik bireyselleştirilmiş ve nitelikli hizmet sunumu mümkün kılmaktadır. Bu model sadece hukuki destek değil aynı zamanda psikososyal destek, sosyal hizmetler ve arabuluculuğu bütüncül şeklide entegre etmektedir (Öztürk, Kayadibi ve Taşdemir, 2021: 96).

Kamu politikası süreci, toplumun öncelikli sorunlarına yönelik kalıcı ve etkili çözümler üretmek amacıyla yapılandırılmış çok aşamalı bir mekanizmadır (Çetin, 2021: 671). Çocuk teslimi ve kişisel ilişki alanlarında, bu sürecin başarısı ADM'nin etkin katılımı ve güçlü kurumsal yapılarıyla doğrudan ilişkilidir. Müdürlüklerin problem tanımlama ve politika aşamalarındaki saha verileri, uygulama sürecindeki psikososyal ve hukuki destek hizmetleri ile değerlendirme süreçlerine katkıları, mağdurların haklarının korunmasını ve çocuk dostu adaletin sağlanmasını mümkün kılmaktadır.

2.3. Karşılaştırmalı Ülke Uygulamaları

Çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçleri yalnızca hukuki değil; aynı zamanda sosyal hizmet ve kamu yönetimi boyutları olan karmaşık uygulamalardır. Türkiye'nin 2021 yılında başlattığı reform, bu süreçleri daha çocuk dostu, zorlamasız ve uzman destekli bir yapıya dönüştürmeyi hedeflemiştir.

Aşağıda bu reformun Almanya, Fransa, İsviçre gibi Avrupa ülkelerindeki uygulamalarla karşılaştırılması sunulmuştur. Türkiye'nin reformunun Almanya, Fransa, İsveç ve İsviçre modelleriyle karşılaştırılmasının nedeni, literatürde çocuk dostu adaletin en gelişmiş örneklerinin bu ülkelerde bulunmasıdır (Council of Europe, 2010). Bu ülkeler, uzman temelli, zorlamadan uzak ve çocuk merkezli teslim modelleriyle Türkiye'nin yeni sistemine metodolojik olarak en uygun karşılaştırma zemini sunmaktadır (Börü ve Parlak Börü, 2022: 1240-1247; Mardin, 2019).

Tablo 5. Uluslararası çocuk teslimi süreçleri ile Türkiye'nin karşılaştırılması

Ülke	Teslim Süreci Modeli	Zorlama İçeriği	Uzman Desteği	Çocuk Dostu Alanlar	Türkiye ile Benzerlik
Türkiye (2021+)	ADM- psikososyal destek	Yok	Var	Var	-
Almanya	Gençlik Dairesi (Jugendamt)	Yok	Var	Var	Yüksek
Fransa	Hakim denetiminde sosyal hizmet süreci	Orta düzey	Var	Var	Orta
İsveç	Tam uzlaşmaya dayalı aile danışmanlığı	Yok	Yüksek	Gelişmiş	Yüksek
İsviçre	KESB(Çocuk ve Yetişkin Koruma Ofisi) denetiminde sosyal hizmet süreci ve aile danışmanlığı; uzman temelli, çocuk odaklı ve esnek model	Yok (oldukça nadir)	Yüksek	Var	Orta

Kaynak: Araştırmacı tarafından Börü ve Parlak Börü, 2022: 1240-1247; Mardin, 2019 çalışmasından yararlanılarak oluşturulmuştur (2025).

Tablo 5 incelendiğinde, Türkiye'nin 2021 yılından itibaren uygulamaya koyduğu ADM temelli çocuk teslimi modelinin Avrupa'daki çağdaş örneklerle güçlü biçimde karşılaştırılabilir bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Türkiye'nin yeni sistemi; psikososyal destek, uzman eşliği, zorlamadan kaçınma ve çocuk dostu mekân ilkeleri üzerine inşa edilmiş olup, modern çocuk koruma yaklaşımıyla uyumlu bir çerçeve sunmaktadır. Bu özellikler, Türkiye'yi çocuk dostu adalet alanında Avrupa standartlarına yaklaştıran önemli bir dönüşüm olarak değerlendirilebilir. Almanya'da Jugendamt aracılığıyla yürütülen uygulamalar, zorlama içermemesi, güçlü uzman desteği ve yaygın çocuk dostu alanlarıyla dikkat çekmektedir. Bu

yönleriyle Almanya modeli, Türkiye'nin yeni sistemiyle yüksek düzeyde benzerlik göstermekte ve Türkiye açısından işlevsel bir referans oluşturmaktadır. Fransa'da ise teslim süreci mahkeme denetiminde gerçekleşmekte, uzman desteği sağlanmakta ancak belirli ölçüde zorlamanın sürdüğü görülmektedir. Bu nedenle Türkiye ile benzerlik orta düzeydedir; özellikle zorlayıcı unsurlar bakımından Türkiye'nin reform ilkeleriyle tam örtüşmemektedir. İsveç, tamamen uzlaşmaya dayalı, gönüllülük esaslı ve yoğun uzman desteği içeren yapısıyla çocuk dostu adaletin en gelişmiş örneklerinden biridir. Çocuk dostu ortamların ileri düzeyde tasarlanması ve ebeveynlerle yürütülen kapsamlı danışmanlık hizmetleri, İsveç modelini Türkiye'nin ulaşmayı hedeflediği yapıya yaklaştırmaktadır. İsviçre'de KESB denetiminde yürütülen teslim ve danışmanlık süreci, uzman temelli ve oldukça esnek bir model sunmaktadır. Her ne kadar Türkiye'de zorlamadan kaçınma ilkesi benzer şekilde uygulanıyor olsa da çocuk dostu mekânların yaygınlığı ve kurumsal merkeziyet açısından İsviçre ile Türkiye arasında belirgin yapısal farklılıklar bulunmaktadır.

Bu karşılaştırmalı analiz, Türkiye'nin reform sürecinin yalnızca iç hukuki düzenlemelerle sınırlı bir dönüşüm olmadığını; aynı zamanda uluslararası çocuk hakları standartlarına uyum sağlama yönünde sistematik bir çaba içerdiğini göstermektedir. Zorlamadan uzak, uzlaşmayı ve uzman desteğini merkeze alan bir yaklaşım, modern kamu yönetimi ilkeleriyle sağlam bir paralellik oluşturmaktadır. Önümüzdeki süreçte Türkiye'nin çocuk dostu mekân kapasitesini artırması, uzman istihdamını güçlendirmesi ve hizmetlerin ülke genelinde standartlaştırılması, Avrupa modelleriyle olan benzerliği daha da güçlendirecek niteliktedir. Bu yönüyle tablo, Türkiye'nin çocuk teslimi alanında yenilikçi ve gelişmeye açık bir kamu politikası perspektifi benimsediğini ortaya koymaktadır.

3. SAHA ARAŞTIRMASI VE BULGULAR

Bu bölümde Türkiye'de çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulmasına yönelik kamu yönetimi politikalarının uygulama düzeyindeki işleyişi, farklı illerde görev yapan kamu görevlilerinin deneyimleri doğrultusunda kapsamlı biçimde analiz edilmiştir. Çalışma, 7343 sayılı Kanun sonrasında çocuk teslimi uygulamalarının icra sisteminden çıkarılarak ADM'ye devredilmesiyle ortaya çıkan yeni kamu politikası çerçevesinin sahadaki yansımalarını bütüncül bir yaklaşımla değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda bölüm, yalnızca çocuk teslim sürecine ilişkin bir betimleme sunmakla kalmayıp, aynı zamanda devletin bu alandaki kapasitesini, kurumlar arası iş birliği mekanizmalarını, kamu görevlilerinin rol algılarını ve çocuğun üstün yararı ilkesinin sahadaki karşılıklarını inceleyen çok boyutlu bir analiz niteliği taşımaktadır.

Çocuk teslimi uygulaması; sosyal hizmet, psikoloji, hukuk, güvenlik, yönetim ve etik bileşenlerinin eş zamanlı olarak devreye girdiği, yönetsel açıdan oldukça karmaşık ve çok aktörlü bir kamu hizmetidir (Adalet Bakanlığı, t.y.). Bu nedenle uygulamanın gerçekte nasıl işlediğini anlamak için yalnızca mevzuata bakmak yeterli değildir; süreci doğrudan yürüten kamu görevlilerinin deneyimlerinin, karşılaştıkları güçlüklerin, kullandıkları müdahale yöntemlerinin ve mevcut düzenlemeleri nasıl yorumladıklarının derinlemesine incelenmesi gerekmektedir. Bu çalışmada kullanılan nitel araştırma yöntemi, tam da bu nedenle sahadaki uygulamayı doğrudan uygulayıcıların gözünden anlamayı mümkün kılmakta ve çocuk teslimi politikasının mikro düzeydeki etkisini ortaya koymaktadır.

Bu bölümde, Türkiye'nin farklı illerindeki adliyelerde görev yapan sosyal hizmet uzmanları, pedagoglar, psikologlar, zabıt katipleri, koordinatör memurlar ve idare yöneticilerinden oluşan toplam 20 katılımcıdan elde edilen veriler, katılımcıların kendi deneyim ve gözlemlerine dayalı olarak analiz edilmiştir. Katılımcıların görev tanımları, rol algıları, süreçte karşılaştıkları problemler, çocuğun psikolojik durumuna ilişkin gözlemleri, kurumlar arası koordinasyon deneyimleri ve politika iyileştirmeye yönelik görüşleri tematik analiz yoluyla sınıflandırılmıştır. Böylece, çocuk teslimine ilişkin kamu politikalarının sahadaki işleyişi nicel göstergelerden ziyade deneyimsel anlamlarla değerlendirilmiştir.

Bu bölümde saha araştırmasından elde edilen bulgular tematik bir çerçeve içerisinde sunulmaktadır. Bulgular; kamu görevlilerinin çocuk teslimi sürecindeki rollerini, mevzuatın uygulamadaki karşılığını, kurumsal yapıların işleyişini, çocuğun üstün yararı ilkesinin uygulamaya yansımalarını ve politika geliştirmeye yönelik değerlendirmeleri kapsamaktadır. Böylece bölüm, Türkiye'de çocuk teslimi politikasının yönetsel, kurumsal ve uygulama boyutlarına ilişkin bütüncül bir tablo ortaya koymayı amaçlamaktadır.

3.1. Araştırmanın Katılımcıları ve Örneklem Özellikleri

Bu bölümde, araştırmanın örneklemini oluşturan katılımcıların demografik ve mesleki özellikleri sunulmaktadır. Çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulması süreçlerinde aktif görev alan kamu görevlilerinin profili, araştırmanın bulgularının hangi deneyim düzeylerine ve mesleki rollere dayandığını göstermesi bakımından önemli bir referans niteliği taşımaktadır. Katılımcıların cinsiyet, yaş aralığı, mesleki unvanı ve deneyim yılları dikkate alınarak hazırlanan tablo, örneklemin yapısını bütüncül biçimde ortaya koymakta; böylece araştırmanın nitel verilerinin zemini açık bir şekilde görünür hale gelmektedir. Bu araştırma kapsamında, çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerinde aktif görev alan toplam 20 kamu görevlisi ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Bu araştırmada örneklem, amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme, araştırmanın amacına en uygun, konuya ilişkin bilgi ve deneyime sahip katılımcıların bilinçli olarak seçilmesine dayanan bir yöntem olup, nitel araştırmalarda olgunun derinlemesine incelenmesini sağlamak amacıyla sıklıkla tercih edilmektedir (Yıldız, 2017: 430 ve Baltacı, 2018: 256). Çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulması sürecinin uzmanlık ve uygulama deneyimi gerektirmesi nedeniyle, araştırma kapsamına süreci doğrudan yürüten kamu görevlileri dahil edilmiştir.

Araştırma kapsamında görüşmelerin gerçekleştirildiği iller, uygulamanın farklı kurumsal ve yönetsel koşullar altında nasıl işlediğini ortaya koyabilmek amacıyla seçilmiştir. İllerin belirlenmesinde, ADM'nin kurumsal kapasitesi, iş yoğunluğu, fiziki imkanları ve uygulama deneyimlerindeki farklılıklar temel ölçüt olarak alınmıştır. Bu yaklaşım, aynı mevzuat çerçevesinde yürütülen çocuk teslimi

uygulamalarının farklı illerdeki benzerlik ve farklılıklarının karşılaştırmalı biçimde analiz edilmesine imkân sağlamaktadır.

Tablo 6. Katılımcıların demografik ve mesleki özellikleri

Katılımcı Kodu	Cinsiyet	Yaş	Görev Türü	Mesleki Deneyim (Yıl)
K1	Erkek	46 ve üzeri	Pedagog	19
K2	Erkek	36-40	Müdür	13
K3	Kadın	31-35	Müdür Yardımcısı	12
K4	Kadın	31-35	Müdür	9
K5	Erkek	41-45	Müdür	14
K6	Kadın	31-35	Pedagog	4
K7	Kadın	31-35	Zabıt Kâtibi (Memur)	8
K8	Erkek	25-30	Sosyal Hizmet Uzmanı	4
K9	Kadın	25-30	Sosyal Hizmet Uzmanı	2
K10	Erkek	25-30	Sosyal Çalışmacı	6
K11	Erkek	25-30	Psikolog	4
K12	Erkek	31-35	Sosyal Çalışmacı	7
K13	Kadın	41-45	Zabıt Kâtibi (Memur)	14
K14	Kadın	41-45	Yazı İşleri Müdürü	18
K15	Erkek	36-40	Sosyal Hizmet Uzmanı	13
K16	Kadın	25-30	Sosyal Hizmet Uzmanı	2
K17	Erkek	46 ve üzeri	Pedagog	33
K18	Kadın	25-30	Psikolog	4
K19	Erkek	25-30	Pedagog	3
K20	Kadın	36-40	Zabıt Kâtibi (Memur)	7

Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulan katılımcı bilgi formları (2025).

Tablo 6 incelendiğinde, araştırma grubunun oldukça geniş bir mesleki çeşitliliğe sahip olduğu görülmektedir. Katılımcılar arasında sosyal hizmet uzmanı, psikolog, pedagog, zabıt kâtibi (koordinatör memur), müdür ve müdür yardımcısı gibi farklı unvanlardan kamu görevlileri yer almaktadır. Bu çeşitlilik, çocuk teslimi sürecinin yalnızca adli bir işlem değil; aynı zamanda psikososyal, yönetsel ve kurumsal bir süreç olduğunu göstermekte ve araştırmanın çok boyutlu yapısını desteklemektedir. Farklı mesleki rollerin aynı örneklemde yer alması, kamu politikalarının sahadaki etkilerinin farklı perspektiflerden değerlendirilmesine imkân tanımaktadır.

Katılımcıların yaş dağılımı da araştırmanın kapsamını güçlendiren bir başka unsurdur. Örneklemde hem meslek hayatının başında olan gençler hem de 10-30 yılı aşkın deneyime sahip kıdemli kamu görevlileri bulunmaktadır. Bu durum, çocuk teslimi uygulamalarının hem yeni sistemle tanışmış personelin hem de eski icra modelinde deneyim yaşamış çalışanların bakış açılarıyla değerlendirilmesini mümkün kılmaktadır. Yaş ve deneyim çeşitliliği sayesinde süreçte yaşanan sorunların kuşaklar arası farklılaşmaları, yeni sistemin getirdiği değişimlerin nasıl

yorumlandığı ve uzmanların mesleki adaptasyon düzeylerine ilişkin daha zengin veri elde edilmiştir.

Örneklemin Türkiye'nin farklı illerinden seçilmiş olması, bölgesel farklılıkların ve kurumsal koşulların karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesine katkı sağlamaktadır. Büyükşehirlerde görev yapan katılımcılar daha yoğun dosya yükünden ve mekânsal kapasite yetersizliğinden söz ederken; bazı küçük il ve ilçelerde görev yapan katılımcılar uzman eksikliği, yetersiz fiziki koşullar veya kolluk desteğinin düzensizliği gibi sorunları ön plana çıkarmıştır. Bu durum, çocuk teslimi politikasının sahada tek tip bir uygulama göstermediğini; kurum kapasitesine, fiziki yapıya ve iş yüküne bağlı olarak değişkenlik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla örneklemin coğrafi çeşitliliği, araştırmanın bulgularını daha temsil edici ve genellenebilir hale getirmiştir.

Araştırmada etik ilkeler gereği tüm katılımcılar K1, K2, K3 şeklinde kodlanmış; kişisel bilgiler tamamen gizlenmiştir. Bu yaklaşım hem kullanıcı mahremiyetini korumuş hem de nitel araştırma standartlarına uygun hareket edildiğini göstermiştir. Katılımcı profili tablosu, araştırmanın örneklem yapısını sistematik biçimde sunarak bulguların anlaşılmasını kolaylaştırmakta ve çalışmanın bulgular bölümünde yapılacak tematik analizin hangi mesleki gruplara dayandığını açık bir şekilde göstermektedir. Bu yönüyle tablo ve açıklayıcı metin, araştırmanın bütünlüğü açısından metodolojik bir köprü görevi görmektedir.

3.2. Temalar ve Bulguların Sunumu

Bu bölümde, Türkiye'nin farklı illerindeki adliyelerde görev yapan 20 kamu görevlisiyle yapılan derinlemesine görüşmeler sonucunda elde edilen nitel veriler tematik analiz yoluyla değerlendirilmiştir. Analiz süreci sonucunda dört ana tema ortaya çıkmıştır:

1. Kurumsal Kapasite, Fiziksel Koşullar ve Kurumlar Arası Koordinasyon
2. Psikososyal Destek Süreçleri, Çocuğun Duygusal Durumu ve Uzman Müdahaleleri
3. Çocuğun Üstün Yararı, Mahremiyet ve Etik Hassasiyetler
4. Mevzuat-Uygulama Uyumsuzlukları, Politika Gereksinimleri ve Sistemsel İyileştirme Alanları

Bu temalar, çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerinin sahadaki işleyişini yönetsel, kurumsal, psikososyal ve etik açılardan bütüncül biçimde açıklamaktadır. Her bir tema, alt temalara ayrılarak katılımcı anlatılarından elde edilen doğrudan alıntılarla desteklenmiş; tekrar eden örüntüler analiz edilerek politika, yönetim ve uygulama açısından ayrıntılı sonuçlara ulaşılmıştır.

Bu araştırmada belirlenen temalar, birbirinden bağımsız ve kopuk yapılar olarak değil; çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulması sürecinin sahadaki işleyişini farklı boyutlarıyla yansıtan, birbirini etkileyen ve tamamlayan analiz alanları olarak ele alınmıştır. Temalar arasında hiyerarşik bir sıralama bulunmamakla birlikte, her bir tema diğer temaların ortaya çıkışını ve niteliğini doğrudan etkilemektedir.

Bu çerçevede kurumsal kapasite, fiziki koşullar ve kurumlar arası koordinasyona ilişkin bulgular (Tema 1), psikososyal destek süreçlerinin ve uzman müdahalelerinin (Tema 2) etkinliğini doğrudan etkilemektedir. Psikososyal destek süreçlerinin niteliği ise çocuğun üstün yararı, mahremiyet ve etik hassasiyetlerin (Tema 3) sahadaki uygulanabilirliğini belirleyen temel unsurlardan biri olarak öne çıkmaktadır. Öte yandan mevzuat- uygulama uyumsuzlukları ve politika gereksinimleri (Tema 4), diğer tüm temalarda ortaya çıkan sorunların yapısal ve yönetsel arka planını oluşturmaktadır. Bu nedenle temalar, çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerinin yönetsel, kurumsal, psikososyal ve etik boyutlarını birlikte açıklayan bütüncül bir analiz çerçevesi içerisinde değerlendirilmiştir.

3.2.1. Tema 1: Kurumsal Kapasite, Fiziksel Koşullar ve Kurumlar Arası Koordinasyon

Bu tema, çocuk teslimi uygulamalarının gerçekleştiği kamu kurumlarının fiziksel altyapısı, personel kapasitesi, kolluk desteği ve güvenlik önlemleri ile kurumlar arası koordinasyonun işleyişine ilişkin sorunları kapsamaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğu, çocuk teslimi hizmetinin ideal model ile mevcut uygulama arasında önemli farklar taşıdığını; özellikle çocuk dostu mekân eksikliği, uzman ve personel yetersizliği, kolluk kuvvetlerinin düzensizliği ve kurumlar arası iletişim aksaklıklarının süreci güçleştirdiğini belirtmiştir.

3.2.1.1. Fiziksel Mekânların Yetersizliği

Görüşmelerde en sık tekrar eden sorunlardan biri, çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerinin yürütüldüğü mekânların fiziksel açıdan yetersiz olmasıdır. Katılımcıların önemli bir bölümü, teslim merkezlerinin standart bir yapıya sahip olmadığını, bazı illerde uygun mekân bulunamadığını, mevcut mekânların ise çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygun şekilde düzenlenmediğini belirtmiştir. Bu durum, sürecin çocuğun psikolojik güvenliği açısından risk oluşturduğunu ve teslim işlemini zorlaştırdığını göstermektedir.

Zabıt Kâtibi K20, mekânsal eksikliklerin çocukların temel ihtiyaçlarını dahi karşılamadığını şu sözlerle vurgulamıştır:

"Teslim yaptığımız merkezde uygun bir oyun odası olmalı. 6 aylık, 2 yaşında bebeklerimiz var. Buz gibi fayanslarda çocuk yerlerde oynuyor, yorulup sağa sola yatıp uyuyakalıyor." (K20)

Benzer şekilde pedagog olarak görev yapan personel de valilik tarafından tahsis edilen merkezlerin fiziksel olarak yetersiz olduğunu ifade etmiştir:

"Valilik tarafından tahsis edilen çocuk teslim merkezinin fiziki koşulları uygun değildir." (K17)

Bazı katılımcılar, fiziksel mekân yetersizliğinin yalnızca konfor değil, uygulama kalitesini doğrudan etkileyen bir sorun olduğunu vurgulamıştır. Örneğin; bir sosyal hizmet uzmanı, mekânsal sorunların uzman-çocuk iletişimini bile sınırladığını belirtmiştir:

"Teslim mekânının fiziki koşulları yönetmeliğe uygun değil; bu durum çocukla iletişimi bile sınırlıyor." (K15)

Görüşmeler, birçok merkezde:

- Oyun alanlarının bulunmadığını,
- Isıtma-aydınlatma gibi temel koşulların yetersiz olduğunu,
- Çocukların yaş gruplarına uygun materyallerin olmadığını,
- Mekânın temizlik ve düzen sorumluluğunun kurumlar arasında belirsiz kaldığını ortaya koymaktadır.

Fiziksel mekân eksiklikleri yalnızca çocuklar açısından değil, süreci yöneten uzmanlar için de ek bir stres faktörü oluşturmaktadır. Uygun olmayan mekân hem çocuğun kaygısını artırmakta hem de uzmanların müdahale kapasitesini

sınırlandırmaktadır. Bu nedenle katılımcılar, çocuk dostu mekânların oluşturulmasını çocuk teslimi politikasının en temel gerekliliklerinden biri olarak değerlendirmiştir.

3.2.1.2. Personel Eksikliği, Yoğun İş Yükü ve Yetkinlik Sorunları

Katılımcıların büyük bölümü, çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerinin en kritik yapısal sorunlarından birinin personel eksikliği, yoğun iş yükü ve görevlilerin yetkinlik farklılıkları olduğunu vurgulamıştır. Özellikle uzman sayısının yetersizliği, teslim işlemlerinin çoğunlukla hafta sonları yapılması ve sürecin yoğun bir psikososyal emek gerektirmesi, uygulayıcılar üzerinde belirgin bir baskı oluşturmaktadır.

Uzman eksikliği birçok katılımcı tarafından doğrudan dile getirilmiştir. Örneğin K6, çocuk teslimi işlemlerinde görev yapan uzmanların çoğunun *"bir eğitim sürecinden geçmeden, işi sahada deneme-yanılma yoluyla öğrenmek zorunda kaldığını"* ifade etmiştir:

"Adli Destek görevlisi kapsamında psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacı olarak çalıştığımız çocuk teslim süreci ile ilk deneyim ve bilgiler sahada olmuştur. Bir eğitim sürecimiz olmamıştır." (K6)

Benzer şekilde K14, ilçelerde görevlendirilen çoğu kişinin işi ilk kez yaptığını belirterek eğitim yetersizliğine dikkat çekmiştir:

"Görevlendirilen öğretmenler genellikle işlemi ilk kez yaptıkları için eğitim almaları gerektiğini düşünüyorum." (K14)

Katılımcıların önemli kısmı, hafta sonu yoğunluğunun personeli zorladığını ve sürecin sürekli psikolojik yük içerdiğini belirtmiştir. Örneğin K13:

"Çocuk teslim işlemleri genellikle hafta sonları yapılıyor ve oldukça yoğun oluyoruz." (K13)

Ayrıca K5, personel koordinasyonundaki aksaklıkların teslim sürecinin sağlıklı ilerlemesini engellediğini şu sözlerle ifade etmiştir:

"Teslim sırasında personel ve birimler arası koordinasyon eksikliği yaşanıyor." (K5)

Bu durum çocuk teslimi hizmetinin yeni bir kurum yapılanması içinde hâlâ gelişme aşamasında olduğunu göstermekte; uzmanların rol tanımlarının

netleşmediği, personel kapasitesinin sistemin ihtiyaçlarını karşılamada sınırlı kaldığı anlaşılmaktadır.

3.2.1.3. Kolluk Desteği ve Güvenlik Sorunları

Çocuk teslimi uygulamalarında güvenlik önlemleri kritik bir unsur olmasına rağmen, katılımcıların büyük bölümü kolluk desteğinin düzensizliği, uygun olmayan personel görevlendirilmesi ve fiziksel güvenlik eksiklikleri nedeniyle süreçlerin risk altında yürütüldüğünü belirtmiştir. Güvenlik mekanizmasının zayıf olması, yalnızca uzmanların işini zorlaştırmakla kalmamakta; aynı zamanda çocuk açısından da örseleyici durumların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir.

Birçok katılımcı, kolluk kuvvetlerinin teslim saatlerinde hazır bulunmaması veya görevlendirilen personelin çocukla iletişim konusunda yeterli bilgiye sahip olmaması nedeniyle sürecin aksadığını ifade etmiştir. Örneğin K16, kolluk görevinin düzenli yerine getirilmediğini şu sözlerle vurgulamıştır:

"Kolluk kuvvetleri işlem gün ve saatinde gelmiyor." (K16)

Benzer şekilde K17 de güvenlik personelinin düzensizliğinin uygulamayı aksattığını dile getirmiştir:

"Emniyet müdürlüğü personeli çocuk teslim sırasında düzenli gelmemektedir." (K17)

Güvenlik eksikliklerinin sadece personel düzeyinde değil, fiziksel altyapı düzeyinde de ciddi sorunlar yarattığı görülmektedir. Zabıt Kâtibi K20, teslim merkezinde en temel güvenlik mekanizmalarının bile bulunmadığını belirtmiştir:

"Çocuğun teslim sırasında güvenliği için dahi bir uygulama yok... X-ray cihazı bile yok, bazen belinde silahla taraflar içeriye giriyor." (K20)

Bu durum hem uzman hem de çocuk açısından ciddi bir risk oluşturmaktadır. K18 ise kolluk görevlilerinin davranışlarının bazen çocuk için uygun olmadığını belirterek güvenlik üzerindeki bir başka soruna işaret etmiştir:

"Kolluk görevlisinin çocuk ile çalışma ortamına uygun olmayan tutum ve davranışlara sahip olması sık karşılaşılan bir problem." (K18)

Bazı katılımcılar, kolluk desteğinin sadece geç gelmesi ya da uygunsuz personel görevlendirilmesiyle sınırlı olmadığını; güvenlik zafiyetinin tarafların saldırgan tutumlarına karşı uzmanları koruyamadığını da vurgulamıştır. Örneğin

K19, sürecin gerilimli yapısı nedeniyle kolluk koordinasyonunun kritik olduğunu söylemiştir:

"Diğer kurumlarla iletişimde yaşanan aksaklıklar ve koordinasyon problemleri teslim sürecini zorlaştırıyor." (K19)

Tüm bu ifadeler, kolluk desteğinin çocuk teslimi sürecinde stratejik bir rol oynadığını ancak mevcut durumda standartlaşmamış, düzensiz, çocuk odaklı olmayan bir yapıda işlediğini ortaya koymaktadır. Güvenlik zafiyetleri nedeniyle uzmanların görevlerini rahatlıkla yerine getiremediği, bazı teslimlerin riskli ortamlarda gerçekleştiği ve çocuğun korunması açısından ciddi boşluklar bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgular, çocuk teslimi politikasında kolluk desteğinin yeniden yapılandırılması ve çocuk odaklı güvenlik protokollerinin geliştirilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

3.2.1.4. Kurumlar Arası Koordinasyon Eksikliği

Çocuk teslimi süreci, birden fazla kurumun eş zamanlı sorumluluk üstlendiği çok aktörlü bir yapıya sahiptir. Bu nedenle kurumlar arası iş birliği, uygulamanın hem güvenli hem de sorunsuz yürütülmesi için kritik öneme sahiptir. Ancak katılımcıların önemli bir kısmı, süreçte görev alan kurumlar arasında sistematik bir koordinasyonun bulunmadığını, iletişim kopukluklarının sık yaşandığını ve görev paylaşımının yeterince net olmadığı alanların varlığını ifade etmiştir.

Bazı katılımcılar, kurumların süreci sahiplenme düzeyinin düşük olduğunu ve özellikle küçük yerleşim yerlerinde kurumlar arası iletişimin daha zayıf olduğunu belirtmiştir. Örneğin bir yazı işleri müdürü, ilçe adliyelerinin uygulamada çoğu zaman merkez adliyelere bağımlı kaldığını şu sözlerle anlatmıştır:

"İlçe adliyesinde olmamız nedeniyle çok fazla evrak görmediğimiz ve bu konuda eğitimli olmadığımız için merkezlere danışarak işlemleri yapmaktayız." (K14)

Bu ifade, bilgi akışının ve teknik koordinasyonun merkez-ilçe arasında yeterince kurumsallaşmadığını göstermektedir.

Bunun yanında bazı katılımcılar, teslim süreçlerinde yer alan kurumların görev ve sorumluluklarını net biçimde yerine getirmediğini, kurumlar arası iş birliğinin çoğu zaman kişisel inisiyatiflere bağlı şekilde yürüdüğünü belirtmiştir.

Özellikle K19, teslim sürecini aksatan en önemli unsurlardan birinin koordinasyon eksikliği olduğunu ifade ederek şu değerlendirmede bulunmuştur:

"Diğer kurumlarla iletişimde yaşanan aksaklıklar ve koordinasyon problemleri teslim sürecini zorlaştırıyor." (K19)

Görüşmelerden elde edilen bulgular, kurumlar arası iş birliğinin sistematik bir yapıya kavuşmadığını, çoğu zaman kişisel çaba ve bireysel iletişim ile sürdürüldüğünü ortaya koymaktadır. Koordinasyon eksikliği; kolluk desteğinin zamanında sağlanamamasına, mekânsal düzenlemelerde aksamalara, taraflara bilgi aktarımında gecikmelere ve uzmanların iş yükünün artmasına neden olmaktadır. Bu nedenle katılımcıların genel değerlendirmesi, çocuk teslimi uygulamalarının sağlıklı şekilde yürütülebilmesi için kurumlar arasında daha net rol tanımları, sürdürülebilir iletişim mekanizmaları ve standartlaştırılmış iş akışları oluşturulması gerekti yönündedir.

3.2.1.5. Tema 1: Genel Değerlendirme

Tema 1 kapsamında elde edilen bulgular, çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerinin uygulanmasında kurumsal kapasitenin belirleyici bir unsur olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Katılımcı görüşleri, fiziksel mekânların büyük oranda çocuk dostu standartları karşılamadığını, uzman ve destek personelinin sayıca yetersiz olduğunu, kolluk desteğinin süreklilik göstermediğini ve kurumlar arası koordinasyonun sistematik bir yapıya kavuşmadığını göstermektedir. Bu sorun alanlarının her biri, teslim sürecinin yalnızca teknik bir işlem olmadığını; tam tersine çok katmanlı bir kamu hizmeti olarak değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Özellikle mekân, personel ve güvenlik unsurlarındaki eksikliklerin birbirini besleyen yapısı, politika tasarımındaki güçlü yönlere rağmen sahadaki uygulamanın bütüncül ve eşgüdümlü bir kapasiteye henüz ulaşamadığını göstermektedir.

Tema 1'in bulguları aynı zamanda, çocuk teslimi hizmetinin bir yönetişim süreci olarak çok sayıda kurumun eşzamanlı katkısını gerektirdiğini ortaya koymaktadır. Ancak katılımcılar, bu kurumlar arasında net rol tanımlarının bulunmadığını, iletişimin çoğu zaman bireysel çabalar yoluyla yürüdüğünü ve süreçlerin kurumsal işleyiş ziyade kişisel deneyimlere dayandığını ifade etmiştir.

Fiziksel mekân eksikliklerinin giderilememesi, kolluk birimlerinin süreksiz desteği ve personelin eğitim açısından farklı düzeylerde olması, kamu hizmetinin standardizasyonunu güçleştirmekte ve il-ilçe arasında ciddi uygulama farklılıklarının doğmasına yol açmaktadır. Bu çerçevede Tema 1'in bulguları, çocuk teslimi politikasının etkinliğinin yalnızca hukuki düzenlemelere değil; kurumsal kapasite, örgütsel uyum ve çok aktörlü koordinasyonun güçlendirilmesine bağlı olduğunu göstermektedir.

3.2.2. Tema 2: Psikososyal Destek Süreçleri, Çocuğun Duygusal Durumu ve Uzman Müdahaleleri

Bu tema, çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerinde çocuğun duygusal ihtiyaçlarının nasıl ele alındığını, uzmanların hangi psikososyal müdahaleleri uyguladığını ve ebeveyn çatışmasının çocuk üzerindeki etkilerinin nasıl yönetildiğini kapsamaktadır. Katılımcıların büyük bölümü, teslim sürecinin yalnızca hukuki bir işlem olmadığını; tam tersine çocuğun kaygı, korku, direnç, ebeveyn çatışmasına maruz kalma gibi duygusal süreçlerinin profesyonel destek gerektirdiğini vurgulamıştır. Uzmanların çoğu, çocuğun üstün yararını koruyabilmek için bireysel görüşmeler, terapi temelli yaklaşım, güven ilişkisi kurma, ebeveynlere rehberlik etme ve çatışma yönetimi gibi yöntemlerin kritik önem taşıdığını belirtmiştir.

Katılımcı ifadeleri, psikososyal desteğin bu süreçte yalnızca tamamlayıcı bir unsur değil, uygulamanın merkezinde yer alan belirleyici bir bileşen olduğunu ortaya koymaktadır.

3.2.2.1. Çocuğun Teslim Sırasındaki Duygusal Tepkileri

Görüşmeler, çocukların teslim sürecinde yoğun duygusal tepkiler gösterebildiğini ortaya koymaktadır. Katılımcıların büyük kısmı, teslim işlemlerinin yalnızca ebeveynler arasındaki hukuki bir süreç olmadığını; çocuğun yaşadığı kaygı, korku, belirsizlik ve ebeveyn çatışmasına maruz kalmanın psikolojik olarak süreci zorlaştırdığını vurgulamıştır. Bu yönüyle çocuk teslimi, profesyonel psikososyal müdahale gerektiren bir alan olarak değerlendirilmektedir.

Birçok katılımcı, özellikle çocuğun karşı tarafa gitmek istememesi, görüşme sırasında ağlama, yabancılaşma, bağlanma çatışması, ebeveyn etkisi nedeniyle direnç

geliştirme gibi davranışların oldukça yaygın olduğunu belirtmiştir. Örneğin K11, çocukların teslim sırasında "karşı tarafla görüşmek istememesinin" en sık rastlanan güçlük olduğunu ifade etmiştir:

"Yükümlü (velayet sahibi olan ebeveyn) ile yapılan ilk telefon görüşmesi ve çocuğun hak sahibi (görüş hakkı olan ebeveyn) ile görüşmek istemediği durumlar en sık karşılaştığımız problemlerdir." (K11)

Benzer şekilde K13, çocuğun ebeveynler arası çatışmadan doğrudan etkilendiğini ve bu nedenle teslim sırasında direnç gösterebildiğini vurgulamıştır:

"Çiftlerin arasında yaşanan tartışma çocuklara da yansıyor. Bu nedenle çocuklar kimi zaman annesine ya da babasına gitmek istemiyor." (K13)

K9 ise çocukların süreçten etkilenme biçimini daha geniş bir bağlamda değerlendirerek, ebeveynlerin yönlendirmesi ve çatışmalı ortamın çocuk davranışlarını şekillendirdiğini belirtmiştir:

"Taraflar çocuklara kendi fikirlerini empoze edebiliyor. Bu nedenle çocuk çoğu zaman sürece dirençli ve kaygılı yaklaşıyor." (K9)

Bazı katılımcılar ise çocukların ilk görüşmede mekânı tanımadığı için tedirgin olabildiğini, yabancı bir uzmanla iletişim kurma konusunda başlangıçta çekingen davranabildiğini ifade etmiştir. Örneğin K8, çocuğun güven geliştirmesinin zaman aldığını belirtmiştir:

"Ön görüşmede çocuğun kaygılarını anlamaya çalışıyoruz. Süreci kendi anlayabileceği düzeyde anlatınca kaygı seviyesi düşüyor." (K8)

Özellikle küçük yaş grubundaki çocuklarda, ortamın yabancılığı ve ebeveyn ayrılığına dair kaygılar daha yoğun yaşanmaktadır. K20'nin aktardığı gözlem, mekânsal koşulların da çocuğun duygusal tepkilerini etkilediğini göstermektedir:

"Teslim sırasında çocukların yerlerde oynadığı, yorulup uyuyakaldığı oluyor. Bu mekânsal koşullar çocuklarda huzursuzluk yaratıyor." (K20)

Bununla birlikte bazı katılımcılar, yeni sistemin icra modeline göre çocuğa daha az zarar verdiğini, çocuğun zorla alınmaması ilkesinin çocuk üzerindeki travmatik etkiyi azalttığını özellikle vurgulamıştır. K6'nın değerlendirmesi bu olumlu yönü açıkça ortaya koymaktadır:

"Bence sistem fazlasıyla çocuğu düşünen bir sistemdir. Çocuk ikna edilmediğinde zorlama olmaması en güzel yönüdür." (K6)

Bu ifade, çocuğun üstün yararı ilkesinin teslim uygulamasında somut biçimde hissedildiğini göstermektedir.

Genel olarak bulgular, çocukların teslim sürecinde:

- Kaygı ve direnç gösterebildiğini,
- Ebeveyn çatışmasından etkilendiğini,
- Fiziksel mekânın duygusal tepkileri artırabildiğini,
- Uygun uzman yaklaşımıyla kaygının azaltılabildiğini,
- Zorlama olmaması sayesinde icraya kıyasla daha koruyucu bir sürecin işlediğini ortaya koymaktadır.

Bu alt tema, teslim sürecinin çocuğun psikolojik ihtiyaçları dikkate alınmadan yürütülemeyeceğini; uzman müdahalesinin, duygusal güvenliğin ve ebeveyn tutumlarının çocuk davranışları üzerinde belirleyici olduğunu göstermektedir.

3.2.2.2. Uzmanların Psikososyal Müdahale Yöntemleri

Görüşmeler, uzmanların çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerinde çocuğun duygusal ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik çeşitli psikososyal müdahaleler kullandığını göstermektedir. Katılımcıların büyük bölümü, teslim sürecinin yalnızca hukuki bir işlem değil, yoğun duygusal tepkilerin yaşandığı bir süreç olduğunu ve bu nedenle profesyonel çaba gerektirdiğini vurgulamıştır.

Uzmanların en yaygın müdahale yöntemi çocukla bireysel görüşme yaparak kaygı ve korkuyu azaltmadır. K3, psikolojik etkileri azaltmak için ilk adımın çocuğun duygusal durumunu birebir anlamak olduğunu şu ifadeyle belirtmiştir:

> Psikolojik etkileri minimize etme yöntemlerimiz arasında çocuklarla birebir görüşmeler yapmak, olası kaygı ve korkuları tespit etmek, gerekirse psikolojik destek sağlamak yer alıyor. Çocuğun isteklerini anlamak ve buna uygun tedbirler almak önceliğimiz. (K3)

Benzer biçimde K11, çocuğun sürece hazırlanmasında bilgilendirmenin önemini vurgulamaktadır:

"Çocuklar ile bireysel görüşmeler yaparak sürecin önemi hakkında bilinçlendiriyorum." (K11)

Bazı uzmanlar, teslim sürecinin sağlıklı ilerlemesi için çocuğun güven duygusunu pekiştirmeye odaklandıklarını belirtmiştir. K8, çocuğun kaygısını azaltmak için yapılan ön görüşmelerin önemine dikkat çekmiştir:

"Öncelikle çocuğun bize karşı güvenini sağlamaya, süreci kendi anlayabileceği düzeyde anlatıp kaygı seviyesini düşürmeyi sağlıyoruz." (K8)

Oyun temelli iletişim özellikle küçük yaştaki çocuklarda sık kullanılan bir yöntemdir. K6, çocuklarla iletişim kurarken oyunun temel araç olduğunu ifade etmiştir:

"Çocuklarla oyun oynayarak yaş grubuna göre iletişim kurmaya çalışıyoruz." (K6)

Teslim ortamının niteliği de müdahalenin bir parçası olarak görülmektedir. K20, çocuğun kendini güvende hissetmesi için mekânı çocuk dostu bir alana dönüştürdüklerini belirtmiştir:

"Teslim ortamını bir sınıf veya oyun alanı havasında onlara sunarken süreçte mutlu ve güvende hissettirecek bir iletişimde kalmaya özen gösteririz." (K20)

Bir diğer önemli müdahale alanı, ebeveyn çatışmasının çocuğa yansımamasının sağlanmasıdır. Birçok katılımcı, tarafların karşı karşıya getirilmediğini ve tartışmaların çocuğun önünde yapılmasına izin verilmediğini belirtmiştir. K6 bu durumu şöyle açıklamıştır:

"Kişiler arasında anlaşmazlık olduğu için başvuruyorlar; bu yüzden tarafları yan yana getirmiyoruz." (K6)

Sürecin çocuğun üstün yararına uygun ilerlemesi için gerekirse danışmanlık tedbirine yönlendirme yapıldığı da görülmektedir. K13, direnç gösteren veya yoğun duygusal zorlanma yaşayan çocuklarda bu yöntemin kullanıldığını ifade etmiştir:

"Çocuk ile ayrı görüşme sağlanmakta ve problemin kaynağı tespit edilmektedir. Buna rağmen çocuk görüşmek istemiyorsa danışmanlık tedbiri verilmektedir." (K13)

K2 ise danışmanlık tedbirinin sürecin tamamlayıcı bir parçası haline geldiğini şu sözlerle aktarmıştır:

"Problem tespiti sonrası danışmanlık tedbirleri uygulanıyor. Gerektiğinde psikolog desteği devreye giriyor." (K2)

Görüşmelerde birçok uzman, yeni teslim modelinin icra sistemine göre çocuk açısından daha koruyucu olduğunu belirtmiştir. Örneğin K8, uygulamanın önceki modele göre daha insani olduğunu vurgulamıştır:

"Eski sistemde çocuk eşya gibi bir yerden bir yere polis eşliğinde alınıyordu. Yeni süreçte uzman kişiler tarafından çocuklar için dizayn edilmiş birimlerde işlemler gerçekleştiriliyor." (K8)

K6 da aynı doğrultuda çocuğun duygusal bütünlüğünü önceleyen yaklaşımı olumlu bulduğunu ifade etmiştir. Katılımcıya göre, "çocuğun ikna edilmediği durumlarda zorlamaya gidilmemesi sistemin en olumlu yönlerinden biridir."

Genel olarak bulgular, uzmanların psikososyal müdahale yöntemleri arasında bireysel görüşme, güven ilişkisi kurma, oyun temelli iletişim, ebeveyn çatışmasını yönetme ve danışmanlık tedbirine yönlendirme gibi uygulamaların ön planda olduğunu göstermektedir. Bu yöntemler, çocuğun teslim sürecinde duygusal olarak korunabilmesi ve sürecin çocuğun üstün yararına uygun biçimde yürütülmesi açısından belirleyici bir role sahiptir.

3.2.2.3. Tema 2: Genel Değerlendirme

Bu tema kapsamında elde edilen bulgular, çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerinin yalnızca bir idari-hukuki işlem olmadığını; aksine çocuğun duygusal güvenliğini ve psikososyal ihtiyaçlarını doğrudan etkileyen karmaşık bir süreç olduğunu göstermektedir. Katılımcı ifadeleri, çocukların kaygı, direnç, belirsizlik ve ebeveyn çatışmasına maruz kalma gibi yoğun duygusal tepkiler gösterebildiğini; uzmanların ise bireysel görüşme, oyun temelli iletişim, güven ilişkisi kurma, ebeveyn rehberliği ve danışmanlık tedbiri yönlendirmesi gibi yöntemlerle bu etkileri azaltmaya çalıştığını ortaya koymuştur.

Bulgular ayrıca yeni sistemin icra modeline kıyasla çocuğun üstün yararını daha fazla gözettiğini, özellikle "zorla teslim olmaması" yaklaşımının çocuk üzerindeki travmatik yükü azalttığını göstermektedir. Bununla birlikte mekânsal yetersizlikler ve ebeveyn çatışmasının yoğunluğu uzman müdahalelerinin etkisini sınırlayabilmektedir. Genel olarak, Tema 2 çocuk teslimi uygulamalarında psikososyal desteğin merkezi bir bileşen olduğunu ve uzmanların duygusal süreç yönetimindeki rolünün sistemin başarısı açısından kritik önem taşıdığını ortaya koymaktadır.

3.2.3. Tema 3: Çocuğun Üstün Yararı, Mahremiyet ve Etik Hassasiyetler

Bu tema, çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulmasına yönelik yeni modelin, çocuğun üstün yararı ilkesi, mahremiyetin korunması ve etik sorumluluklar açısından sahada nasıl algılandığını ve uygulandığını ortaya koymaktadır. Katılımcıların büyük bölümü, icra sisteminden ADM'ye geçişi çocuk odaklılık bakımından önemli bir ilerleme olarak değerlendirmekte; ancak ebeveyn tutumları, yaptırım eksikliği ve kurumsal boşluklar nedeniyle bu ilkenin her zaman istenen düzeyde hayata geçirilemediğini vurgulamaktadır.

3.2.3.1. Çocuğun Üstün Yararı İlkesinin Sahadaki Yorumlanışı

Birçok katılımcı, yeni modelin genel çerçevesini icra sistemine göre daha çocuk merkezli bulduğunu ifade etmektedir. Özellikle K1, icra yerine ADM temelli modele geçişi doğrudan "çocuğun yüksek yararı" kavramıyla ilişkilendirmekte ve şu değerlendirmeyi yapmaktadır:

> Çocuk teslim işlemlerinin icra müdürlüklerinden alınarak bu anlamda daha profesyonel müdahale araçlarına ve personeline sahip Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüklerine verilmesini sağlayan yasal düzenlemeler şüphesiz ki son yıllarda ortaya çıkan çocuğun yüksek yararı kavramı ile de örtüşmekte ve çocuğun haklarının, tercihlerinin ve ruh sağlığının korunması noktasında olumlu sonuçlar yaratmaktadır. Bu yasal düzenlemeler eski sistemle kıyaslandığında çok daha pozitif… (K1)

Benzer biçimde K8, icra dönemindeki nesneleştirici uygulamadan uzaklaşılmasını önemli bir kazanım olarak görmekte, önceki sistem ile mevcut yapıyı şöyle karşılaştırmaktadır:

> Mevcut durumda teslim işlemleri icra yolunda yapıldığında çocuk eşya gibi bir yerden bir yere polis eşliğinde alınıyordu. Bu nedenle çocuk örselenebiliyordu. Yeni süreçte konuda uzman kişiler tarafında çocuklar için dizayn edilmiş birimlerde işlemler gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle yapı gereği çocuğun üstün yararının korunduğu ve hassasiyetli bir şekilde davranılmaktadır. (K8)

K6 da özellikle zorla teslimin kaldırılmasını çocuğun üstün yararını koruyan en önemli unsur olarak değerlendirmektedir:

"Bence fazlasıyla çocuğu düşünen bir sistemdir. Çocukla kişisel ilişki taleplerinde çocuk ikna edilemediği zaman zorlama olmaması en güzel yönüdür." (K6)

Bununla birlikte bazı katılımcılar, ilkenin mevzuatta güçlü biçimde yer almasına rağmen uygulamada ebeveyn yönlendirmesi ve çatışmalar nedeniyle zorlandığını belirtmiştir. Örneğin K9, ebeveynlerin çocuğa fikir empoze ettiğini vurgulamaktadır:

"Taraflar çocuklara kendi fikirlerini empoze etmesi, tarafların mahkeme kararlarına uygun olmayan talepleri…" (K9)

K15 ise çocuğun üstün yararı kavramının tek seferlik bir değerlendirmeyle sınırlı kalamayacağını, kısa ve uzun vadeli etkilerin birlikte düşünülmesi gerektiğini şu sözlerle dile getirmiştir:

> Çocuğun üstün yararının içini doldurmak lazım. O an gitmek istemeyen teslim işlemine direnen çocuğu göndermek o an için çocuğu yıpratacaktır belki ama çocuğun ebeveyni ile ilişkisi düzelecektir… O yüzden çocuğun üstün yararı bir seferde yapılacak bir görüşme ile yapılacak işlem ile değerlendirmenin pek sağlıklı olmadığını düşünmekteyim. (K15)

Bu ifadeler, üstün yarar ilkesinin sahada sabit ve tek boyutlu değil, bağlama göre yeniden yorumlanan dinamik bir çerçeve olarak yaşandığını göstermektedir.

3.2.3.2. Mahremiyet ve Çocuğun Özel Alanının Korunması

Mahremiyet, katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından çocuk teslimi sürecinin etik omurgası olarak tanımlanmıştır. Uzmanlara göre mahremiyetin korunması; çocuğun ebeveyn çatışmasına doğrudan tanık olmamasını sağlamak, çocuğa güvenli bir duygusal alan sunmak ve görüşmelerin sakince yürütülmesini mümkün kılmak açısından kritik öneme sahiptir.

K6, tarafların karşı karşıya getirilmemesinin temel bir etik gereklilik olduğunu vurgulamaktadır:

"Tarafları yan yana getirmiyoruz. Zaten anlaşmazlık nedeniyle geliyorlar." (K6)

K12 de mahremiyetin sağlanmasının aynı zamanda çocuğun kaygısını azaltıcı bir işlev gördüğünü ifade etmektedir:

"Tarafların birbirlerini görmemelerini sağlıyoruz. Çocukla görüşerek süreç hakkındaki endişelerini azaltıyoruz." (K12)

Bazı katılımcılar, mahremiyet ihlalinin çocuğun duygusal güvenliğini doğrudan zedelediğini belirtmiştir. K14 bu durumu şu sözlerle açıklamaktadır:

"Çocukların tanımadığı kişileri görmekten olumsuz etkilendiklerini düşünüyorum." (K14)

Bu veriler, mahremiyetin yalnızca fiziki ayrıştırma değil; çocuğun psikolojik korunmasına yönelik etik bir uygulama olduğunu göstermektedir.

3.2.3.3. Etik İkilemler, Suistimal ve Yaptırım Eksiklikleri

Katılımcıların önemli bir kısmı, çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerinde ebeveynlerin sistemi suiistimal etmesi, çocuğu çatışmanın aracı haline getirmesi ve yaptırım mekanizmalarının yetersizliği gibi etik sorunlara dikkat çekmiştir. K1, özellikle zorla teslim edilmeme ilkesinin bazı velayet sahipleri tarafından kötüye kullanılabildiğini şu sözlerle ifade etmektedir:

"Burada çocuğun hak sahibine zorla teslim edilemeyeceği maddesinin bazı yükümlüler tarafından suiistimal edildiği ve çocuğun bu maddeye dayanılarak karşı tarafa gitmemesi için yönlendirildiği anlaşılıyor." (K1)

K12 ise tarafların süreci velayet davasına malzeme üretmek için kullanabildiklerini belirterek etik açıdan zorlayıcı bir başka noktayı şöyle vurgulamaktadır:

"Tarafların… süreci devam etmekte olan velayet- kişisel ilişki davası süreçlerine konu etmek maksadıyla ve yine delil elde etmek adına kullanmaya çalışmak… karşı tarafı haksız çıkarmaya yönelik hal tavır almaları." (K12)

Yasal ve idari yaptırımların yetersizliği, bu etik sorunları pekiştiren bir diğer faktör olarak ortaya çıkmaktadır. K18, hukuki çerçevenin özellikle yaptırım boyutunda pratikte zayıf kaldığını şu şekilde dile getirmiştir:

"Çocuk teslim ve iade işlemlerine ilişkin yönetmeliğin ve yasal düzenlemelerin (özellikle de yaptırımların) pratikte yetersiz kaldığını düşünüyorum." (K18)

K16 da benzer biçimde, üstün yarar ilkesinin ebeveynin olumsuz etkisi karşısında tek başına yeterli olmadığını vurgulamaktadır:

"Tüm işlemler çocukların üstün yararı gözetilerek yapılmaya çalışılsa da çocuğu olumsuz bir şekilde etki altına alan ebeveynine yönelik yaptırımların da olması gerekmektedir." (K16)

Bu ifadeler, sahada çalışan uzmanların yalnızca teknik ve psikososyal güçlüklerle değil; aynı zamanda çocuğun üstün yararı, ebeveyn hakları ve yasal çerçeve arasında denge kurmaya çalışırken ciddi etik ikilemlerle karşılaştığını göstermektedir.

3.2.3.4. Tema 3: Genel Değerlendirme

Tema 3 bulguları, yeni çocuk teslimi sisteminin genel olarak çocuğun üstün yararını önceleyen, icra modeline kıyasla daha koruyucu bir yapı sunduğunu göstermektedir. Zorlama uygulamalarının kaldırılması, çocukla bireysel görüşmeler yapılması ve mahremiyetin gözetilmesi bu açıdan önemli kazanımlar olarak öne çıkmaktadır. Bununla birlikte ebeveyn yönlendirmesi, çatışma ortamının çocuğun beyanını gölgelemesi, çocuğun üstün yararının kısa ve uzun vadeli etkiler arasında nasıl dengeleneceğine ilişkin belirsizlikler ve yaptırım eksikliği gibi sorunlar, bu ilkenin uygulanmasını zaman zaman güçleştirmektedir. Uzmanlar, normatif çerçevenin çocuk merkezli olduğunu, ancak pratikte etik ikilemlerle baş etme ve mahremiyeti sistematik biçimde koruma konusunda daha güçlü kurumsal mekanizmalara ihtiyaç olduğunu vurgulamaktadır.

Genel olarak süreç çocuk odaklıdır; ancak ebeveyn tutumları ve yaptırım boşlukları giderilmedikçe çocuğun üstün yararı ilkesinin her durumda arzu edilen düzeyde hayata geçirilemediği anlaşılmaktadır.

3.2.4. Tema 4: Mevzuat-Uygulama Uyumsuzlukları, Politika Gereksinimleri ve Sistemsel İyileştirme Alanları

Bu tema, çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulmasına yönelik yeni modelin mevzuat düzeyindeki hedefleri ile sahadaki uygulama pratikleri arasındaki uyumsuzlukları, kamu yönetimi açısından ortaya çıkan politika gereksinimlerini ve sistemin geleceğine yönelik iyileştirme önerilerini kapsamaktadır. Katılımcıların önemli bir kısmı, icra sisteminden ADM'ye geçişi genel çerçevede olumlu ve çocuk odaklı bir dönüşüm olarak değerlendirmekte; ancak yönetmeliğin ayrıntı düzeyi, esneklik kapasitesi, yaptırım boyutu, kurumsal koordinasyon ve personel eğitimi gibi alanlarda önemli boşluklar bulunduğunu vurgulamaktadır. Bu yönüyle Tema 4, yeni çocuk teslimi politikasının yalnızca normatif içeriğini değil; kurumsal kapasite,

yönetişim ve politika tasarımı bakımından geliştirilmesi gereken boyutlarını da ortaya koymaktadır.

3.2.4.1. Mevzuatın Sınırlılıkları ve Uygulamaya Esneklik Sağlayamaması

Katılımcıların büyük bölümü, çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin yasal çerçevenin önceki icra modeline kıyasla daha çocuk odaklı olduğunu; ancak henüz tam anlamıyla olgunlaşmadığını ifade etmektedir. Pedagog olarak görev yapan K1, icra döneminden ADM modeline geçişi "çocuğun yüksek yararı" kavramıyla ilişkilendirirken, sistemin yeni olması nedeniyle uygulamada aksaklıklar yaşandığını şu sözlerle dile getirmiştir:

> Çocuk teslim işlemlerinin icra müdürlüklerinden alınarak bu anlamda daha profesyonel müdahale araçlarına ve personeline sahip Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüklerine verilmesini sağlayan yasal düzenlemeler şüphesiz ki son yıllarda ortaya çıkan çocuğun yüksek yararı kavramı ile de örtüşmekte ve çocuğun haklarının, tercihlerinin ve ruh sağlığının korunması noktasında olumlu sonuçlar yaratmaktadır. Bu yasal düzenlemeler eski sistemle kıyaslandığında çok daha pozitif olsa da sistemin yeni uygulanmaya başlamasından kaynaklı birtakım aksaklıklar da yaşanabiliyor elbette. Henüz olgunlaşmaması nedeni ile sistemi ideal bir sistem olarak tanımlamak için daha erken olduğunu düşünüyorum. (K1)

Katılımcı anlatıları, özellikle yönetmeliğin bazı durumlarda uzmanın hareket alanını kısıtladığını ortaya koymaktadır. Sosyal hizmet uzmanı olan K9, çocuk teslimine ilişkin yönetmeliğin yeni olmasına dikkat çektikten sonra, sahada karşılaşılan özgün durumlar karşısında mevzuatın esnek çözüm üretemediğini şöyle ifade etmiştir:

> Bu nedenle var olan yönetmeliğin zaman zaman işlemi gerçekleştiren uzmanın ve tarafların hareket alanını kısıtladığı ve spesifik durumlar için ikinci bir çözüm yolu sunmadığı söylenebilir. Her ne kadar yazılı haldeyken sınırları belirli ve mantıklı olsa da uygulama noktasında yönetmeliğin tam olarak yeterli olmadığı ortaya çıkmaktadır. (K9)

Benzer biçimde, çocuk teslim işlemlerini fiilen yürüten bir görevli memur, sahadaki çeşitliliğin yönetmelikte karşılığını bulamadığını vurgulamıştır:

> Yeterli olduğunu düşünmüyorum, çocuk teslimi işlemi sürecinde birçok farklı durum ile karşılaşılmakta bu noktada zaman zaman daha ayrıntılı bir düzenleme ihtiyacı duyulmakta ve bu uygulamayı zora sokmaktadır. Bu nedenle mevcut düzenlemelerin sahadaki uygulamaları karşılayacak biçimde daha kapsamlı hale getirilmesi gerektiğini düşünüyorum. (K12)

Psikolog olan K18 ise, özellikle yasal çerçevenin yaptırım boyutu ve belirsiz alanları bakımından yetersiz olduğunu şu sözlerle ortaya koymuştur:

> Çocuk teslim ve iade işlemlerine ilişkin yönetmeliğin ve yasal düzenlemelerin (özellikle de yaptırımların) pratikte yetersiz kaldığını düşünüyorum. Hatta sahada çalışan uzmanlar için çok sayıda belirsiz kalan durumların olduğunu ve bu durumlara yönelik ilgili yönetmeliğin kısıtlı çözümler sunduğunu veya sunamadığını düşünüyorum. (K18)

Bazı katılımcılar, çocuğun hak sahibine gitmek istememesi halinde velayet sahibi ebeveynin yönlendirici tutumuna karşı yaptırımların yetersizliğini özellikle vurgulamaktadır. Pedagog olarak görev yapan K17, yükümlünün yönlendirmesiyle çocuğun hak sahibine gitmek istememesi durumunda yaptırım eksikliğine şöyle işaret etmiştir:

"Yükümlünün yönlendirmesiyle çocukların hak sahibine gitmek istememe durumunda yükümlüye yaptırım yapılmaması." (K17)

Adli destek görevlisi K16 da benzer şekilde, çocuğun üstün yararını gözeten uygulamaların ebeveynin olumsuz etkisi karşısında tek başına yeterli olmadığına dikkat çekmektedir:

"Tüm işlemler çocukların üstün yararı gözetilerek yapılmaya çalışılsa da çocuğu olumsuz bir şekilde etki altına alan ebeveynine yönelik yaptırımların da olması gerekmektedir." (K16)

Adli destek görevlisi K15'in değerlendirmesi ise mevzuatın yalnızca genel ilkelere değil, yaşanan sorunları kapsayan sistematik bir yasa ve yönetmeliğe ihtiyaç duyduğunu göstermektedir:

"Yasal düzenlemeler yetersiz. Hak ve yükümlülükler net sınırlarla çizilmemiş. Mevcut yaşanılan sorunların tespit edilip çözümlerini de kapsayan ayrıntılı sistematik bir yasa ve yönetmeliğin oluşturulması gerektiğini düşünüyorum." (K15)

Bu ifadeler, çocuk teslimi politikasının yalnızca "çocuğun üstün yararı" ilkesine atıf yapan genel hükümlerle değil, uygulamada karşılaşılan çok çeşitli durumları öngören, esnek ve ayrıntılı bir mevzuat mimarisine ihtiyaç duyduğunu ortaya koymaktadır.

3.2.4.2. Politika Odaklı Yaklaşım İhtiyacı ve Kurumsal Reform Önerileri

Katılımcılar, mevcut modelin genel mantığını olumlu bulmakla birlikte, sistemin daha adil, hızlı ve etkili işlemesi için kamu yönetimi düzeyinde kapsamlı politika adımlarına ihtiyaç olduğunu vurgulamaktadır. Bu öneriler üç ana eksende toplanmaktadır:

- ADM müdürlüklerinin ve uzmanların yetki-inisiyatif alanının genişletilmesi,
- Ebeveynlere ve çocuklara yönelik destekleyici politika araçlarının (danışmanlık, eğitim, arabuluculuk) güçlendirilmesi,
- Fiziksel altyapı ve kurumsal organizasyonun yeniden tasarlanması.

Pedagog K1, çocuk teslimi politikasının merkezine ADM müdürlüklerini ve sahada çalışan uzmanları yerleştiren bir modelin gerekliliğine vurgu yapmaktadır:

> Çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerinde müdürlüklerin yetki ve alacakları inisiyatiflerin arttırılması, yaşanılan çoğu sorunu çözecektir. Mahkemeler velayet kararı verirken kişisel ilişkiye ilişkin düzenlemeyi müdürlüklere bırakmalıdır. Dolayısı ile tarafları tanıyan ve tarafların değişen hayat dinamiklerinin farkında olan müdürlükler, sürece çocuğun üstün yararı gözetilerek daha hızlı müdahale edebilecektir. (K1)

Benzer şekilde K19, yalnızca mahkeme kararının uygulanmasının değil, kararın çocuğun ihtiyaçlarına uygunluğunun da uzmanlar tarafından değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır:

> Sürecin daha sağlıklı bir şekilde işletilmesi için uzman rolünde görevlendirilen personelin dosyanın durumuna göre inisiyatif kullanması için alan açılmalı… Teslimde görev alan uzmanların mahkeme kararını değerlendirmek için görev ve yetki verilmesi gerektiğini… düşünüyorum. (K19)

Birçok katılımcı, danışmanlık tedbiri ve arabuluculuk mekanizmalarının yalnızca çocuk için değil, ebeveynler için de zorunlu ve sistematik hale getirilmesi gerektiğini dile getirmiştir. Müdür yardımcısı K3 bu ihtiyacı şu öneriyle özetlemektedir:

"Önerilerim: Boşanmış ebeveynler için danışmanlık tedbirlerinin zorunlu hale getirilmesi, arabuluculuk ve psikolojik destek mekanizmalarının güçlendirilmesi." (K3)

Benzer doğrultuda zabıt kâtibi K13, özellikle boşanmış anne-babalar için danışmanlığın zorunlu hale getirilmesini ve velilere yönelik eğitim programları geliştirilmesini önermektedir:

> Boşanmış anne ve babalar için danışmanlık tedbirlerinin zorunlu hale getirilebilir. Velilere yönelik eğitim programları düzenlenebilir. Süreçte bence en sıkıntı olan durum velilerdir. Eğitim programlarını velilere yönelik düzenlemek daha sağlıklı olacaktır. (K13)

Bazı katılımcılar, çocuk teslimi hizmetinin kurumsal statüsünün güçlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Zabıt kâtibi olan K12, bu alanda çalışan personelin tek bir kurumsal odak içinde uzmanlaşmasını önermektedir:

"Bu birimin ileride ayrıca başlı başına bir kuruluş olarak çalışması, çocuk teslim işlemlerini gerçekleştiren kamu görevlilerinin tek işinin bu işlemi gerçekleştirmek üzerine olacağı bir sistemin kurulmasıdır." (K12)

Zabıt kâtibi K20 ise, çocuk teslimi politikasının başarısının tek merkezden, donanımlı ve çocuk dostu bir yapılanmayla yakından ilişkili olduğunu vurgulamaktadır:

"Teslim işlemleri için tek bir merkez yapılmalı içinde güvenliği, nöbetçi personeli, muntazam odaları, oyun odası, uyku odası, mutfağı olan donanımlı bir merkeze ihtiyaç var…" (K20)

Bu öneriler, çocuk teslimi politikasının yalnızca yasal düzenlemelerle değil, kurumsal tasarım, uzmanlaşma ve destekleyici sosyal politikalar yoluyla güçlendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

3.2.4.3. Eğitim, Personel Kapasitesi ve Uzmanların Politika Sürecindeki Rolü

Tema 4 kapsamında öne çıkan bir diğer bulgu, sistemin başarısının personel kapasitesi ve mesleki eğitim ile doğrudan ilişkili olduğudur. Birçok katılımcı, çocuk teslimi işlemlerinde görev alan uzman ve diğer personelin göreve başlarken yeterli eğitimden geçmediğini, çoğu bilginin sahada "deneme-yanılma" yoluyla öğrenildiğini ifade etmektedir.

Pedagog olan K6, sürecin başında herhangi bir sistematik eğitim verilmediğini şu sözlerle belirtmiştir:

> Adli Destek görevlisi kapsamında psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacı olarak çalıştığımız çocuk teslim süreci ile ilk deneyim ve bilgiler sahada olmuştur. Bir eğitim sürecimiz olmamıştır… Kısacası kapsamlı ve eksikliklere yönelik eğitimler düzenlenmelidir. (K6)

İlçe adliyesinde görev yapan yazı işleri müdürü K14, özellikle ilçelerde görevlendirilen öğretmenlerin ilk kez yaptıkları bir işle karşı karşıya kaldığını ve eğitim ihtiyacını şöyle vurgulamaktadır:

"Özellikle ilçelerde sosyal hizmet uzmanları ve psikologlar olmadığı için görevlendirilen öğretmenler genellikle işlemi ilk kez yaptıkları için eğitim almaları gerektiğini düşünüyorum." (K14)

Sosyal hizmet uzmanı K19 ise, hizmet içi eğitimlerin sıklığına rağmen nitelik ve uygulama boyutunun yeterli olmadığını belirtmektedir:

"Teslimde görev alan uzmanların çoğunlukla mesleki yeterliliğinin bulunmadığını düşünüyorum. Bakanlıkla sürekli düzenlenen hizmet içi eğitimlerin de eksik kaldığını ve uygulama hususunda yeterli özenin gösterilmediğini düşünüyorum." (K19)

Pedagog K1, yalnızca hizmet içi eğitimlerin değil, lisans düzeyindeki mesleki eğitim programlarının da adli sisteme uyumlu hale getirilmesi gerektiğini vurgulayarak şu öneride bulunmaktadır:

> Ayrıca mesleki donanım konusunun yalnızca bakanlığımız tarafından düzenlenecek eğitimlerle değil, adliyelerde görev yapan meslek elemanları olan; sosyal hizmet, psikoloji, rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümlerinde adli sistemdeki görev tanımlarına ilişkin entegre ders programları geliştirerek mümkün olacağını düşünüyorum. Böylece bu kişiler adliyelerde göreve başlamadan önce görev ve sorumluluklarına ilişkin ön bilgilerle donatılmış olacaktır. (K1)

Bazı katılımcılar, eğitim ihtiyacını sadece personelle sınırlamamakta; vatandaşların ve ebeveynlerin bilinçlendirilmesi gereğine de vurgu yapmaktadır. K11, eğitimlerin artırılmasından çok, ebeveynlere yönelik farkındalık çalışmalarının önemini şu şekilde ifade etmiştir:

"Eğitimler düzenleniyor. Eğitimlerin arttırılmasından ziyade vatandaşların bilinçlendirilmesine yönelik çalışmaların yapılması gerekiyor." (K11)

Bu bulgular, çocuk teslimi ve kişisel ilişki politikasının yalnızca hukuki bir tasarım değil; aynı zamanda insan kaynağı, eğitim politikası ve toplumsal farkındalık boyutları olan çok katmanlı bir kamu politikası olduğunu göstermektedir. Uzmanlar, yalnızca uygulayıcı değil, aynı zamanda politika yapım sürecine bilgi ve deneyim

aktaran aktörler olarak kendilerine daha fazla rol tanınması gerektiğini de ima etmektedir.

3.2.4.4. Tema 4: Genel Değerlendirme

Tema 4'e ilişkin bulgular, çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulmasına yönelik yeni sistemin normatif düzeyde çocuk odaklı, icra modeline kıyasla daha koruyucu bir çerçeve sunduğunu, ancak bu çerçevenin sahada tam olarak işlerlik kazanabilmesi için ciddi politik ve kurumsal güçlendirme adımlarına ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır. Katılımcı ifadeleri, özellikle şu noktaların altını çizmektedir:

- Mevcut mevzuat, genel ilkeler bakımından güçlü olmakla birlikte;
  - Özgün ve karmaşık durumlar karşısında uzmana esneklik tanıyan ikinci çözüm yollarını yeterince sunamamakta,
  - Yaptırım boyutunda çocuğu olumsuz etkileyen ebeveyn tutumlarına karşı yeterli caydırıcılığı sağlayamamaktadır.
- Çocuk teslimi hizmetinin sürdürülebilirliği, yalnızca hukuki düzenlemelere değil;
  - ADM müdürlüklerinin yetki ve inisiyatif alanlarının genişletilmesine,
  - Danışmanlık, arabuluculuk ve velilere yönelik eğitim gibi destekleyici sosyal politika araçlarının kurumsallaştırılmasına,
  - Çocuk dostu, güvenli ve standartlaştırılmış fiziksel mekânların oluşturulmasına bağlıdır.
- Personel kapasitesi ve eğitim, sistemin etkinliğini belirleyen temel unsurlardır.
  - Göreve başlarken verilen eğitimlerin yetersizliği ve uygulamaya dönük rehberlik eksikliği,
  - İlçelerde deneyimsiz personel görevlendirilmesi,
  - Hizmet içi eğitimlerin niteliksel olarak güçlendirilmesi gerekliliği, katılımcıların ortaklaştığı bir noktadır.

Bu çerçevede Tema 4, çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulmasına yönelik kamu politikalarının, sadece mahkeme kararlarını uygulayan teknik bir süreç olarak değil; mevzuat, kurumsal tasarım, insan kaynağı, yönetişim ve toplumsal farkındalığı birlikte içeren bütüncül bir politika alanı olarak ele alınması gerektiğini

göstermektedir. Katılımcıların sahadan getirdiği öneriler, gelecekte geliştirilecek kamu politikaları için tabandan gelen bilgiye dayalı önemli bir referans noktası oluşturmaktadır.

3.3. Araştırma Soruları, Varsayımlar ve Bulguların Karşılaştırılması

Bu alt bölümde araştırma soruları, varsayımlar ve tematik bulgular arasındaki ilişki sistematik olarak sunulmaktadır. Tablo 7, araştırmanın temel sorularının hangi varsayımlar ve saha bulguları ile karşılandığını göstererek analiz sürecinin bütüncül bir özetini oluşturmaktadır.

Tablo 7. Araştırma soruları, varsayımlar ve tematik bulguların ilişkisi

Araştırma Sorusu	Varsayım	İlgili Tema(lar)	Tematik Bulguların Kısa Açıklaması
S1. Mevcut kamu politikaları ne kadar etkilidir?	V1. Politikalar tam etkililik düzeyine ulaşmamaktadır.	Tema 1, 3, 4	Çocuk dostu çerçeveye rağmen fiziki mekân, personel, mevzuat esnekliği ve yaptırım eksikliği modelin etkililiğini sınırlamaktadır.
S2. Uygulamada hangi temel sorunlar ortaya çıkmaktadır?	V2. Sorunlar teknik düzenlemelerin ötesinde kurumsal koordinasyon ve ebeveyn tutumlarından kaynaklanmaktadır.	Tema 1, 2, 4	Mekânsal yetersizlik, uzman eksikliği, kolluk düzensizliği, koordinasyon sorunları, ebeveyn yönlendirmesi ve mevzuat boşlukları öne çıkmaktadır.
S3. Süreçte kamu kurumlarının rolü nedir?	V3. Kurum rolleri tanımlı olsa da uygulamada netleşmemiştir.	Tema 1, 3, 4	ADM, mahkemeler, kolluk ve diğer kurumlar çok aktörlü bir yapı oluşturmaktadır; ancak rol belirsizliği ve eşgüdüm eksikliği uygulamayı zayıflatmaktadır.
S4. Daha iyi bir kamu yönetimi modeli nasıl oluşturulabilir?	V4. Uzmanlaşmış, koordinasyonu güçlendirilmiş ve çocuk merkezli bir model gereklidir.	Tema 4 (diğer temalar destekleyici)	Yetki artırımı, danışmanlık-arabuluculuk mekanizmaları, standart merkezler ve uzman eğitimi güçlü bir politika modeli için gereklidir.

Kaynak: Araştırmacı tarafından derlenen nitel veri analiz sonuçları (2025).

Tablo 7'de görüldüğü üzere araştırma soruları, dört tematik alan üzerinden kapsamlı biçimde yanıtlanmış; varsayımların büyük ölçüde saha verileriyle uyumlu olduğu görülmüştür. Bu çerçevede, mevcut kamu politikalarının uygulamada hedeflenen etkililik düzeyine ulaşamadığını ileri süren birinci varsayım, fiziki mekân ve personel yetersizliklerine işaret eden bulgular doğrultusunda büyük ölçüde doğrulanmıştır. Uygulamada yaşanan sorunların kurumsal koordinasyon eksikliği ve ebeveyn tutumlarından kaynaklandığını ifade eden ikinci varsayım, mekânsal

yetersizlikler, uzman eksikliği ve eşgüdüm sorunlarını ortaya koyan bulgular doğrultusunda büyük ölçüde doğrulanmıştır. Süreçte kamu kurumlarının rolüne odaklanan üçüncü varsayım, mevzuatta roller tanımlı olmakla birlikte uygulamada yaşanan rol belirsizliklerini gösteren bulgular nedeniyle kısmen doğrulanmıştır. Son olarak, uzmanlaşmış, koordinasyonu güçlendirilmiş ve çocuk merkezli bir kamu yönetimi modeline ihtiyaç olduğunu ileri süren dördüncü varsayım, bu yöndeki gereksinimleri ortaya koyan bulgular doğrultusunda büyük ölçüde doğrulanmıştır.

3.4. Tartışma

Bu bölümde, araştırmada elde edilen dört ana tema; çocuk hakları, kamu politikası ve boşanma-çocuk ilişkisine dair literatür ışığında tartışılmaktadır. Tematik analiz ile ortaya çıkan bulgular, 7343 sayılı Kanun ve ilgili yönetmelik sonrası çocuk teslimi politikasının sahadaki işleyişine dair hem güçlü yönleri hem de geliştirilmesi gereken alanları ortaya koymaktadır (Braun ve Clarke, 2006; Çarıkcı vd., 2024; Akman Dömbekci ve Erişen, 2022).

3.4.1. Tema 1'in Tartışılması: Kurumsal Kapasite, Fiziksel Koşullar ve Koordinasyon

Katılımcıların ifadeleri, çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki süreçlerinin niteliğinin büyük ölçüde kurumsal kapasiteye, çocuk dostu mekânların varlığına ve kurumlar arası koordinasyona bağlı olduğunu göstermektedir. Bazı illerde uygun teslim mekânlarının, oyun alanlarının ve mahremiyeti sağlayan görüşme odalarının bulunmaması; uzman ve personel yetersizliği ile birleştiğinde, mevzuatta öngörülen ideal modelin tam olarak uygulanamadığı anlaşılmaktadır.

7343 sayılı Kanun ve "Çocuk Teslimi Yönetmeliği", icra yoluyla teslimin doğurduğu olumsuzlukları azaltmayı ve çocuk dostu bir model kurmayı amaçlamaktadır (İcra ve İflas Kanunu'nda Değişiklik Yapan 7343 sayılı Kanun; Çocuk Teslimi Yönetmeliği, 2022). Doktrindeki değerlendirmeler de bu dönüşümü genel olarak olumlu bulmaktadır (Börü ve Parlak Börü, 2022; Baş ve Baş, 2023; Albayrak ve Bulut, 2025; Topal, 2022; Kaya, 2024; Kaplan, 2025). Ancak araştırmanın bulguları, mevzuat ile uygulama arasında bir "boşluk" bulunduğunu göstermektedir. Bu durum, kamu politikalarında yasal düzenlemelerin tek başına

yeterli olmadığını, uygulamanın kurumsal kapasite ve koordinasyona sıkı sıkıya bağlı olduğunu vurgulayan çalışmalarla uyumludur (Eryılmaz, 2014; Gül, 2015; Cebeci, 2015; Özer ve Yıldırım, 2022; Yıldırım, 2025).

3.4.2. Tema 2'nin Tartışılması: Psikososyal Destek ve Çocuğun Duygusal Süreci

Tema 2'nin bulguları, çocuk teslimi sürecinin çocuklar açısından yoğun duygusal yük içeren bir süreç olduğunu ortaya koymaktadır. Katılımcılar; kaygı, korku, ebeveyn çatışmasına maruz kalma, karşı tarafa gitmek istememe gibi tepkilerin sık görüldüğünü ifade etmektedir. Bu durum, boşanma ve ayrılık süreçlerinde çocukların psikolojik uyumunu inceleyen çalışmalarla paraleldir (Amato, 2001; Kelly ve Emery, 2003; Strohschein, 2005; Bilici, 2014; Erdim ve Ergün, 2016; Öngider, 2013; Geniş vd., 2019; Güven ve Köroğlu, 2023; Markoç, 2023).

Katılımcıların çocukla bireysel görüşme yapması, süreci onun anlayacağı dille anlatması, oyun temelli iletişim kullanması ve gerektiğinde danışmanlık tedbirine yönlendirmesi; çocukla çalışmaya ilişkin psikososyal yaklaşım literatürüyle uyumludur (Fine, 1997; Santrock, 2012; Steinberg, 2007; Kağıtçıbaşı, 2019). İcra yoluyla teslimin travmatik etkilerini ortaya koyan rapor ve çalışmalar, zorla teslimden uzaklaşmanın ve uzman eşliğinde yürütülen süreçlerin önemini vurgulamaktadır (KDK, 2019; Yardımcı, 2020; Belgin Güneş, 2021; Mardin, 2019). Yeni modelde "zorla teslim olmaması" yaklaşımı, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin çocuğun üstün yararı ve duygusal bütünlüğünün korunmasına ilişkin ilkeleriyle uyumludur (Birleşmiş Milletler, 1989; Akyüz, 2021; Doğan, 2021).

Buna karşın, mekânsal yetersizlikler ve personel eksikliği, yürütülen psikososyal müdahalelerin her zaman istenen düzeyde uygulanmasını engellemektedir. Çocuk haklarına ve çocuk koruma sistemine ilişkin çalışmalarda hak temelli bir yaklaşımın etkili olabilmesi için yalnızca hukuki çerçevenin değil; kurumsal ve mesleki kapasitenin de güçlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Yolcuoğlu, 2009; Reynaert vd., 2009; Peleg, 2019; Şimşek ve Ocakçı, 2020; Demirci vd., 2024; Yıldırım, 2025).

3.4.3. Tema 3'ün Tartışılması: Çocuğun Üstün Yararı, Mahremiyet ve Etik Sorunlar

Tema 3, yeni sistemin çocuğun üstün yararını merkeze alan bir yapı kurmaya çalıştığını; ancak bu ilkenin sahada her durumda tek ve net bir ölçütle belirlenemediğini göstermiştir. Katılımcılar, çocuğun o anki isteği ile uzun vadede ebeveyniyle bağını sürdürme hakkı arasında denge kurmak zorunda kaldıklarını ifade etmiştir. Bu durum, üstün yarar ilkesinin dinamik ve bağlama göre değişen yapısını vurgulayan çalışmalara paraleldir (Akyüz, 2021; İnan, 1995; Doğan, 2021; Duran, 2025; Şirin, 2019; Gülhan, 2025). Çocuğun görüşünün alınması da önemli bir hak olmakla birlikte, bu görüşün ebeveyn yönlendirmesi, sadakat çatışması veya korku altında şekillenebileceği; bu nedenle tek başına belirleyici olamayacağı literatürde sıkça vurgulanmaktadır (Erbay, 2013; Ekiz, 2021; Kurt, 2016; Çiçek ve Nazlı, 2023; Yüksel ve Yazıcı, 2019).

Mahremiyet ve gizlilik, uzmanların altını çizdiği diğer bir boyuttur. Teslim alanlarında ebeveynlerin karşı karşıya getirilmemesi, çocuğun çatışmaya tanıklığının sınırlandırılması ve güvenli bir görüşme ortamı oluşturulması; sosyal hizmet etiği ve çocukla çalışma ilkeleriyle uyumludur (Hınız ve Yavuz, 2023; Kafka vd., 2024; Birtane, 2021; Girgin ve Gönal, 2020). Öte yandan, ebeveynlerin bazı durumlarda çocuğu çatışmanın aracı hâline getirmesi, teslim sürecini velayet davasına malzeme üretmek için kullanması ve çocuğun karşı tarafa gitmemesi yönünde yönlendirmesi, ebeveyn yabancılaşması ve çatışmanın çocuk üzerindeki etkisine odaklanan araştırmalarla örtüşmektedir (Geniş vd., 2019; Dönmez ve Avcı, 2023; Amato, 2001; Öngider, 2013).

Hukuki değerlendirmeler, zorla teslimin kaldırılmasının önemli bir kazanım olduğunu, ancak çocuğu olumsuz etkileyen ebeveyn tutumlarına karşı yaptırım mekanizmalarının güçlendirilmesine ihtiyaç bulunduğunu göstermektedir (Belgin Güneş, 2021; Baş ve Baş, 2023; Gayretli Aydın, 2022; Selçuk, 2024; Kurt Konca, 2022). Bu açıdan Tema 3, normatif düzeyde çocuk merkezli görünen sistemin, etik ikilemler ve yaptırım eksiklikleri sebebiyle uygulamada zaman zaman zorlandığını ortaya koymaktadır.

3.4.4. Tema 4'ün Tartışılması: Mevzuat-Uygulama Uyumsuzluğu ve Politika Gereksinimleri

Tema 4, yeni çocuk teslimi modelinin hukuki çerçevesinin genel olarak güçlü olmasına rağmen, uygulamada bazı boşluklar ve geliştirilmesi gereken boyutlar olduğunu ortaya koymaktadır. 7343 sayılı Kanun ve Çocuk Teslimi Yönetmeliği'nin çocuk hakları ve çocuk dostu adalet ilkeleriyle uyumlu bir yönelim taşıdığı; icra temelli modelden uzaklaşmanın literatürde de olumlu karşılandığı görülmektedir (Börü ve Parlak Börü, 2022; Baş ve Baş, 2023; Albayrak ve Bulut, 2025; Topal, 2022; Mardin, 2019; Yılmaz, 2023; Kaya, 2024; Kaplan, 2025).

Bununla birlikte katılımcılar; yönetmeliğin özgün vakalar karşısında uzmanlara her zaman yeterli esneklik tanımadığını, bazı belirsiz durumlarda rehberliğin yetersiz kaldığını ve çocuğu olumsuz etkileyen ebeveyn davranışlarına yönelik yaptırımların pratikte sınırlı olduğunu ifade etmiştir. Kamu politikası literatürü, düzenleme ile uygulama arasında ortaya çıkan bu tür uyumsuzlukların politika etkililiğini azalttığını, bu nedenle sahadan gelen geri bildirimlerle mevzuatın ve uygulama rehberlerinin düzenli olarak güncellenmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Anderson, 2003; Anderson, 2014; Dye, 1987; Gül, 2015; Kettl, 2005; Ulutaş ve Ulutaş, 2019).

Katılımcıların ADM müdürlüklerinin yetki ve inisiyatif alanının artırılması, teslim işlemlerini yürüten birimlerin daha uzmanlaşmış ve tek merkezli bir yapı hâlinde örgütlenmesi, ebeveynlere yönelik sistematik danışmanlık ve eğitim programları geliştirilmesi ve çocuk dostu, standartlaştırılmış teslim merkezlerinin oluşturulması yönündeki önerileri; adli destek uygulamalarını ve çocuk görüşme merkezlerini inceleyen çalışmalarla da uyumludur (Öztürk vd., 2021; Sülü Akgül ve Berk, 2025; Demirci vd., 2024; Yıldırım, 2025).

3.4.5. Genel Değerlendirme

Genel olarak bulgular, Türkiye'nin icra temelli, cebri icra araçlarına dayanan eski modelden; uzmanlık temelli, çocuk merkezli ve psikososyal destek odaklı yeni bir çocuk teslimi sistemine geçtiğini göstermektedir. Bu dönüşüm, ulusal ve uluslararası çocuk hakları belgeleri ile çocuk dostu adalet ilkeleriyle uyumludur

(Birleşmiş Milletler, 1989; Council of Europe, 2010; Kilkelly, 2009; Akyüz, 2021; Doğan, 2021; KDK, 2019).

Ancak araştırma, mevcut politikaların sahada tam etkililiğe ulaşamadığı ve sorunların önemli bir kısmının mevzuatın ötesinde; kurumsal kapasite, koordinasyon, uzman eğitimi, mekânsal koşullar ve ebeveyn tutumlarıyla ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır (Eryılmaz, 2014; Gül, 2015; Cebeci, 2015; Yıldırım, 2025). Boşanma ve çocuk ruh sağlığı literatürü de, çocuk teslimi sürecinin çocuğun duygusal dünyası üzerinde önemli etkileri olduğunu, bu nedenle hukuki işlemin mutlaka psikososyal destekle birlikte yürütülmesi gerektiğini göstermektedir (Amato, 2001; Kelly ve Emery, 2003; Öngider, 2013; Geniş vd., 2019; Güven ve Köroğlu, 2023).

Bu çerçevede, çocuk teslimi politikasının daha eşitlikçi, çocuk odaklı ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşabilmesi için;

- ADM müdürlüklerinin yetki ve kapasitesinin artırılması,
- Çocuk dostu fiziki mekân standartlarının ülke genelinde yaygınlaştırılması,
- Uzman ve personel için düzenli ve uygulamaya dönük eğitimler sağlanması,
- Ebeveynlere yönelik danışmanlık ve eğitim programlarının güçlendirilmesi,
- Sahadan gelen geri bildirimlere göre mevzuat ve rehberlerin güncellenmesi gerektiği söylenebilir.

Bu araştırma, sahada çalışan kamu görevlilerinin deneyimlerini merkeze alarak, çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına yönelik kamu politikalarının geliştirilmesine katkı sağlayacak niteliksel bir çerçeve sunmaktadır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma, Türkiye'de çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulmasına yönelik kamu yönetimi politikalarının 7343 sayılı Kanun sonrasında sahadaki işleyişini incelemiş; reformun uygulayıcılara nasıl yansıdığını, sürecin yönetsel, kurumsal ve psikososyal boyutlarını kapsamlı biçimde değerlendirmiştir. Çalışma kapsamında elde edilen bulgular, çocuk teslimi sürecinin yalnızca hukuki bir infaz işlemi olarak ele alınamayacağını; aksine çocuğun duygusal güvenliğini, ebeveynler arası çatışmanın niteliğini, uzman müdahalesinin yeterliliğini, kolluk desteğinin etkinliğini, fiziksel mekân koşullarının uygunluğunu ve kurumlar arası koordinasyonun niteliğini içeren çok boyutlu bir kamu hizmeti alanı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu yönüyle çocuk teslimi uygulamaları, sosyal hizmet, psikoloji, hukuk ve kamu yönetimi disiplinlerinin kesişim noktasında yer almakta ve bütüncül bir yönetişim yaklaşımını zorunlu kılmaktadır.

Araştırma bulguları, 7343 sayılı Kanun ile birlikte icra temelli ve çocuklar açısından travmatik sonuçlar doğuran eski modelden, uzmanlık temelli ve çocuk dostu bir yapıya geçişin önemli kazanımlar sunduğunu göstermektedir. Zorla teslim uygulamasının kaldırılması, çocuğun görüşünün alınmasına yönelik yasal düzenlemeler, mahremiyetin korunmasına verilen önem, uzman eşliğinde yürütülen profesyonel müdahaleler ve çocuk dostu adalet anlayışının normatif zeminde güçlendirilmesi reformun öne çıkan olumlu yönleri arasında yer almaktadır. Reformun bu niteliği, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ve Avrupa Konseyi'nin çocuk dostu adalet ilkeleriyle uyumluluk göstermekte olup (Akyüz, 2021; KDK, 2019), çocuk hakları perspektifinden önemli bir dönüşüme işaret etmektedir. Bu çerçevede reformun hukuki ve normatif altyapısının güçlü olduğu ve çocuk merkezli bir kamu politikası anlayışını yansıttığı görülmektedir.

Bununla birlikte araştırma, söz konusu reformun sahadaki uygulanışında çeşitli yönetsel ve kurumsal sorunların varlığını da ortaya koymuştur. Fiziksel mekân yetersizlikleri, uzman ve yardımcı personel sayısının sınırlılığı, kolluk desteğinin düzensizliği, kurumlar arası bilgi akışında yaşanan kopukluklar ve mahkeme kararlarında yer alan belirsiz ifadeler, politika ile uygulama arasında belirgin bir boşluk bulunduğunu göstermektedir. Kamu politikası literatüründe "tasarım-

uygulama açığı" olarak tanımlanan bu durum, iyi tasarlanmış ve çocuk odaklı politikaların dahi uygulama kapasitesi yeterince güçlendirilmediğinde sınırlı etki yaratabildiğini ortaya koymaktadır (Anderson, 2014; Eryılmaz, 2014). Bu bağlamda çocuk teslimi sürecinde politika hedefleri normatif düzeyde güçlü olsa da bu hedeflerin sahada tam karşılık bulabilmesi, kurumsal kapasitenin artırılmasını, uzmanlaşmanın güçlendirilmesini ve yönetsel uyumun sağlanmasını gerektirmektedir.

Araştırmada öne çıkan en önemli bulgulardan biri, çocukların teslim sürecinde maruz kaldıkları psikososyal yükün büyüklüğüdür. Çocukların önemli bir kısmının teslim sırasında kaygı, korku, belirsizlik, ebeveyn çatışmasına maruz kalma ve sadakat baskısı gibi yoğun duygusal tepkiler verdiği görülmüştür. Uzmanlar tarafından kullanılan oyun temelli iletişim, duygusal hazırlama, yaşa uygun bilgilendirme ve güven ilişkisi kurmaya yönelik yöntemler sürecin olumsuz etkilerini azaltmada önemli rol oynasa da, fiziki mekân yetersizlikleri ve ağır iş yükü bu müdahalelerin etkinliğini sınırlandırmaktadır. Ayrıca çocuğun üstün yararının belirlenmesinde karşılaşılan güçlükler; ebeveyn yönlendirmesi, sadakat çatışması ve korkuya dayalı beyanlar, uzmanların değerlendirmelerinde ciddi etik ve mesleki ikilemler yaratmaktadır (Doğan, 2021; Çiçek ve Nazlı, 2023). Bu nedenle çocuğun görüşünün tek başına belirleyici olmaması, bağlamsal ve çok yönlü bir analizle desteklenmesi gerekmektedir.

Kurumlar arası koordinasyon eksikliği de çocuk teslimi sürecinin etkililiğini belirleyen temel sorun alanlarından biridir. Mahkemeler, ADM, kolluk birimleri, sosyal hizmet merkezleri ve gerektiğinde sağlık kurumları arasında standartlaştırılmış bir iş akışının bulunmaması, uygulamanın il bazında farklılaşmasına yol açmaktadır. Bilgi paylaşımının çoğu zaman bireysel çabalara dayanması, yönetişim mekanizmalarının henüz kurumsallaşmadığını göstermektedir. Oysa yönetişim literatürü, çok aktörlü hizmet alanlarında koordinasyonun politika başarısında belirleyici bir unsur olduğunu vurgulamaktadır (Kettl, 2005). Araştırma bulguları, çocuk teslimi sürecinde bu eksikliğin açık biçimde hissedildiğini ortaya koymaktadır.

Araştırmanın sınırlılıkları dikkate alındığında, çalışmanın yalnızca uzman, memur ve idari personelin görüşlerine dayanması; hâkim, avukat, kolluk görevlileri,

ebeveynler ve çocuk görüşlerini kapsamaması önemli bir sınırlılık olarak değerlendirilebilir. Ayrıca örneklemin Türkiye'nin tüm illerini kapsamaması ve çalışmanın nitel yöntemle yürütülmesi nedeniyle bulguların genellenebilirliği sınırlıdır. Reformun görece yeni olması da uzun vadeli etkilerin değerlendirilmesine imkân vermemiştir. Buna karşın araştırma, sahadaki fiili işleyişi ve uygulayıcı deneyimlerini görünür kılması bakımından uygulama temelli önemli bir katkı sunmaktadır.

Politika ve Uygulamaya Yönelik Öneriler

Araştırma bulgularından hareketle çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulması süreçlerinin daha etkili, çocuk merkezli ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulabilmesi için aşağıdaki politika önerileri geliştirilmiştir:

- Fiziksel mekân ve altyapı güçlendirilmelidir.

Türkiye genelinde çocuk dostu standartlara uygun teslim ve görüşme merkezlerinin yaygınlaştırılması; oyun odaları, yaşa uygun görüşme alanları, mahremiyeti sağlayan düzenlemeler ve güvenli giriş-çıkış sistemlerinin zorunlu hale getirilmesi gerekmektedir.

- Uzmanlaşma ve insan kaynağı artırılmalıdır.

Adli sosyal hizmet, çocukla görüşme teknikleri, kriz yönetimi ve çatışma çözümü alanlarında uygulamalı ve düzenli hizmet içi eğitimler zorunlu hale getirilmeli; özellikle ilçe düzeyinde yaşanan uzman eksiklikleri giderilmelidir.

- Kurumlar arası koordinasyon kurumsallaştırılmalıdır.

Mahkemeler, ADM müdürlükleri ve kolluk birimleri arasında ortak bir dijital iletişim ve bilgi paylaşım sistemi kurulmalı; il düzeyinde düzenli olarak toplanacak "Çocuk Teslimi Eşgüdüm Komisyonları" oluşturulmalıdır.

- Mahkeme kararları uygulamayı kolaylaştıracak biçimde netleştirilmelidir.

Teslim ve kişisel ilişki kararlarında belirsiz ifadelerin azaltılması, uygulayıcıları yönlendirecek açık ve uygulanabilir hükümlerin yer alması sağlanmalıdır.

- Ebeveynlere yönelik destekleyici sosyal politika araçları geliştirilmelidir.

Ebeveyn danışmanlığı, psiko-eğitim ve arabuluculuk programları yaygınlaştırılmalı; çocuğun sürece araçsallaştırılmasını önlemeye yönelik yaptırımlar daha etkin hale getirilmelidir.

- İzleme ve değerlendirme mekanizmaları güçlendirilmelidir.

Çocuk teslimi uygulamalarına ilişkin düzenli veri toplanması, performans göstergelerinin oluşturulması ve politika çıktılarının izlenmesi, sürecin sürekli iyileştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Gelecek araştırmalar açısından, çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerinin daha bütüncül biçimde anlaşılabilmesi için çok paydaşlı çalışmaların yapılması önem taşımaktadır. Hâkim, avukat, kolluk görevlileri, ebeveynler ve uygun etik izinler çerçevesinde çocuk görüşlerinin dâhil edildiği araştırmalar, sürecin farklı boyutlarını daha kapsamlı biçimde ortaya koyacaktır. Ayrıca nicel ve karma yöntemli çalışmalarla teslim süreleri, uzman iş yükü ve ebeveyn davranış örüntülerinin analiz edilmesi politika yapıcılara yol gösterici olacaktır. Reformun uzun vadeli etkilerinin değerlendirilebilmesi için boylamsal ve uluslararası karşılaştırmalı çalışmalar da literatüre önemli katkılar sunacaktır.

Çocuk teslimi politikası Türkiye'de önemli bir dönüşüm geçirmiş olmakla birlikte, reformun sahada tam etkililiğe ulaşabilmesi için yönetsel, kurumsal ve sosyal politika boyutlarında güçlendirilmesi gereken alanlar bulunmaktadır. Çocuk teslimi, yalnızca bir adli işlem değil; çocuğun duygusal bütünlüğünün korunmasını, ebeveyn çatışmasının yönetilmesini, uzman müdahalelerinin desteklenmesini ve kurumlar arası koordinasyonun sağlanmasını gerektiren çok boyutlu bir kamu hizmetidir. Bu çalışma, ortaya koyduğu bulgular ve geliştirdiği önerilerle hem akademik literatüre hem de çocuk dostu adalet politikalarının geliştirilmesine anlamlı katkılar sunmaktadır.

KAYNAKÇA

Adalet Bakanlığı Dış İlişkiler ve AB Genel Müdürlüğü. (2020). *Uluslararası çocuk kaçırma ve çocukla şahsi ilişki tesisi ile ilgili işlemler*. Ankara: Adalet Bakanlığı. https://diabgm.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/cocuk-kacirma-ve-velayet14022020111627. Erişim Tarihi: 24/06/2025.

Adalet Bakanlığı. (2024). *Adalet Bakanlığı 2023 Yılı Faaliyet Raporu*. https://rayp.adalet.gov.tr/resimler/1/dosya/adalet-bakanligi-2023-yili-faaliyet-raporu-29-04-20244-24-pm.pdf. Erişim Tarihi: 29/07/2025.

Adalet Bakanlığı. (t.y.). *Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki tesisine yönelik iş ve işlemler.* Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı. https://magdur.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/cocuk-teslimi-ve-cocukla-kisisel-iliski-tesisine-yonelik-is-ve-islemler. Erişim Tarihi: 07/12/2025.

Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı. (t.y.). *ADM nedir?* (https://magdur.adalet.gov.tr/Home//SayfaDetay/adm-nedir). Erişim Tarihi: 12/08/2025.

Ahioğlu-lindberg, E. (2012). Çocuk Yetiştirme Açısından Türkiye'de Çocukluğun Tarihi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 31*(31), 41-52.

Akbulut, B. (2013). Ceza Mevzuatında Çocuk ve Çocukların Yakalanması, Gözaltına Alınması. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırmaları Dergisi, 19* (2), 541-586.

Akman Dömbekci, H. ve Erişen, M. A. (2022). Nitel Araştırmalarda Görüşme Tekniği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 22*(Özel Sayı 2), 141-160. https://doi.org/10.18037/ausbd.1227330.

Akyüz, E. (2021). *Çocuk Hukuku: Çocukların Hakları ve Korunması* (6. Baskı) Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Albayrak, H. ve Bulut, E. (2025). Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair İlamların veya Tedbir Kararlarının Uygulanması. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* (62), 297-324. https://doi.org/10.54049/taad.1683897.

Alkan, F. (2019). *Boşanma Sonrası Ortaya Çıkan Önemli Bir Sorun: Çocukla Kişisel İlişki Kurma (kurabilme) Hakkı ve Devletin Pozitif Yükümlülükleri.* Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Uluslararası Ailenin Korunması Hakkı Sempozyumu. https://www.tihek.gov.tr/upload/file_editor/2019/07/1563525442.pdf. Erişim Tarihi: 03/07/2025.

Amato, P. R. (2001). Children of divorce in the 1990s: An update of the Amato and Keith (1991) meta-analysis. *Journal of Family Psychology, 15*(3), 355-370. https://doi.org/10.1037/0893-3200.15.3.355.

Anderson, J. E. (2003). *Public policymaking : An introduction* (5 th ed). Boston: Houghton Mifflin Company.

Anderson, J. E. (2014). *Public policymaking: An introduction* (8th ed.). Boston: Cengage Learning.

Atatanır, H. (2023). Türkiye'de Çocukların Eğitim Hakkı. *Disiplinlerarası Çocuk Hakları Araştırmaları Dergisi, 3*(5), 50-63.

Atmaca, Y. ve Yılmaz, V. (2020). Yeni Kamu Yönetimi Yaklaşımına Genel Bir Bakış. *Turkish Studies - Economics, Finance, Politics, 15*(2), 767-779. https://doi.org/10.29228/TurkishStudies.43196.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi [AİHM]. (2000). *Elsholz v. Germany*, No. 25735/94. https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-58763%22]}. Erişim Tarihi: 23/06/2025.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi [AİHM]. (2003). *Sahin v. Germany*, No. 30943/96. https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-61194%22]}. Erişim Tarihi: 23/06/2025.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi [AİHM]. (2010). *Neulinger and Shuruk v. Switzerland,* No. 41615/07. https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-111146%22]}. Erişim Tarihi: 23/06/2025.

Avrupa Konseyi. (1950). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi.* https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf. Erişim Tarihi: 23/06/2025.

Ayhan, E. ve Önder, M. (2017). Yeni Kamu Hizmeti Yaklaşımı: Yönetişime Açılan Bir Kapı. *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi, 3*(2), 19-48.

Aykul, M. (2019). *Korunmaya İhtiyacı Olan Çocukların Sosyal Gelişiminde Çocuk Evlerinin Rolü (Sakarya Örneği)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

Bahadır, Z. (2023). BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Çerçevesinde Medenî Usûl Hukuku Bakımından Çocuğun Katılım Hakkı. *Adalet Dergisi, (*70), 213-254. https://doi.org/10.57083/adaletdergisi.1285750.

Baltacı, A. (2018). Nitel Araştırmalarda Örnekleme Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7*(1), 231-274.

Baş, S. ve Baş, S. (2023). Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulması Konularında 7343 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler ve Çocuk Hakları Perspektifinden Bir Değerlendirme. *Çukurova Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi,* (3), 1-32. https://doi.org/10.59399/cuhad.1212954.

Belgin Güneş, D. (2021). Mağdur Hakları Kanunu Taslağı'nın Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 29*(2), 913-931. https://doi.org/10.15337/suhfd.798586.

Bilgiç, V. (2008). *Küreselleşme Sürecinde Kamu Hizmetinde Dönüşüm*. B. Parlak (Ed). Kamu Yönetiminde Yeni Vizyonlar içinde (93-118). Ankara: Turhan Kitabevi.

Bilgin, Ö. (2020). Çocuk Koruma Hizmetlerinde Çocuk İhbar ve Bildirimleri. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi, 4*(2), 26-37.

Bilici, A. B. (2014). Boşanma Sürecinin Çocuklar Üzerindeki Psiko-sosyal Etkileri. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 18*(2), 79-110. https://doi.org/10.18505/cuifd.254667.

Bingöl, İ. (2025). Sanayi Devriminden Dijital Çağa: Modernleşme Sürecinde Toplumsal Dönüşüm. *Kronotop İletişim Dergisi, 2*(2), 395-426.

Birleşmiş Milletler. (1989). Çocuk Hakları Sözleşmesi. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu. https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/Convention-childrens-rights.

Birtane, Ş. (2021). Özel Hayata Saygı Hakkı (AİHS 8. madde) Bağlamında Çalışma Hakkı ve Mesleki Hayat İlişkisi. *Anayasa Yargısı, 38*(2), 57-97.

Bor, E. (2024). Türkiye'de Çocuk İşçiliği: Çocuk İşçiliğinin Belirleyicileri Üzerine Ekonometrik Analiz. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Yayınları. https://www.csgb.gov.tr/Media/uglpf2zi/elif-bor-uzmanlik-tezi.pdf. Erişim Tarihi: 11/03/2025.

Börü, L. ve Parlak Börü, Ş. (2022). Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin mahkeme kararlarının yerine getirilmesi: Karşılaştırmalı hukuk ve 7343 sayılı Kanun'un getirdiği değişiklikler çerçevesinde değerlendirmeler. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 71*(3), 1227-1277. https://doi.org/10.33629/auhfd.1178066.

Braun, V. ve Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology, 3*(2), 77-101. https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa.

Bumin, K. (2013). *Batı'da Devlet ve Çocuk* (Birinci Baskı), İstanbul: Alan Yayıncılık.

Canbeldek Akın, Ö. (2023). (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Türk Yargı Kararları Işığında) 1980 Tarihli Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Yönlerine Dair Lahey Sözleşmesi'nin Uygulanmasında Çocuğun Üstün Yararı. *Public and Private International Law Bulletin, 43*(1), 177-209. https://doi.org/10.26650/ppil.2023.43.1.1202464.

Cartwright, M. (2023). İngiltere Sanayi Devriminde Çocuk (Child Labour in the British Industrial Revolution). (Çev. N. Karaben). World History Encyclopedia. https://www.worldhistory.org/trans/tr/2-2216/ingiltere-sanayi-devriminde-cocuk-isciligi/.

Cebeci, A. (2015). 2000'li Yıllarda Türkiye'deki Kamu Yönetimi Değişimini Çözümlemek. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 35*(2), 175-206.

Cesuroğlu, M. ve Atmaca, Y. (2023). Kamu Politikalarının Karar Verme Sürecinde Bir Aktör Olarak Sivil Toplum Kuruluşları ve Etkinlik Düzeyi. *MTÜ Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 3*(2), 305-324.

Coşkun, Ö. ve Aydın, Ö. (2025). Bireyin sosyalleşmesinde ailenin rolü. *Uluslararası Akademik Birikim Dergisi*, 8(1), 44-60. https://doi.org/10.5281/zenodo.14782624.

Council of Europe. (2010). *Guidelines of the Committee of Ministers on Child-Friendly Justice.* Strasbourg: Council of Europe Publishing. https://rm.coe.int/16804b2cf3. Erişim Tarihi: 09/12/2025.

Çarıkcı, K., Meral, H., Berkil, S., Çalışır, A., Önala, L. ve Arslan, Ö. (2024). Nitel araştırmalarda tematik analiz. *Socrates Journal of Interdisciplinary Social Studies, 10*(37), 127-140. https://doi.org/10.5281/zenodo.10509707.

Çavuş-Bekce, F.Ö. ve Çalış, N. (2021). İhmal ve istismarı önlemeye yönelik çocuk koruma politikalarında uzmanlaşmış koruyucu aile modelinin yeri. *Toplum ve Sosyal Hizmet, 32*(4), 1565-1586. DOI: 10.33417/tsh.900655.

Çelik, C. (2004). Velayetin Kaldırılması. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 54*(1), 255-309. https://doi.org/10.1501/Hukfak_0000000420.

Çetin, F. G. (2021). Türkiye'de Kamu Politikası Oluşturma Sürecinde Gündem Belirleme: Sağlıkta Dönüşüm Programına Yönelik Bir İnceleme. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi, 11*(2), 667-682. https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.801838.

Çiçek, E. ve Nazlı, S. (2023). Examination of the factors affecting the adjustment of the children of divorced families. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal, 13*(68), 122-145. https://doi.org/10.17066/tpdrd.1218605ec.

Çocuk Haklarının Desteklenmesi ve Korunmasına İlişkin AB Kılavuz İlkeleri (2017), Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu, Ankara. https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/10_hr_guidelines_protection_en.pdf. Erişim Tarihi: 07/12/2025.

Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik. (2006, 24 Aralık). Resmî Gazete (Sayı: 26386). https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/12/20061224-1.htm.

Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlam ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesine Dair Yönetmelik. (Kanun No: 31913, 04.08.2022). Resmi Gazete. https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/08/20220804-11.htm.

Demir Gökyayla, C. (2022). *Her Yönüyle 1996 Tarihli Çocukların Korunmasına İlişkin Lahey Sözleşmesi" konferansı açılış konuşması* [Konferans konuşması]. Türkiye Hukuk. https://www.turkiyehukuk.org/1960lardan-1990lara-cocuk-koruma-mantalitesi-degisti/. Erişim Tarihi: 25/06/2025.

Demir, R. (2019). Türk Medeni Kanunu'na Göre Çocuğun Kişiliğinin Korunması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 9*(2), 271-303.

Demirci, A., Kırlıoğlu, M. ve Atik, E. (2024). Adli Sürece Dahil Olan Çocuklara Yönelik Uygulamaların Hak Temelli Yaklaşım Perspektifinden Değerlendirilmesi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi, 8*(2), 47-60. https://doi.org/10.55109/tushad.1562099.

Dirican, R. (2018). Tarihi Süreçte Çocukluk ve Çocuk Hakları. *Çocuk ve Gelişim Dergisi, 2*(2), 51-62. https://doi.org/10.36731/cg.472028.

Doğan, B. (2021). *Uluslararası Sözleşmeler Işığında Çocukların Kişisel Hakları* (Birinci Baskı). Ankara: Adalet Yayınevi.

Dönmez, Ş. ve Avcı, R. (2023). Ebeveyn Yabancılaşması. *Klinik ve Ruh Sağlığı Psikolojik Danışmanlığı Dergisi, 3*(1), 19-36.

Duran, D. (2025). Çocuğun Üstün Yararı İlkesi Kapsamında TMK ve ÇKK hükümlerinin uygulamaya yansıması. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 177, 127-144.

Dursun, Y. ve Atamtürk, E. (2023). 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na Yeni Bir Koruyucu Önleyici Tedbir Önerisi: Rekreasyon ve Spor Tedbiri. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi,* (21), 172-190. https://doi.org/10.46218/tshd.1215577.

Dye, T. R. (1987). *Understanding Public Policy* (4 b.). New Jersey: Prentice: Hall.

Ekinci, A. ve Kaplan Arık, A. (2021). 1980 Tarihli Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Yönlerine Dair Lahey Sözleşmesi'nde Çocuğun İadesi Talebinin Reddi Nedenleri ve Konuya İlişkin Anayasa Mahkemesi İçtihadı. *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, 11*(2), 1123-1183. https://doi.org/10.32957/hacettepehdf.995175.

Ekiz, S. (2021). Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi Kapsamında Çocuğun Katılım Hakkı. *İzmir Barosu Dergisi*, 193-2023.

Erbay, E. (2013). Çocukların Katılım Hakkı Üzerine Bir Türkiye Değerlendirmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 2*(1), 38-54.

Erdem, B. B. (2015). Türk Hukukunda Uluslararası Çocuk Kaçırma ve Uygulamaları. *Public and Private International Law Bulletin, 35*(2), 147-171.

Erdim, L. ve Ergün, A. (2016). Boşanmanın Ebeveyn ve Çocuk Üzerindeki Etkileri. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi, 3*(1), 78-84. https://doi.org/10.17681/hsp.13621.

Erlüle, F. (2010). Çocuk ile kişisel ilişki kurulması. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 16*(1-2), 181-200.

Eryılmaz, B. (2014). *Kamu Yönetimi- Düşünceler, Yapılar, Fonksiyonlar, Politikalar* (9.Baskı). Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

Eşki, H. (2009). Kamu Yönetiminde Değişim ve Yeni Yönetim Modelleri. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 9*(17), 491-500.

European Court of Human Rights (ECtHR). (2011). *Gluhaković v. Croatia*, App. No. 21188/09, Judgment of 12 April 2011. https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-104491%22]}.

Fidan, T. (2017). Kurumsalcılık Yaklaşımları ve Yeni Kurumsalcılık Perspektifinden Eğitim Örgütleri. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi, 1*(1), 1-16.

Fine, M. A. (1997). Helping children cope with marital conflict, divorce, and remarriage. In Session: *Psychotherapy in Practice: Psychotherapy in Practice, 3*(1), 55-67.

Gayretli Aydın, S. (2022). 7343 Sayılı Kanun'un Çocuk Teslimi, Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına ve Velayetin Değiştirilmesine İlişkin Getirdiği Yenilikler. *Terazi Hukuk Dergisi, 17*(187), 15-34.

Genç, Ö. (2016). Çocukların Orta Çağ Avrupa'sındaki Yeri. *Vakanüvis - Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi, 1*(1), 241-261. https://doi.org/10.24186/vakanuvis.233672.

Geniş, M., Toker, B. ve Şakiroğlu, M. (2019). Boşanmanın Çocuklara Etkisi, Çocuğa Söylenmesi ve Ebeveyn Yabancılaşması Derleme Çalışması. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 3*(3), 190-199.

Giray, F. K. (2020). 19 Ekim 1996 Tarihli Velâyet Sorumluluğu ve Çocukların Korunmasına Yönelik Tedbirler Yönünden Yetki, Uygulanacak Hukuk, Tanıma ve Tenfız ve İşbirliği Hakkında Lahey Sözleşmesi Sonrası Çocuğun Vesayetine Uygulanacak Hukuk. *Public and Private International Law Bulletin, 40*(1), 353-400.

Girgin, Ö. A. ve Gönal, S. (2020). Çocuğun Kişisel Verilerinin Sosyal Medyada Ebeveyn Tarafından Paylaşılmasının Hukuki Sonuçları. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi,* (44), 99-128.

Güçlü, S. (2016). Çocukluk ve Çocukluğun Sosyolojisi Bağlamında Çocuk Hakları. *Sosyoloji Dergisi, 1*(1), 1-22.

Gül, H. (2015). Kamu Politikası Analizi, Yöntemleri ve Teknikleri. *Yasama Dergisi* (29), 5-31. https://doi.org/10.4135/9781412973533.d29.

Gülhan, A. (2025). BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'de Çocuğun Üstün Yararı İlkesinin Kapsamı ve İşlevleri. *Uluslararası Akademik Birikim Dergisi, 8*(2), 218-227. https://doi.org/10.5281/zenodo.15071067.

Güngörmez, Z. (2017). Orta çağda Akdeniz Köle Ticaretine Dair Bazı Tespitler. *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi (SKAD), 2*(4), 87-105.

Gürdal, Y. D. (2013). Sosyolojinin İhmal Edilen Kategorisi Çocuklar Üzerinden Çocukluk Sosyolojine ve Sosyolojiye Bakmak. *ISGUC The Journal of Industrial Relations and Human Resources, 15*(4), 1-26.

Güven, N. ve Köroğlu, A. (2023). Boşanma Nedenleri ve Boşanma Sonrası Psikososyal Uyum: Trabzon İli Örneği. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 13(Sosyal Bilimler Lisansüstü Öğrenci Sempozyumu Özel Sayısı), 1-24. https://doi.org/10.48146/odusobiad.1279194.

Hanson, K. ve Nieuwenhuys, O. (2012). *Reconceptualizing children's right in international development: Living rights, social justice, translations.* Cambridge, UK: Cambridge Universty Press.

Hınız, G. ve Yavuz, A. (2023). Yansıtıcı Tematik Analiz: Bir Doktora Tez Çalışması Örneği. *Eğitimde Kuram ve Uygulama, 19*(2), 388-408. https://doi.org/10.17244/eku.1300330.

Işıkçı, Y. M. (2019a). Çocuk Haklarının Geliştirilmesinde Çocuk Katılım Mekanizmalarının Etkinliği Üzerine Bir Örnek Olay İncelemesi: Ankara Büyükşehir Belediyesi Çocuk Meclisi Çalışmaları. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* (17), 457-482.

Işıkçı, Y. M. (2019b). Kamu Yönetimi ve Çocuk Hakları İlişkisi Üzerine Yapılmış Akademik Çalışmaların Değerlendirilmesi. *Çocuk ve Medeniyet, 4*(8), 119-130.

İcra ve İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (Kanun No:7343, 241.11.2021). Resmî Gazete. https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/11/20211130-1.htm.

İçağasıoğlu Çoban, A., Yağcı, Ö., Yeniçeri Kökdemir, Z., Basım, A., Binici, M., Özcan, E., Temizkan, C., Bilgili, M. B., Şenol, T., Çelik, İ. ve Durak, B. (2023). *Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam ve tedbir karalarının yerine getirilmesi sürecine ilişkin rehber.* https://magdur.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/Cocuk-teslimi-rehber. Erişim Tarihi: 29/07/2025.

İnan, A. N. (1995). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 44*(1), 765-778. https://doi.org/10.1501/Hukfak_0000000699.

İzci, F., Atmaca, Y. ve Telsaç, C. (2020). Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı Kapsamında Kamu Hizmet Algısının Ölçümü: Van Eğitim ve Araştırma Hastanesi Örneği. *Akademik İzdüşüm Dergisi, 5*(2), 70-88.

Kafka, J. X., Kothgassner, O. D. ve Felnhofer, A. (2024). A matter of trust: Confidentiality in therapeutic relationships during psychological and medical treatment in children and adolescents with mental disorders. *Journal of Clinical Medicine, 13*(6), 1752. https://doi.org/10.3390/jcm13061752.

Kağıtçıbaşı, Ç. (2019). *Aile, Benlik ve Toplum: Kültürel Psikoloji Açısından Bir İnceleme.* İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

Kalyoncu, B. (2025). Uluslararası İnsan Hakları Belgeleri Işığında Çocuğun Çevrimiçi Cinsel İstismara Karşı Korunması. *Adalet Dergisi,* (74), 505-531. https://doi.org/10.57083/adaletdergisi.1676823.

Kamu Denetçiliği Kurumu. (2019). *Çocuk Teslimine Hak İhlallerine ve Yoksulluk Nafakasına İlişkin Özel Rapor.* https://www.kdkcocuk.gov.tr/kdk-pdf/icra-iflas.pdf. Erişim Tarihi: 05/08/2025.

Kaplan, M. E. (2025). 7343 Sayılı Kanun ile Getirilen Değişiklikler Işığında Boşanma Kararının Çocuklar Açısından Sonuçları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 15*(1), 567-594. https://doi.org/10.52273/sduhfd..1559610

Karadağ, F. ve Çavdar Kölbükten, Y. (2022). Sağlık Tedbiri Kararı Bulunan Çocukların Koruyucu/Önleyici Hizmetler Kapsamında Değerlendirilmesi. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi,* (19), 1-17.

Karadoğan, U. C. (2019). "Çocuk ve Çocukluk" Kavramının Tarihsel Süreçte Değerlendirilmesi. *Çocuk ve Medeniyet, 4*(7), 195-226.

Karataş, Z. ve Mavili, A. (2019). Çocuk Adalet Sisteminde Suça Sürüklenen Çocuklara Yönelik Uygulamalarda Karşılaşılan Sorunlar. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 19*(45), 1013-1043. https://doi.org/10.21560/spcd.v19i50781.519076.

Kaya, B. N. (2024). *Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin Mahkeme Kararlarının İcrası (ÇKK m. 41/F)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Uludağ Üniversitesi, Bursa.

Kelly, J. B. ve Emery, R. E. (2003). Children's Adjustment Following Divorce: Risk and Resilience Perspectives. *Family Relations: An Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies, 52*(4), 352-362. https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2003.00352.x.

Keskin, Z. (2022). Çocuk Hakları Komitesi Kararlarında Sınır Dışı Prosedürüne Tabi Çocuğun Yüksek Yararı: Usulî Güvenceler. *ViraVerita E-Dergi,* (16), 165-188. https://doi.org/10.47124/viraverita.1193081.

Kettl, D. F. (2005). *The Global Puplic Management Revolution.* Washington, D.C.: Brookings Institution Press.

Kilkelly, U. (2009). Protecting children's rights under the ECHR: the role of positive obligations. *Northern Ireland Legal Quarterly, 61*(3), 245-261.

Konak Özçelik, M. (2025). Gelenekten Günümüze Ailede Cinsiyet Rollerinin Değişimde Kadın Eğitiminin Rolü. *İçtimaiyat (Aile Özel Sayısı)*, 261-273. https://doi.org/10.33709/ictimaiyat.1740714.

Korkmaz, E. (2012). *Montessori Metodu* (2. Baskı). İstanbul: Algı Yayıncılık.

Korkut, G., Kürşat, O. ve Tetik, A. (2015). Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı ile Değişen Kamu Hizmeti ve Türkiye İş Kurumu. *İş ve Hayat, 1*(2), 107-135.

Kulaç, O. ve Çalhan, H. S. (2013). Bir Kamu Politikası Süreci Analizi: Millî Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulu Yurtdışı Lisansüstü Bursları. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* (10), 205-225.

Kurt Konca, N. (2022). Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasında Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüklerinin İşlem ve Kararlarına Karşı Şikâyet ve İtiraz. *MİHDER, 18*(52), 399-436.

Kurt, S. (2016). Çocuk Haklarına İlişkin Temel Uluslararası Belgeler ve Türkiye Uygulaması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi,* (36). https://doi.org/10.21560/spcd.28915.

Lansdown, G. (2005). The Evolving Capacties of the Child. UNICEF Innocenti Research Centre. Retrieved from. https://digitallibrary.un.org/record/556609?ln=en. Erişim Tarihi: 28/05/2025.

Liebel, M. (2012). *Children's rights from below: Cross- cultural perspectives.* London, UK: Palgrave Macmillan.

Mardin, Ç. (2019). *Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlamların İcrası*. Ankara: Yetkin Yayınları.

Markoç, İ. (2023). Feeling Like Home Again: After Divorce Processes from Different Family Perspective. *Journal of Family Counseling and Education, 7*(2), 55-72. https://doi.org/10.32568/jfce.1175330.

Millî Eğitim Bakanlığı. (2024). *Adalet sistemi içindeki çocuklara yaklaşım kılavuzu* (M. Otrar, E. Akyüz ve S. Altuncu Varol, Ed.). Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Mitchell, L. E. (2007). *Family Life In The Middle Ages,* USA: Greenwood Press,.

Nebioğlu Öner, Ş. (2014). Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Yönlerine Dair Lahey Sözleşmesi: Amacı, Uygulaması ve Kısa Bir İçtihat Analizi. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (115), 477-516.

Newman, D. M. (2009). *Families: A Sociological Perspective*. United States of America: McGrawHill Companies Incorporated.

Okcu, M. (2012). Değişen Dünyayı Anlamak İçin Önemli Bir Kavram:Yönetişim. *Yönetişim ve Yönetim Ekseninde Kamu Yönetimi* içinde (1-25), Bursa: Ekin Yayınları.

Okcu, M., Usta, S. ve Ceyhan, H. (2020). Değişen Kamu Yönetimi Anlayışı ve Bürokrasi Kültürü. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 22*(39), 291-311.

Onur, B. (2007). *Çocuk, Tarih ve Toplum*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Ökmen, M., Baştan, S. ve Yılmaz, A. (2004). *Kamu Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar ve Bir Yönetişim Faktörü Olarak Yerel Yönetimler.* Ankara: Gazi Kitabevi.

Öner, Ö. (t.y). Boşanmanın Çocuklar Üzerindeki Etkileri. https://www.ozguroner.dr.tr/guncel-yazilar/bosanmanin-cocuklar-uzerindeki-etkileri.html. Erişim Tarihi: 08/05/2025.

Öngider, N. (2006). *Evli ve boşanmış ailelerde algılanan ebeveyn kabul veya reddinin çocuğun psikolojik uyumu üzerindeki etkileri* (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Ege Üniversitesi, İzmir.

Öngider, N. (2013). Boşanmanın Çocuk Üzerindeki Etkileri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 5*(2), 140-161. https://doi.org/10.5455/cap.20130510.

Özer, M. A. (2008). Etkin ve Verimli Kamu Yönetimi İçin Ekonomik ve Siyasal Bakış. *Verimlilik Dergisi,* (4), 1-25.

Özer, M. A. ve Çiftçi, A. (2023). Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı Sonrası Kamu Yönetiminde Paradigma Değişimi ve Türkiye Açısından Bir Durum Analizi. *Yıldız Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7*(1), 25-38.

Özer, M. A. ve Yıldırım, S. (2022). Kamu Hizmeti Sunum Sürecinde Paradigmanın Değişimi: Yeni Kamu Hizmeti. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 12*(3), 221-250. https://doi.org/10.18074/ckuiibfd.1199737.

Öztekin Gelgel, N. G. (2015). Türk Devletler Özel Hukukunda Velayet ve Vesayet Kararlarının Tanınması ve Tenfizine İlişkin Bazı Problemler. *Public and Private International Law Bulletin, 35*(2), 107-138.

Öztürk, A. B., Kayadibi, B. ve Taşdemir, D. (2021) Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü Kapsamında Gerçekleştirilen Uygulamalara Yönelik Bir Değerlendirme, *Sosyal Hizmet,* 2, 95-106. https://doi.org/10.18493/KMUSEKAD.20446.

Öztürk, H. K. (2017). Çocukluğun Tarihsel Gelişimi Üzerine Düşünceler. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* (13), 253-276.

Parlak, B. ve Sobacı, M. Z. (2008). *Kamu Yönetimi Sözlüğü*. Bursa: Alfa Aktüel Yayıncılık.

Peleg, N. (2019). *The Child's Right To Development*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Pollock, L. (1983). *Forgotten Children: Parent-Child Relations*. Cambridge: Cambridge University Press.

Reynaert, D., Bouverne-de Bie, M. ve Vandevelde, S. (2009). A review of children's rights literature since the adoption of the United Nations Convention on the Rights of the Child. *Childhood: A Global Journal of Child Research, 16*(4), 518-534. https://doi.org/10.1177/0907568209344270.

Sağlam, M. ve Aral, N. (2016). Tarihsel Süreç İçerisinde Çocuk ve Çocukluk Kavramları. *Çocuk ve Medeniyet, 1*(2), 43-56.

Santrock, John W. (2012). *Ergenlik- Adolescence* (Çev. Diğdem M. Siyez, 14. Baskı). Nobel Yayıncılık.

Sarıtürk, M. (2022). Dijital Dönüşüm Döneminde Kamu Yönetimi ve Dijital Hükümet. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* (42), 555-603. https://doi.org/10.14520/adyusbd.1198232.

Selçuk, S. (2024). Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlâm ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesine Muhalefet. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 73*(1), 309-354.

Serdar, İ. (2007). Kişisel ilişki kurma hakkı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,* 9(Özel Sayı), 739-781.

Serin, N. ve Öztürk, S. (2007). Anne- Babası Boşanmış 9-13 Yaşlarındaki Çocuklar ile Aynı Yaş Grubundaki Anne- Babası Boşanmamış Çocukların Benlik Saygısı ve Kaygı Düzeyleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 8*(2), 117-128.

Sormaz, F. ve Yüksel, H. (2012). Değişen Çocukluk, Oyun ve Oyuncağın Endüstrileşmesi ve Tüketim Kültürü. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11*(3), 985-1008.

Steinberg, L. (2007). *Ergenlik* (Çev. F. Çok, H. Ercan ve diğerleri). Ankara: İmge Kitabevi.

Strohschein, L. (2005). Parental Divorce And Child Mental Health Trajectories. *Journal of Marriage and Family, 67*(5), 1286-1300. https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2005.00217.x.

Subaşı, M. ve Okumuş, K. (2017). Bir Araştırma Yöntemi Olarak Durum Çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21*(2), 419-426.

Sülü Akgül, C. ve Berk, C. (2025). Çocuk Görüşme Merkezleri: "Yararlanıcıların Perspektifinden Bir İnceleme". *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 29*(1), 67-90. https://doi.org/10.20296/tsadergisi.1503755.

Şahin Utku, N. (2020). Antik ve Orta Çağ'da Sütannelik: Başkasının Sütünün Biyolojik, Ekonomik ve Kültürel Kodları. *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi, 6*(1), 51-112. https://doi.org/10.21798/kadem.2020162323.

Şahin, L. (2012). Geçmişten Günümüze Çocuk İşçiliği. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 7*(2), 103-118.

Şahin, S. ve Aral, N. (2012). Aile içi iletişim. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi, 1*(3), 55-66.

Şimşek, E. ve Ocakçı, A. F. (2020). Çocuk Koruma Prensipleri: Avrupa ve Türkiye Verileri. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi, 18*(2), 61-72.

Şirin, M. C. (2019). Çocuğun Yararı Gözüyle Çocuğun Yüksek Yararı İlkesine Bakış. *Çocuk ve Medeniyet, 4*(8), 219-240.

Şirin, M.R. (2011). *BM Çocuk Hakları Sözleşmesi Kitabı*. Çocuk Vakfı.

T.C. Resmî Gazete, 15/07/2015 Tarihli 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu. https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf.

T.C. Resmî Gazete, 26/09/2004 Tarihli 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu. https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf.

TDK Sözlük (2023). "Çocuk", https://sozluk.gov.tr. Erişim Tarihi: 19/02/2025.

Tekeli, İ. (2001). *Modernite Aşılırken Kent Planlaması*. Ankara: İmge Kitabevi.

Tekin, E. (2019). 1980 Tarihli Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Veçhelerine Dair La Haye Sözleşmesi'ne Göre Çocuğun İadesinin Reddi Sebepleri. *Ankara Barosu Dergisi, 77*(2), 41-72. https://doi.org/10.30915/abd.647439.

Topal, Ö. (2022). Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlamların veya Tedbir Kararlarının İcrasında Yeni Dönem. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 30*(3), 1331-1365. https://doi.org/10.15337/suhfd.1054457.

Tunçer, P. (2018). Avrupa Birliği'nde Çocuk İstismarı ve Kamu Yönetiminin Sorumluluğu. *Social Sciences Studies Journal, 4*(21), 3547-3567.

Türk Medeni Kanunu (Kanun No. 4721, Kabul Tarihi: 27.11.2021). Resmî Gazete (Sayı: 24607, Tarih: 08.12.2001). https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4721.pdf.

Türkarslan, D. N. (2007). Boşanmanın Çocuklar Üzerine Olumsuz Etkileri ve Bunlarla Başetme Yolları. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 11*(11), 99-108. https://doi.org/10.21560/spcd.50096.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2026). *Evlenme ve Boşanma İstatistikleri, 2025*. https://veriportali.tuik.gov.tr/tr/press/58165 Erişim Tarihi: 24/02/2026.

Türkmen, A. (2020). Çocuğun Kişisel İlişki Kurma Hakkı. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 26*(2), 1126-1156. https://doi.org/10.33433/maruhad.746200.

Uluğ, F. (2016). Yönetimde Yeniden Yapılanma ve Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı Üzerine Eleştirel Bir Bakış. *Amme İdaresi Dergisi, 37*(1), 1-28.

Ulutaş, Ç. Ü. ve Ulutaş, T. B. (2019). Türkiye'nin Çocuk İşçiliği Politikası: Kamu Politikası Süreç Analizi. *Çalışma ve Toplum, 4(*63), 2565-2584.

UNICEF Türkiye. (2025, Kasım 21). *Çocuk Hakları Sözleşmesi nedir? Sözleşme ilkeleri nelerdir?* https://www.unicefturk.org/yazi/cocuk-haklari-sozlesmesi-nedir-sozlesme-ilkeleri-nelerdir Erişim tarihi: 07/12/2025.

UNICEF. (t.y.-a). *UNICEF history.* New York, NY: United Nations Children's Fund. Retrieved from. https://www.unicef.org/history. Erişim Tarihi: 14/03/2025.

UNICEF. (t.y.-b). *History of child rights.* https://www.unicef.org/child-rights-convention/history-child-rights. Erişim Tarihi: 06/12/2025.

UNICEF. (t.y.-c). The Convention on the Rights of the Child: Guiding Principles. Unıted Nations Children's Fund. https://www.unicef.org/child-rights-convention Erişim Tarihi: 28/05/2025.

Uysal Bayrak, H., Gök, H. N., Yörük, E. ve Kaya, E. (2020). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Gözünden Çocuk Hakları. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi, 4*(2), 63-73.

Ünal, A. (2024). Antikçağda Çocuk, Çocukluk ve Eğitim Üzerine Bir İnceleme. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 15*(2), 1340-1364. https://doi.org/10.51460/baebd.1459979.

Ütük, U. (2015). Denhardt ve Denhardt'ın Yeni Kamu Hizmeti Kuramına Bakış. *Sayıştay Dergisi,* (99), 47-70.

Yardımcı, T.E. (2020). Ölçülülük İlkesi Bakımından Çocuk Teslimine ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına Yönelik Cebri İcra Araçları. *Terazi Hukuk Dergisi, 15*(167), 1485-1490.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (11. baskı). Ankara: Seçkin.

Yıldırım, A. (2025). Türk Kamu Yönetiminde Çocuk ve Çocuklara Yönelik Politikalar. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 17*(2), 254-271. https://doi.org/10.69785/oybd.1666454.

Yıldız, S. (2017). Sosyal Bilimlerde Örnekleme Sorunu: Nicel ve Nitel Paradigmalardan Örnekleme Kuramına Bütüncül Bir Bakış. *Kesit Akademi Dergisi,* (11), 421-442.

Yılmaz, C. (2023). Yargıtay Kararları Işığında Çocukla Kişisel İlişki Kurulması. *Public and Private International Law Bulletin, 35*(1), 103-141.

Yolcuoğlu, D. İ. G. (2009). Türkiye'de Çocuk Koruma Sisteminin Genel Olarak Değerlendirilmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 18*(18), 43-58. https://doi.org/10.21560/spcd.15089.

Yüksel, B. ve Yazıcı, Z. (2019). Öğretmen Adaylarının Çocuk Katılım Hakkına İlişkin Farkındalıklarının Değerlendirilmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi, 3*(2), 457-477. https://doi.org/10.24130/eccd-jecs.1967201932169.

EKLER

Ek-1. Yarı yapılandırılmış mülakat soruları

KATILIMCI BİLGİ FORMU
• Katılımcı Kodu (Araştırmacı tarafından doldurulacak):
• Cinsiyet:
• Yaş Aralığı: ( ) 25-30 ( ) 31-35 ( ) 36-40 ( ) 41-45 ( ) 46 ve üzeri
• Görev / Unvan:
• Çalıştığınız Kurum:
• Mesleki Deneyim Yılı:

1- Göreviniz nedir ve çocuk teslimi veya kişisel ilişki kurulması süreçlerinde nasıl bir rol oynuyorsunuz?
2- Çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerinde kamu görevlilerinin yükümlülükleri nelerdir?
3- Çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin yasal düzenlemeler hakkında ne düşünüyorsunuz? Sizce bu düzenlemeler yeterli mi?
4- Çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulması süreçlerinde en çok karşılaşılan problemler nelerdir?
5- Teslim veya kişisel ilişki süreçlerinin çocuklar üzerindeki psikolojik etkilerini minimize etmek için hangi yöntemleri uyguluyorsunuz?
6- Çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerinde taraflar arasında anlaşmazlık olması durumunda nasıl bir prosedür izliyorsunuz?
7- Bu süreçlerde velayet sahibi ebeveynin ya da karşı tarafın itirazlarıyla nasıl başa çıkıyorsunuz?
8- Kamu kurumlarının çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulmasındaki rolünü yeterli buluyor musunuz?
9- Bu süreçlerde diğer kamu kurumlarıyla nasıl bir iş birliği yapıyorsunuz?
10- Çocuk teslimine ilişkin uygulamalarda kamu kurumları arasındaki iş birliği yeterli mi? Varsa eksiklikler nelerdir?
11- Kamu görevlileri (örneğin sosyal hizmet uzmanları, psikologlar, görevli memurlar) süreç yönetiminde yeterince donanımlı mı? Bu konularda eğitimler düzenleniyor mu? Eğitimlerin artırılması gerektiğini düşünüyor musunuz?
12- Kamu yönetimi bakış açısıyla, mevcut sistemin çocukların üstün yararını koruma düzeyini nasıl değerlendiriyorsunuz?
13- Çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerinde görev almış bir kamu görevlisi olarak, süreçlerin daha adil, hızlı ve etkili olması için ne önerirsiniz?
14- Çocuk teslimi ve kişisel ilişki süreçlerinde kamu yönetiminin gelecekte nasıl bir politika geliştirmesi gerektiğini düşünüyorsunuz?

Ek-2. Aydınlatılmış onam ve açık rıza beyan formu

AYDINLATILMIŞ ONAM VE AÇIK RIZA BEYAN FORMU

Araştırmanın Başlığı:

Çocuk Teslimi ve Kişisel İlişki Kurulmasında Kamu Yönetimi Politikalarının İncelenmesi: Türkiye Örneği

Tez Türü:

Yüksek Lisans Tezi (Nitel Araştırma -Yarı Yapılandırılmış Görüşme)

Araştırmacı:

Sena YILDIRIM

Danışman:

Doç. Dr. Emrah ATAR

Bu form, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü bünyesinde yürütülen yüksek lisans tez çalışması kapsamında, araştırmaya katılacak kişilerin bilgilendirilmesi, gönüllü katılımın sağlanması ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) kapsamında açık rızanın alınması amacıyla hazırlanmıştır.

Araştırmanın Amacı:

Bu araştırma, Türkiye'de çocuk teslimi ve kişisel ilişki kurulmasına yönelik kamu yönetimi politikalarının uygulamadaki işleyişini; 2021 reformu sonrasında oluşan kurumsal yapı, uygulama sorunları ve çocuğun üstün yararı ilkesi çerçevesinde değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Katılımın Gönüllülüğü:

Araştırmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Katılımcı, herhangi bir gerekçe göstermeksizin istediği anda araştırmadan çekilme hakkına sahiptir. Katılımın veya çekilmenin katılımcının görevine, kurumuna veya kişisel haklarına herhangi bir olumsuz etkisi bulunmamaktadır.

Veri Toplama Süreci:

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılacaktır. Görüşmeler yüz yüze veya çevrimiçi yollarla gerçekleştirilebilir ve yaklaşık 25-50 dakika sürecektir. Katılımcının açık onayı olmadan ses kaydı alınmayacaktır.

Gizlilik ve Anonimlik:

Araştırma kapsamında elde edilen tüm veriler gizli tutulacaktır. Katılımcıların kimlik bilgileri araştırma metninde yer almayacak, veriler K1, K2, K3 gibi kodlar kullanılarak anonimleştirilecektir. Veriler yalnızca akademik amaçlarla kullanılacaktır.

KVKK Kapsamında Açık Rıza Beyanı:

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında; bu araştırma sürecinde tarafıma ait kişisel verilerin (mesleki bilgiler, görüşme ifadeleri ve tercihim doğrultusunda ses kayıtları) bilimsel araştırma amacıyla işlenmesine, analiz edilmesine, anonimleştirilerek raporlanmasına ve yalnızca akademik amaçlarla kullanılmasına özgür irademle açık rıza gösterdiğimi kabul ve beyan ederim.

Onam ve Kabul Beyanı:

Yukarıda yer alan bilgileri okuduğumu, anladığımı ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul ettiğimi beyan ederim.

Katılımcının	**Araştırmacının**
Adı Soyadı:	Adı Soyadı:
Görevi / Unvanı:	İmza:
İmza:	Tarih:
Tarih:	

ETİK KURUL KARARI

T.C.

RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU

DEĞERLENDİRME RAPORU

Toplantı Tarihi :11/12/2024
Toplantı K. Sayısı : 2024/470

Sena YILDIRIM'ın "Çocuk Teslimi ve Kişisel İlişki Kurulmasında Kamu Yönetimi Politikalarının İncelenmesi: Türkiye Örneği" isimli tez çalışması kapsamında yürütülecek çalışmalar için izin talebi kurulumuzca değerlendirilmiş olup;

☑ Etik açıdan uygun bulunmuştur.

☐ Etik açıdan uygun bulunmamıştır.

☐ Etik açıdan önerilen değişikliklerin yapılmasıyla uygun bulunmuştur.

Prof. Dr. Nebi GÜMÜŞ
Başkan

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Fener Mah. Zihni Derin Yerleşkesi 53100 RİZE
Tel: 0464 223 81 00 Faks: 0464 223 63 28
www.erdogan.edu.tr